

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**EV DEN HIRSIZLIK OLAYLARININ ÖNLENMESİNDE KOMŞULUK
İLİŞKİLERİ ve SOSYAL SERMAYE: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

Hazırlayan

Ercan KAÇANOĞLU

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

KARAMAN – 2015

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**EV DEN HIRSIZLIK OLAYLARININ ÖNLENMESİNDE KOMŞULUK
İLİŞKİLERİ ve SOSYAL SERMAYE: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

Hazırlayan

Ercan KAÇANOĞLU

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKKAŞ

KARAMAN – 2015

**EVĐEN HİRSİZLİK OLAYLARININ ÖNLENMESİNDE KOMŞULUK
İLŞKİLERİ VE SOSYAL SERMAYE: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi:23.10.2015

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan: Prof. Dr. Osman ÇEVİK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKKAŞ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Osman TEKİR

İmzası

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 01.10.2015 tarihli ve 2015/29-183 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü :Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın hazırlık aşamasından bitiş aşamasına kadar beni yönlendiren ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam, danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKKAŞ'a, derslerde bizlere sunduğu bilgilerle yol gösteren hocam Yrd. Doç. Dr. Osman TEKİR'e, tez çalışması içerisinde yer alan istatistiksel analiz çalışmalarına yardımcı olan meslektaşım Doç. Dr. Murat DELİCE'ye ve tüm bu süreçlerin başarıyla sonuçlanmasında ayrı bir önem arz eden değerli eşim ve kızıma teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Kentler yaşam koşulları bakımından insanların rağbet ettikleri yerleşim birimleridir. Günümüzde nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde yaşamaktadır. Bireylerin hayat standartları artmakta ve kent nüfusu giderek kalabalıklaşmakla birlikte bireycilik artmakta, kişilerin toplumsal ilişkileri azalmakta ve bireyler, topluma karşı sorumluluklarından uzaklaşarak toplum içinde yalnızlaşmaktadırlar. Kent yaşamında bireyler, kazandıkları maddi gelire, sahip oldukları diplomalarla ve elde ettikleri statülerle değerlendirilmektedirler. Bireylerin sadece maddi özellikleri açısından toplum içinde varlıklarını sürdürebilmeleri mümkün değildir. Maddi unsurların yanı sıra kişilerin kimleri tanıdıkları ve tanıdıkları bu kişilerle güvene dayalı karşılıklı ilişkiler geliştirebilmeleri de sosyal bir varlık olan insanın manevi boyutunu oluşturmaktadır. Son yıllarda literatürde sıkça rastlanan sosyal sermaye kavramı ile kişinin maddi ve manevi boyutlarının bir arada olduğunda kişilere ve topluma katkısının olacağı, bireyler ve toplumlar yabancılaşma, yalnızlaşma, suçluluk, sorumluluk almama ve katılmaktan kaçınma gibi sorunlarını sosyal sermaye açığının kapanması ile giderebileceği dile getirilmektedir. Sosyal hayatı olumsuz etkileyen ve bireyleri sosyal yaşamdan koparan sorunları gidermede ve yaşamdaki kopukluğun azalmasında önemli bir role sahip olduğu iddia edilen sosyal sermaye bu çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Literatürde değişik araştırma alanlarında interdisipliner olarak yer edinen sosyal sermaye kavramı bu çalışmada, Erzurum ili özelinde evden hırsızlık suçunun önlenmesinde komşuluk ilişkilerini açıklamayı amaçlamıştır. Alan çalışması Erzurum ili Palandöken ilçesi örneği ile değerlendirilmiştir.

Erzurum ili Palandöken ilçesinde yaşayan 437 apartman sakininin demografik özelliklerinin sosyal sermaye düzeylerini belirlediği ve evden hırsızlık mağdurlarının, mağdur olmayanlara göre daha düşük sosyal sermaye düzeyine sahip oldukları

varsayımları test edilmiştir. Komşuluk ilişkilerinin yüksek olduğu apartmanlarda komşuların birbirlerine karşılıklı olarak daha fazla yardımcı oldukları ve evlerinin korunması anlamında daha hassas oldukları değerlendirildiğinden sosyal sermaye düzeyleri yüksek olan ailelerin yaşadığı apartmanlarda daha az hırsızlık olacağı düşüncesi ikinci ana hipotezi oluşturmuştur.

Elde edilen bulgular ilk ana hipotezi kısmen doğrulamış ancak ikinci ana hipotezi doğrulamamıştır. Evden hırsızlık mağdurlarının, iddia edilenin aksine, daha yüksek sosyal sermaye düzeyine sahip olduğu görülmüş, bunun yaşanan mağduriyetin ardından ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Sosyal sermaye düzeyinin yüksek olmasının evden hırsızlığa karşı hassasiyeti de arttırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal sermaye, suç, komşuluk ilişkileri, evden hırsızlık.

SUMMARY

Cities are popular residential units for people because of their improved living conditions. Today the vast majority of the population live in urban areas. Despite better living standards and crowded urban population, individuality is increasing in cities and the social relations are decreasing; people get alienated and they escape from their responsibilities towards the society. Urban life individuals are evaluated by their financial income, diplomas and the status they have earned. Individuals cannot possibly maintain their existence in society by depending only on their material characteristics. In addition to the material elements, the people whom you know and relations you develop with these people, based on mutual trust, also form the spiritual dimension of humans, who are social beings. With the concept of social capital, which is frequently encountered in the literature in recent years, it is commonly asserted that when people's material and spiritual dimensions are together, this will help not only the people but also the society and the social problems such as alienation, isolation, guilt, avoidance of participation and taking responsibility can be solved by the closure of the social capital gap. Social capital, which is alleged to have an important role in solving the problems affecting the social life adversely and severing people from social life, has been the main topic of this study.

Social capital, which finds place as an interdisciplinary study in the literature in different research areas, has been dealt with in this field study in the context of investigating the role of neighborly relations in prevention of residential burglary in Erzurum province. Field study has been effected in Palandöken district of Erzurum province.

The assumption that demographic characteristics of 437 apartments residents

who live in Palandöken district determine the level of social capital, and, the assumption that the burglary victims have lower social capital level than the non-burglary victims were tested. Our assessment that "mutual assistance and conciousness towards home protection would be higher in the apartment buildings where the neighboring relations are closely knit" has been the main reason for putting forward the second main hypothesis.

The findings partially confirmed the first main hypothesis but didn't confirm the second one. Burglary victims, contrary to what was claimed, were proved to have higher levels of social capital and it is assessed that this has developed after the experience of victimization. It was observed that high levels of social capital lead to higher awareness against the risk of burglary.

Keywords: Social capital, crime, neighboring relations, burglary.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
SUMMARY	iv
İÇİNDEKİLER	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	7
1. SOSYAL SERMAYE KAVRAMININ TANIMI	7
1.1. SOSYAL SERMAYE KURAMI	12
1.2. SOSYAL SERMAYENİN BOYUTLARI	18
1.2.1. Sosyal Ağlar	18
1.2.2. Güven	22
1.2.3. Karşılıklılık.....	24
1.2.4. Normlar	26
1.3. SOSYAL SERMAYE KAVRAMININ TEMSİLCİLERİ	28
1.3.1. Sosyal Ahengin Tesisinde Sosyal Sermaye ve James Samuel Coleman.....	29
1.3.2. Toplumun Sınıfsal İlişkilerini Anlamada Sosyal Sermaye ve Pierre Bourdieu	34
1.3.3. Sivik Katılımın Yaygınlaşmasında Sosyal Sermaye ve Robert David Putnam.....	37
1.3.4. Bourdieu, Coleman ve Putnam'ın Sosyal Sermaye Yaklaşımlarının Karşılaştırılması..	42
1.4. SOSYAL SERMAYENİN ÖLÇÜMÜ	46
İKİNCİ BÖLÜM	50
2. EVDEN HIRSIZLIK ve SOSYAL SERMAYE	50
2.1. EVDEN HIRSIZLIK KAVRAMI	50
2.2. EVDEN HIRSIZLIK OLAYLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	52
2.2.1.Evden Hırsızlık Olaylarının Azalmasında Güvenlik.....	56

2.2.2. Evden Hırsızlığı Önlemede İkamet Edilen Alanların İç Güvenliği.....	57
2.2.3. Evden Hırsızlığı Önlemede Emniyet Genel Müdürlüğü ve Taşra Teşkilatları	59
2.3. SUÇ VE SOSYAL KONTROL	60
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	65
3. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ	65
3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	65
3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	65
3.3.ARAŞTIRMANIN DİZAYNI.....	66
3.4. EVREN VE ÖRNEKLEM	67
3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	69
3.6. VERİLERİN ANALİZİ.....	70
3.7. ANALİZ YÖNTEMLERİ	73
3.8. BULGULAR	73
3.8.1. Ölçeğin Güvenilirlik ve Normal Dağılım Analizi	79
3.9. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİNİN TEST EDİLMESİ.....	83
3.9.1. Sosyal Sermayenin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasının Analizleri	83
3.9.1.1. Sosyal Sermaye Düzeyinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Analizi	83
3.9.1.2. Sosyal Sermaye Düzeyinin Yaş Değişkeni Açısından Analizi	84
3.9.1.3. Sosyal Sermaye Düzeyinin Medeni Hal Değişkeni Açısından Analizi.....	85
3.9.1.4. Sosyal Sermaye Düzeyinin Eğitim Seviyesi Değişkeni Açısından Analizi	86
3.9.1.5. Sosyal Sermaye Düzeyinin Meslek Grupları Değişkeni Açısından Analizi	87
3.9.1.6. Sosyal Sermaye Düzeyinin Aylık Gelir Seviyesi Değişkeni Açısından Analizi.....	88
3.9.1.7. Sosyal Sermaye Düzeyinin Ev Sahibi veya Kiracı Olma Değişkeni Açısından Analizi	89
3.9.1.8. Sosyal Sermaye Düzeyinin Evde Kaç Kişinin Yaşadığı Değişkeni Açısından Analizi	90
3.9.1.9. Sosyal Sermaye Düzeyinin Kaç Yıldır Aynı Apartmanda Yaşadığı Değişkeni Açısından Analizi.....	90
3.9.2. Evden Hırsızlık Mağduru Olan ve Olmayanların Sosyal Sermaye Düzeylerinin Karşılaştırması.....	92
3.9.3. Sosyal Sermaye Düzeyi ve Hırsızlığa Karşı Hassasiyet Arasındaki İlişkinin Analizi ...	94
3.10. TARTIŞMA ve YORUM	95
3.11. ÇALIŞMANIN KISITLARI VE ÖNERİLER.....	102

SONUÇ 103

KAYNAKÇA..... 109

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Bourdieu, Coleman ve Putnam'ın Sosyal Sermaye Kavramı Karşılaştırması.....	42
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri	73
Tablo 3. Ölçeklerin Güvenirlik Değerleri.....	80
Tablo 4. Ölçeklerin Ortalamaları ve Normal Dağılım Değerler	82
Tablo 5. Sosyal Sermayenin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Analizi	91
Tablo 6. Hırsızlık Yaşanma Durumu ve Sosyal Sermaye Düzeyi	93
Tablo 7. Hırsızlık Tecrübesi ve Sosyal Sermaye Düzeyi Arasındaki İlişki Analizi.....	94
Tablo 8. Hipotez Testlerinin Sonuçları.....	95

GİRİŞ

Sosyal sermaye kavramı ekonomiden siyasete, psikolojiden sosyolojiye interdisipliner bir kavram olarak değişik alanlarda yer almaktadır. Kavram, demokrasilerde yönetilemezlik krizlerini gidermede, insan ilişkilerinin geliştirilmesinde, işletmelerde verimliliği artırmada, sosyal yaşamda ortak yaşam alanlarının birlikte oluşturulmasında son yıllarda literatürde ve alan çalışmalarında sıkça rastlanmaktadır.

Sosyal sermaye konusunda ülkemiz akademik literatüründe yeterli çalışma bulunmamaktadır. Batı toplumları ile karşılaştırıldığında ülkemizdeki sosyal sermaye çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Teknolojik ilerlemeden ekonomik gelişmeye yaşam standartlarındaki değişme, toplumsal hareketliliği artırarak; köyden kente, kentten metropol kentlere ve hatta kıtalar arası göçü hızlandırmıştır. Özellikle 1950’li yıllardan itibaren daha iyi yaşamak amacıyla göç eden insanlar değerlerinden kopmakta ve göç ettiği yerleşim birimine uyum sağlamakta güçlük çekmektedirler. Bu değişimin önemli nedenlerinden biri giderek kalabalıklaşan yerleşim birimlerinde insanların birbirlerini tanımamaları ve göç edenlerin, kent kimliği ve kültürü ile bütünleşememesi sonucu kentle ve kent değerleriyle bağ kuramamalarıdır. Kentsel değerler ile bütünleşemeyen insanlar kentsel yaşamın farklı boyutlarına karşı yabancılaşmakta ve kentsel yaşamda yalnızlaşmaktadır. Özellikle 1980’li yıllardan sonra artan sanayileşme ve kentleşmenin yaygınlaşması ile birlikte şehirler, her geçen gün biraz daha kalabalıklaşmakta, bu kalabalık içinde insanlar yalnızlaşmakta ve ilişkiler, ikincil düzeyde sürdürülmektedir. Bir zamanlar külüne muhtaç olunan komşular, sadece bina giriş çıkışlarında karşılaştıldığında selam verilen, adları ve hangi dairedede oturdukları dahi bilinmeyen yabancılara dönüşmektedirler.

Apartman dairelerinde yaşayan sakinlerin birbirleri ile olan ilişkileri, karşılıklı beklentileri, paylaşım düzeyleri ve birbirlerine karşı güvene dayalı ilişkileri bu çalışmada değerlendirilmektedir. Bir diğer ifade ile çalışmanın amacını, yeni kentsel hayatın yaygın yaşam alanlarını niteleyen apartmanların/dairelerin sosyal sermaye düzeylerinin, evden hırsızlık olaylarını önlemedeki rolü oluşturmaktadır. Giderek kalabalıklaşan ve kalabalıklaştıkça da geleneksel bağlarından uzaklaşan, yalnızlaşan şehir insanının komşuluk bağlarını sosyal sermaye üzerinden tekrar kurması ve bu yolla güven ortamlarını geliştirmesi ve daha güvenli bir yaşam alanı sağlaması çalışma kapsamında ele alınmaktadır. Ayrıca günümüz sosyal yaşamın temel sorunlarından biri olarak görülen bencillik ve umursamazlık gerçeğinin, yeni şehir hayatının ağırlıklı yaşam alanını oluşturan apartmanlardaki sosyal sermaye rezervleri ile çözülebileceği umudu çalışmanın dayanağını oluşturmaktadır. Sosyal sermayenin unsurları arasında sayılan sosyal güven unsurunun kişiler arası ve kişiler ile toplum arası ilişkilerde yaygınlaşması, yapılmış olan iyiliklerin uzun veya kısa vadede iyiliği yapana döneceği inancını artırmakta, toplumsal yaşamda başkalarının da yararını düşünme ve endişesini paylaşma anlayışını geliştirerek toplumsal ilişkilere katkı sağlamaktadır.

Tez, sosyal sermaye alanında akademik literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede tez çalışmasının yürütüleceği Erzurum ilinde yaşayanların komşuluk ilişkileri analiz edilerek, evden hırsızlık olaylarının azaltılmasında sosyal sermayenin etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmanın sonunda iddia edilen bağlantının tespiti halinde ise güven ortamının arttırılmasına dair ilgililere ciddi bir fikir vereceği değerlendirilmiştir. Bir diğer ifadeyle yapılan araştırma sonucu elde edilecek bulgular arasında özellikle komşuluk ilişkilerinin, evden hırsızlık olaylarını önlemede

olumlu etkisinin tespit edilmesi, komşuluk ilişkilerinde sosyal sermayenin yaygınlaşmasına yönelik çalışmalara da katkı sağlayacaktır.

Batı literatüründe, kişiler arası ilişkilerde devlet politikalarının üretilmesinde ve özel sektör faaliyetlerinde sosyal sermayenin unsurları olarak dile getirilen; normlar, ağlar, iletişim, karşılıklılık, ortaklık, dayanışma, işbirliği ve güven gibi kavramların insanın içinde bulunduğu sorunlara çözüm getirmede yarar sağladığı belirtilmektedir. Bunun yanında, ekonomik büyüme ve yaşanabilir çevre oluşturmadaki engelleri aşmada kayıp halkadan söz edilerek, bu sorunları çözmeye sosyal sermayenin önemli bir rol oynayacağı vurgulanmaktadır.

Bu tez üç ana bölümden oluşmuştur. Çalışmanın birinci bölümünde sosyal sermayenin tanım ve temsilcileri, unsurları, komşuluk ilişkilerine dair literatür taraması yapılmış, kavramın tarihsel gelişim süreci incelenmiştir.

İkinci bölümde evden hırsızlık olayları ele alınmıştır. Evden hırsızlık olaylarının meydana geliş şekilleri ve zamanları, bu olaylarda hırsızların tercih ettikleri apartmanların ve dairelerin genel özellikleri bu başlık altında değerlendirilmiştir. Komşuların sosyal sermaye düzeylerinin yüksek olmasının evden hırsızlık suçunu azaltmada nasıl etken bir rol oynayacağı, hırsızlığa karşı hassasiyetin gelişmesinin ortaya koyduğu sonuçlar çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde nicel saha çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, önemi, araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, verilerde kullanılan yöntem, verilerin analizi ve araştırma sonuçları açıklanmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında karşılaşılan kısıtlılıklara da değinilmiştir.

Çalışmanın uygulama kısmında, sosyal sermaye düzeylerinin evden hırsızlık olaylarına etkisini araştırmaya yönelik Erzurum ili merkez Palandöken ilçe merkezinde toplam 437 apartman sakinine demografik sorular hariç 40 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Örneklem seçimi şu şekilde yapılmıştır: 2013 ve 2014 yıllarında Palandöken ilçesindeki apartman dairelerinde yaşanan hırsızlık verileri elde edilmiş ve bunların adresleri tespit edilerek, bu dairelerin bulunduğu apartmanlardaki ankete katılmaya gönüllü her daireden bir kişiye anket uygulanmıştır. Bu şekilde evden hırsızlığa uğramış apartmanlardaki kişilere uygulanan anketler sonucunda toplam 215 anket formu elde edilmiştir. Bu işlemin beraberinde hırsızlığa uğradığı bildirilen apartmanların yakınında bulunan ve bu apartmanlarla kat sayısı, kapı durumu, güvenlik kamerası vb. sahip olup olmama anlamında benzerlik gösteren ancak evden hırsızlık olayı yaşanmamış olan apartmanlardaki kişilerle görüşülmüş ve toplamda 222 anket formu elde edilmiştir. Bu işlemin ardından toplamda elde edilmiş bulunan 437 anket formu üzerindeki veriler örneklemdaki demografik unsurlar üzerinden değerlendirilmiş ve tezin ilk ana hipotezi olan *Erzurum ilinde yaşayanların sosyal sermaye düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık gösterir* hipotezine şu alt hipotezlerle yanıt aranmıştır:

1. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri cinsiyete göre farklılık gösterir.
2. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşa göre farklılık gösterir.
3. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri medeni duruma göre farklılık gösterir.
4. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri eğitim seviyesine göre farklılık gösterir.

5. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri meslek gruplarına göre farklılık gösterir.
6. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri gelir seviyesine göre farklılık gösterir.
7. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşanılan evde kiracı veya ev sahibi olmaya göre farklılık gösterir.
8. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri evde yaşayanların sayısına göre farklılık gösterir.
9. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri apartmanda yaşanılan süreye göre farklılık gösterir.

Bu analizin ardından ikinci temel varsayım olan *evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri, evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür* hipotezine cevap almak üzere hırsızlığa uğramış apartmanlardaki kişilere uygulanan anket sonucunda elde edilen 215 veri ile hırsızlığa uğramamış 222 veri SPSS programı ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada sosyal sermaye olarak tanımlanan sosyal sermaye kaynakları, sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutları açısından anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığı; sosyal sermaye kaynakları, sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutlarının hırsızlık olaylarına karşı bir hassasiyet geliştirmede etkili olup olmadığı analiz edilmiştir.

Sonuç bölümünde elde edilen veriler ile araştırmanın amaçları arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Son zamanlarda literatürde gittikçe daha çok yer bulan sosyal sermayenin evden hırsızlık suçlarını önlemede ve genel anlamda suçla mücadelede kullanılıp kullanılmayacağına dair somut veriler elde edilmiştir. Bu çalışmanın ayrıca,

Türkiye’de sosyal sermaye alanında yapılmış olan sınırlı alan araştırmalarına katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL SERMAYE KAVRAMININ TANIMI

Sosyologlar, iktisatçılar ve siyaset bilimciler arasında önemi artan sosyal sermaye kavramının literatürde genel kabul görmüş tek bir tanımı bulunmamaktadır. Farklı disiplinlerden farklı düşünürler sosyal sermayeye farklı anlamlar yüklemişlerdir. Son yıllarda sosyal sermayeye yönelik yapılan araştırmalar her geçen gün giderek artmaktadır. 1981'den önce anahtar kelime olarak sosyal sermaye kavramına makalelerde 20 civarında rastlanırken, bu sayı 1991 ile 1995 yılları arasında 109'a; 1996 ile (Mart) 1999 yılları arasında ise 1003 gibi oldukça yüksek bir seviyeye ulaşmıştır (Harper, 2001: 6 aktaran Field, 2006: 5). Günümüzde sosyal sermaye internet ortamında araştırıldığında ise yaklaşık 3.090.000 akademik yazıya çok kısa bir süre içerisinde ulaşılabilmektedir (Google Akademik, 2015).

Sosyal sermaye kavramı, sosyal bilim literatüründe popülaritesini yeni kazanmışsa da esasen kavram uzun bir geçmişe sahiptir (Tüylüoğlu, 2006: 16, 21). Örneğin Fransız yazar Tocqueville bu kavramdan bahsetmeksizin kaleme aldığı *Amerika'da Demokrasi* adlı eserde Amerika'nın Fransa'dan farklı olarak bir "Birlik Sanatı"na sahip olduğundan bahsetmektedir. Buna göre Amerika'da insanlar gerek küçük olaylar için gerekse toplum adına hayati önem arz edecek kararlar alınması için bir araya gelmektedirler. Amerikalıların sivil veya siyasal amaçlarla bir araya gelebilmeleri Tocqueville'e göre Amerikan demokrasisinin ayakta kalmasının ana unsurudur. Amerikan demokrasisinde devletin müdahale olanaklarının zayıfladığını ve demokrasinin eşitçi ruhunun insanlar arasında yerleştiğini dile getiren Tocqueville, aristokrasinin gelişmediği Amerikan toplumunda, halkın kendi problemlerini çözebilme ve devlet karşısında kendini koruma yöntemini geliştirdiklerini belirtmiştir (Tamer, 2010: 99-100). Amerika'da

vatandaşların sosyal yaşamlarında aktif olarak katılımında buldukları, yaşamları ile ilgili hususlarda karar aldıkları ve sorunlarını, kurdukları vakıf ve dernekler üzerinden çözmeye çalıştıkları söylenebilir.

Amerika'daki gönüllü kuruluşların etkileşimlerinin bu ülke insanlarını adeta bir sosyal yapıştırıcı ile birbirlerine bağladığından bu etkileşim, sosyal yapıştırıcı ve birlik sanatı gibi kavramların sosyal sermaye teorisyenlerinin en sık kullandığı kavramlar olarak günümüzde popülerlik kazandığı söylenebilir (Field, 2006: 7).

Fransız sosyolog Emile Durkheim de benzer şekilde değerlerin içselleştirilmesinden bahsetmiş ve içselleştirilen değerlerin ve normların bireysel davranışa yön verdiğini vurgulamıştır. Kolektif bilinç kavramına değinen Durkheim'in sosyal normlara vurgusu, sosyal sermaye literatüründe sosyal normlara odaklananları da etkilemiştir (Rea-Holloway, 2008: 6,7).

Sosyal sermaye kavramını etkileyen isimlerden bir diğeri de Karl Marx'dır. Marx sermaye kavramını ve sermayenin nasıl yaratıldığını ve yatırıma tabi tutulduğunu, sermayenin nasıl bir dönüşüm yaşadığını ele almış, sermayenin bu yolculuğunda bir toplumun sosyal yapısında meydana gelen değişmelerle ilgilenmiştir. George Simmel de sosyal sermaye terimini kullanmadan yaptığı çalışmalarında bireyler ve gruplar arasındaki etkileşime ve bu etkileşimin dayandığı normlara değinmiştir (Rea-Holloway, 2008: 8). Simmel'in etkileşim ve normlarla ilgili çalışmalarının sosyal sermaye teorisyenlerinin tartışmalarında yeniden gündeme geldiği belirtilebilir.

Max Weber'in uygulanabilir güven olarak kavramlaştırdığı ve kişilerin davranışlarına yön veren grup normlarının yaptırım gücünün sosyal normlara ve beklentilere yol açacağından bahsettiği (Rea-Holloway, 2008: 7) zihniyet, kültür ve

eylemin motivasyonu gibi kavramların, yeni sosyolojik söylemlerde sosyal sermayenin birer parçası haline geldiği görülmektedir (Field, 2006: 7, 8).

Sosyal sermaye kavramının tarihsel kökenlerinin 19. yüzyıla dayandığı, kavramın bu dönem düşünürler tarafından bugünkü ifadesiyle olmasa da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sosyal sermaye kavramı olarak literatüre ilk kez Lyda Judson Hanifan tarafından 1916 yılında Kırsal Okul aile birliği merkezlerini anlatırken kullanılmıştır (Şan, 2007: 74). Hanifan sosyal sermayeyi sosyal birimleri oluşturan bireyler ve aileler arasında iyi beklentiler, arkadaşlık, sempati ve sosyal ilişki gibi kavramlara dayalı olarak tanımlamıştır. Hanifan'a göre eğer bir kişi, komşularıyla ve onların diğer komşularıyla iletişim ve sosyal etkileşime girerse sosyal sermaye birikimi ortaya çıkacaktır. Bu durum ise kişinin sosyal sermaye ihtiyacını giderecek ve potansiyel olarak toplumun tamamında yaşam şartlarının önemli ölçüde geliştirilmesine katkıda bulunacaktır (Tüylüoğlu, 2006: 21).

1961'de Jacobs toplumsal ilişkilerde komşuluk ağlarının yerinin doldurulamaz bir sosyal sermaye olduğunu belirtmiş ve sosyal sermayenin kaybedilmesi durumunda komşuluk ilişkilerinin zayıflayacağını vurgulayan yazılar kaleme almıştır. 1977 yılında ise Loury özellikle neoklasik ırksal gelir eşitsizliği teorilerine ve bunların politik sonuçlarına karşı sosyal sermaye kavramını ilk kez kullanan ekonomist olmuştur (Johnson, 2000: 3).

OECD ve Dünya Bankası'nın sosyal sermaye çalışmalarına katkıda bulunması kavramın toplumlarda popülaritesini artırmakla birlikte özellikle neoliberal eleştiriler dikkate alındığında sosyal sermayeye yönelik eleştirilerin de giderek yaygınlaştığı söylenebilir.

OECD kavramı, "*Bir grup içerisinde ya da gruplar arasında işbirliğini*

kolaylaştıran anlayışlar, paylaşılan değerler, normlarla birlikte ağlar" şeklinde tanımlamaktadır (National Statistics, 2001: 8-9). OECD'nin tanımında sosyal sermaye, grupların bir özelliği olarak ortaya çıkmakta ve sosyal sermayenin gruplar arası işbirliğini kolaylaştırıcı yönüne vurgu yapılmaktadır. Bu noktada OECD'nin tanımı dikkate alındığında, sosyal sermayenin "kolektif amaçlara ulaşmayı kolaylaştıran bir kavram olarak" tanımlayan Coleman'dan ve Putnam'dan izler taşıdığı görülmektedir. Ayrıca OECD, sosyal sermayeyi paylaşılan değerler, normlar ve ağlarla eş değer tutmakta, bu durum ise sosyal sermayeyi "*güven, normlar ve ağlar*" gibi bağlantılara gönderme yaparak tanımlayan Putnam'ın tanımını akıllara getirmektedir (Uğuz, 2010: 44).

Dünya Bankası ise sosyal sermayeyi, topluluğu bir arada tutan bir çeşit tutkal olarak tanımlamaktadır. (National Statistics, 2001: 8-9). Dünya Bankası sosyal sermaye kavramını Putnam'ın 1993'te İtalya'nın kuzey ile güney bölgeleri arasındaki kurumsal ve ekonomik performans farklılığını açıkladığı çalışmasını temel alarak tanımlamıştır. Bu çalışmadan sonra Dünya Bankası kendi bünyesinde sosyal sermaye fikrini kendine özgü bir şekilde ele almış ve sosyal sermayeyi iktisatçılar tarafından önemsenmesinin bir yolu olarak tanımlamıştır. Dünya Bankası iktisatçıları tarafından da ekonomiye dair mevcut teşhisleri tamamlaması için kullanılan sosyal sermayenin kendi başına iyi bir şey olduğu ve dolayısı ile ekonomi için de iyi olabileceği vurgulanmıştır (Fine, 2011: 255). Dünya Bankası sosyal sermayeyi tanımlarken, bir toplumun sosyal etkileşimlerinin kalitesini ve miktarını şekillendiren kurumlar, ilişkiler ve normlara atıfta bulunmaktadır. Artan kanıtlar, toplumların ekonomik refahı ve kalkınmasının sürdürülebilir olabilmesi için sosyal uyumun kritik olduğunu göstermektedir (web.worldbank.org, 2015).

Sosyal sermaye kavramını Putnamcı bir çizgide yorumlayan Dünya Bankası sosyal sermayeyi makro ve mikro seviyede sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel unsuru

olarak değerlendirmiştir. Bu haliyle sosyal sermaye Dünya Bankası'nın Üçüncü Dünya ülkelerine yönelik olarak geliştirdiği kalkınma programlarında kullanılmaya başlanmış; hem sosyal ve ekonomik yaklaşımlar arasında bağ kurmanın, hem de kalkınmayı mümkün kılmanın bir aracı olduğu dile getirilmiştir (Adam ve Roncevic, 2003:169-170).

Dünya Bankasının sosyal sermaye kavramına yönelik referansları Putnam'dan başka Coleman'a ve North ve Olson'a da dayanmaktadır (Grootaert, 1998: 1-2). Akademik literatürde Putnam'dan diğerlerine önemli bir referans olan post-Marksist Bourdieu'nun görüşlerinin Dünya Bankası tarafından dikkate alınmamış olması, Dünya Bankası'nın sosyal sermayeye yönelik bakış açısını ortaya koymada önem arz etmektedir. Ancak özet olarak Dünya Bankasının sosyal sermayeyi, ekonomik kalkınma açısından ele aldığı ve büyüme, adalet ve yoksulluk bağlamında incelediği anlaşılmaktadır.

Sosyal sermayenin daha net olarak anlaşılabilmesi için kavramın iddia edilen getirilerinin de anlatılması gerekmektedir. Bu anlamda Saxton ve Benson sosyal sermayeyi bireysel ve örgütsel olarak iki biçimde değerlendirmişlerdir (Saxton ve Benson, 2005: 16-27).

Bireysel açıdan sosyal sermayenin bireylere; bilgiye kolayca erişebilme, kendisini yeterli görüp risk alma, mikro veya makro kredi aldığında kendi ayakları üzerinde durma anlamında katkıda bulunan önemli bir unsur olduğu ifade edilmektedir. Kısaca sosyal sermayenin bireye yaşadığı toplumda katma değer yaratma olanağı sunduğu iddia edilmektedir. Ayrıca bireyin yaşadığı çevre ile ilgili sorumluluk alma, karar alma süreçlerine katılma, kendisine ve çevresine sosyal, siyasal ve ekonomik yarar sağlama gibi olumlu katkılarının olduğu da belirtilmektedir. Sosyal sermaye, böylece kişilerin hem kendi yaşamlarına, hem de toplumsal ilişkilerine yarar sağlamaktadır.

1.1. SOSYAL SERMAYE KURAMI

Sosyal sermaye özellikle 1990'lardan itibaren sosyal bilimler disiplinlerinde popülerleşmeye başlamış ve birçok araştırmaya konu edilmiştir (Woolcock ve Narayan, 2000: 225). Sosyolojiden işletmeye, ekonomiden siyaset bilimine ve sosyal politikalara kadar pek çok alanda tartışma ve araştırmalara konu olan bu kavram, bir toplumun veya topluluğun zenginlik kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Ekinci, 2008: 1). Bu bakımdan sosyal sermayenin ne olduğu, tespiti, geliştirilmesi ve kullanılması konusu sosyal sermaye alanında yapılan çalışmaların temel hareket noktasını oluşturmakta, araştırmacılar çalışmalarını bu ekseninde yürütmektedirler.

Liberal kuram denildiğinde bireye özgürlük, sosyalist kuram denildiğinde eşitlik anlaşılmakta; yani kuramın niteliği değer atfetmektedir. Oysa sosyal sermayenin kuram olabilmesindeki problem kendisinin değer atfetmesindeki güçlüklerden kaynaklanmaktadır. Bir diğer ifadeyle liberal denildiğinde atfedilen değer özgürlük iken, sosyal sermaye denildiğinde hangi değere önem verildiği belli değildir. Örneğin sosyal sermayeyi oluşturan kaynak, toplumda depo edilen ağsal ilişkilerdir. Değer, ağsal ilişkilerde ortaya çıkmaktadır. Kişiler, topluluklar ve toplumlar, toplumda depolanan kaynağı kullandıklarında bir değer ortaya çıkmaktadır. Yani sosyal sermaye kavramının kendisi bir değer olmayıp, kullanım sürecinde bir değere dönüşmektedir. Dolayısı ile sosyal sermaye kavramının kendisine iyi veya kötü gibi bir nitelendirme yapmak yanlış olacaktır (Akkaş ve Tekir, 2013: 76). Kısaca kuram ve onu niteleyen unsurlar kuramsal değeri anlatır. Kuramın değerine göre bireysel ve sosyal ilişkiler değerlendirilir. Liberalizm, sosyalizm, muhafazakarlık ve faşizm kuramlarında olduğu gibi. Halbuki sosyal sermaye kavramı bireylerin ve grupların ilişkileri ve etkileşimleri sürecinde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla sosyal sermaye kavramının kuramsal çerçevesi ilişkisel

boyuta taşınmakta ve anlaşılması güçleşmektedir. Bir diğer ifadeyle birileri için sosyal sermaye ilişkisi olumlu anlam içermekte diğerleri için bu ilişki negatif olarak tanımlanabilmektedir.

Sosyal sermayenin bugünkü kavramsal çerçevede anlaşılmasına önemli katkıları olan Bourdieu (1986) sosyal sermayeyi uzun süreli kurulan sosyal ağlara dayalı iletişim ve ilişkilerin sağladığı potansiyel yararların toplamı olarak tanımlarken; Coleman (1988) sosyal sermayeyi grupların işbirliğine yönelik davranışlarına kaynaklık eden bir kavram olarak ifade etmektedir. Putnam (1993, 2000) sosyal sermayeyi bireyler arasında iletişim ağları, sosyal bağlantılar, karşılıklılık ve güvenin kaynaklık ettiği, işbirliği ve sosyal bütünleşmeye imkân veren bir değer olarak ifade ederken, Lin (2001) sosyal sermayeyi, toplumsal yapılara gömülü biçimde bulunan, ulaşılabilen, transfer edilebilen ve kullanışlı sonuçlar doğurabilen bir potansiyel olarak görmektedir.

Castle'a göre (2002: 331) sosyal sermaye; ekonomiden sosyolojiye, siyaset biliminden antropolojiye, hukuktan psikolojiye interdisipliner bir kavramdır. Sosyal sermaye kavramının temellerini Tocqueville, Paine, Hegel, Locke, Marx, Weber, Durkheim gibi düşünürlerin toplumsal analizlerine dayandıran Castle, Bourdieu, Coleman ve Putnam gibi düşünürlerin günümüzde sosyal sermayenin önemli temsilcileri olduğunu ifade etmektedir. Sosyoloji bilimi açısından toplumsal yapıyı açıklayan kuramlara, iktisat bilimi açısından ise sermayenin toplumsal ilişkilerine dayandırılmış bulunan sosyal sermaye asıl popülaritesini 20. yüzyılın son çeyreğinde elde etmiştir. Küreselleşme etkisini sosyal sermaye üzerinde de göstermiş ve akademik çalışmalarda yer bulan sosyal sermaye, aynı zamanda yerelden ulusal ve uluslararası boyuta uygulama alanı bulmuştur (Akkaş ve Tekir, 2013: 56-57).

1980 sonrası yaygınlaşan neoliberal politikalar doğrultusunda oluşturulan Washington Konsensüsü ve Washington Güvenlik Stratejisi istenilen sonucu verememiş, yoksulluk önlenememiş ve yönetime katılım azalmıştır. Sermayenin küresel boyutta yayılmasının piyasanın işleyişine dair eksiklikleri ortaya çıkarması ve mevcut sorunların bu yolla çözülebileceği inancı sosyal sermaye çalışmalarını yaygınlaştırmıştır (Roberts, 2004: 483). Sosyal sermaye uluslararası ilişkilerde etik bir değer olarak geliştirilmeye çalışılmış, bu kapsamda *Küresel Komşuluk* adıyla Birleşmiş Milletler Komisyonunca küresel bir yönetim oluşturulmuş ve sosyal sermayenin küresel düzeyde desteklenmesi sağlanmıştır (Akkaş ve Tekir, 2013: 59). Dünya Bankası tarafından da desteklenen Komisyon, yoksulluğu önlemede çeşitli araştırmalar yapmıştır. Örneğin 1994 yılında Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) imzalanmış ve bu anlaşma ile yabancı şirketlere ülkelerin yerel seviyedeki şirketleri güçlendirmek üzere yatırım yapmalarına olanak tanınmıştır. Yatırımcılar Dünya Bankası tarafından desteklenmiş ve yoksulluğun azaltılmasında kamusal hizmetlerin özelleştirilmesi etkin hale getirilmeye çalışılmıştır. Neo-liberalizmin oluşturduğu olumsuzlukların giderilmesi ve yoksulluğun azaltılması maksadı ile toplumlarda sosyal sermayenin güçlendirilmesi desteklenmiştir. Sosyal sermaye güçlendirilerek yabancı sermaye ortaklığı geliştirilmiştir. Bu vasıta ile ortaklığa dayalı ağ ve köprü kurucu bağlar kurularak toplumların kurumsallaştırılmasına katkı sağlanmıştır (Akkaş ve Tekir, 2013: 60). Sosyal sermaye yoluyla küreselleşmenin olumlu çıktılarının yaygınlaşacağı ve tüm dünyada yaşanabilir bir çevrenin insanlığın katılımıyla kurulabileceği ümit edilmektedir.

Bu noktada yaşanan sorunları çözmeye sivil toplum etkili bir araç haline getirilmiştir. Sosyal dışlanma yaşanan toplumlarda aileler, arkadaş grupları ve komşuluk

ilişkileri desteklenerek aile, yakın tanıdıklar, arkadaşlar, meslek grupları, yardım kuruluşları gibi sivil inisiyatifler geliştirilmiştir (Roberts, 2004: 483-484).

Son yıllarda Birleşmiş Milletlerden Dünya Bankasına uluslararası kuruluşlar sosyal sermayeyi etik bir değer olarak kabul etmekte ve tüm dünyada desteklenmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Sosyal sermayenin etik niteliği bu düzlemde insanlığın, evrenin bütüncül yapısında birbirleriyle ilişkiler kurmasını ve güvene dayalı karşılıklılık içinde farklılıkları ile birlikte işbirliklerini anlatmaktadır. Sosyal sermaye kavramında sermaye, en sıradan insanların bile sorunları çözmede dâhil olacakları bir sürece karşılık kullanılmaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013: 61).

Sosyal sermayenin topluluklara katkısını ise yine bireyler üzerinden topluluk içinde dayanışma, yardımlaşma, kurumsallaşma gibi değerleri ve yetenekleri güçlendirmesi, birey ile devlet arasındaki ilişkinin sivil topluluklar üzerinden yürütülmesini kolaylaştırarak gerçekleştirdiği ifade edilmektedir.

Sosyal sermaye ontolojik açıdan interdisipliner bir kavram olup hem sosyolojik hem de ekonomik kuramları referans almaktadır. Sosyolojik açıdan sosyal sermaye toplumsal düzeni sağlamada ilişkiler, normlar ve işbirliği gibi kavramlara dayandırılmakta yani başka bir ifade ile sosyoloji sosyal sermayenin içeriğine yönelik katkı sağlamaktadır. Ekonomik açıdan ise sermaye sosyal olmayan bir kavramdır. Sosyal sıfatını alan sermaye kavramı bireyci ve ekonomik özelliğinden göreceli olarak uzaklaşıp, sosyal bir içeriğe dönüşmektedir (Fine, 2011: 40). Kısaca liberal ve neoliberal politikalarla insanoğlunun homoekonomicus niteliği, sermayenin sosyal boyut kazanmasıyla birlikte sosyalleşmekte ve kişiler; ekonominin aracı değil, ekonomiyi kullanan sosyal varlıklar haline gelmektedirler.

Sermayenin sosyal boyutuna eskiden bu yana bazı iktisat kuramcıları tarafından vurgu yapılmıştır. Örneğin klasik iktisadi kuramın en önemli temsilcisi olarak tanımlanan Smith, *Ulusların Zenginliği* adlı çalışmasında (1984: 25-27) emek sermaye özelinde sosyal ilişkilere dikkati çekmekte ve sosyal ilişkilerin, ekonomik faaliyetler üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bireylerin sosyal ilişkiler üzerinden çıkar ağları oluşturduklarını ve yapılan iş bölümünün toplumsal gelişmeyle birlikte farklılaşarak artacağını ifade etmektedir. O'na göre teknolojide yenileşme, işbölümünde farklılaşma ve sosyal ilişkilerde güçlenme arttıkça kişiler birbirleriyle sosyal bağılıklar kuracaklar ve kişilerin ekonomik gelişimi tüm topluma yansıtacaktır.

Akkaş ve Tekir'e göre sermayenin nasıl oluştuğu, nasıl sosyalleştiği, bireylere ve topluluklara nasıl katkı sağladığı ve kurumsallaşmayı, sosyalleşmeyi ve demokratikleşmeyi nasıl etkilediği önemli bir sorundur. Ekonomik sermayenin sosyalleşmesinde sermayeyi niteleyen para ve malın değişimi sürecinde toplumda neyin, nasıl ve ne kadar üretileceği ve bu üretimde kimlerin söz sahibi olacağı ve dağıtımdan kimlerin yararlanacağı önem arz etmektedir. Ekonomistlerce tartışılan sermaye kavramına sosyal kavramının eklenmesi anlaşılmasını daha da zorlaştırmaktadır. Aslında sermaye ve sosyal kavramları birbirine zıttır. Sermaye daha rasyonel bir kavramken sosyal kavramını rasyonel temele dayandırmak neredeyse imkânsızdır (Akkaş ve Tekir, 2013: 64-65). Sosyal sermayeye dair yapılan değerlendirmelerin tamamı olumlu değildir. Her ne kadar sosyal sermaye kavramı ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında sosyal ilişkilerin güçlü olduğu toplumlarda sosyal sermayenin fazla olduğu, aksi durumda ise az olduğu ifade edilse de, bu değerlendirme her zaman geçerli olmamaktadır. Bireylerin sosyal sermayeyi sadece kendilerine çıkar sağlamak ya da suç çeteleri kurmak amacıyla da kullandıkları görülebilmektedir.

Sosyal sermayenin interdisipliner bir çalışma alanı olduğu söylenmekte, sermayenin sosyal niteliğine vurgu yapılmakta ve toplumsal yapıdaki olumsuzluklar bu alandaki çalışmalar ile giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu noktada sosyal sermayenin toplumsal yapıyı tamamen açıklayamadığını ifade etmek gerekmektedir (Castle, 2002: 331-337). Bu bağlamda sosyal sermaye toplumdaki tüm sorunları çözen bir mucize tedavi yöntemi değildir. Sosyal sermaye ile kişinin bilgisi değil, kim olduğu ve toplumca nasıl algılandığı anlatılmaktadır. Özetle sosyal sermaye; birey, devlet ve sivil toplum ilişkilerini anlamada, toplumun kalkınmasında, ağları, ilişkileri ve etkileşimleri açıklamada önemli bir kavramdır. Kısaca sosyal sermaye, topluluk ruhunu anlatmakta ve bireyden topluma ilişkileri açıklamaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013: 65-66).

Sosyal sermaye ile ilgili pek çok sorun tartışılmaktadır (Holm, 2004: 26). Bunlardan ilki toplumda farklı sosyal sermaye türlerinin bulunduğudır. Genel anlamda sosyal sermayenin toplumsal kalkınmaya, kişilerin yalnızlaşmasını önlemeye, eğitimde performans artırımına ve siyasete katılıma pozitif etkilerinin olduğu ifade edilse de suç çetelerinin sahip olduğu sosyal sermaye negatif sonuçlar doğurmaktadır. İkinci bir sorun ise sosyal sermayeye yapılan aşırı vurgudur. Sosyal sermayenin devletin eksik kaldığı noktalarda sivil toplumun güçlenmesi yoluyla devletin eksikliğini tamamlayan bir olgu olarak anlaşıldığında sivil toplum; sosyal sermaye üzerinden aşırı güçlenmekte, devletin katkısıyla veya devlet dışı aktörlerin desteğinde devlet ile problemlili hale gelebilmektedir. Bir diğer ifadeyle demokratik sistemin önemli unsurlarından biri olan sivil toplumun sosyal sermayesinin aşırı güçlenmesi devlet üzerindeki etkinliğini artırarak toplumun bazı gruplarının diğerleri üzerinde hegemonya kurmalarına yol açabilmektedir.

Başka bir ifade ile sosyal sermayenin sivil toplum kuruluşları üzerinden kişileri yalnızlıktan kurtarmada, üretkenliğe sevk etmede ve toplumu kalkındırmadaki

katkısı, sosyal sermaye kaynağının tanımlanması konusundaki zorluklar nedeni ile tartışılır hale gelebilmektedir. Üçüncü olarak sosyal sermayeye dair yapılan çalışmalarda yerelden küresele ağsal ilişkilerin bireyleri, toplulukları ve toplumları nasıl etkilediğinin yeterince incelenemiyor olmasıdır. Günümüzde yapılan sosyal sermaye çalışmaları birey, aile ve topluluk seviyesinde ön planda tutulmaktadır. Dördüncü tartışma sosyal sermayeye dair yeterli bir ölçeğin olup olmadığı konusudur. Bağımsız veya bağımlı değişken olarak kabul edilecek sosyal sermayenin ölçümünün nasıl olacağı hala tartışılmaktadır.

Özet olarak sosyal sermayenin disiplinler arası bir kavram olması, somutlaştırılmasındaki güçlükler, sosyal sermayeye dair kriterlerin yorumlara açık olması ve dayandığı temellerin bireyden topluluklara farklılık göstermesi, sosyal sermaye kaynaklarının değer üretmede karşılaştığı güçlükler, kavramın kuramsallaşmasındaki sorunların temelini oluşturduğu söylenebilir.

1.2. SOSYAL SERMAYENİN BOYUTLARI

Sosyal sermaye kavramının daha anlaşılır hale gelebilmesi için boyutlarından bahsetmek faydalı olacaktır. Narayan ve Cassidy bu boyutları genelleştirilmiş normlar, beraberlikler, grubun özellikleri, komşuluk bağlantıları, gönüllülük, güven, günlük sosyal ilişkiler olmak üzere yedi başlık altında toplamışlardır (Narayan ve Cassidy, 2001: 67). Ancak sosyal ağlar, normlar, karşılıklılık ve güven boyutlarına bu çalışma kapsamında daha fazla yer verildiğinden, bu kavramlar alt başlıklar halinde ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır.

1.2.1. Sosyal Ağlar

Sosyal sermayedeki ağlar: Bağlayıcı (bounding), Köprü kurucu (bridging) ve Zincir-örgü (linking) olmak üzere üç kısma ayrılabilir (Bacchi ve Beasley, 2005: 56-57).

Bağlayıcı sosyal sermaye bireylerin ve grupların ağ içindeki homojenliğini ifade eder. Ailevi ve dini grupların oluşturduğu ağlar bu grup içinde değerlendirilebilir. Bireyler bu ağ içinde kendilerini feda etmemeleri durumunda topluluktan dışlanır (Akkaş ve Tekir, 2013: 74-75). Putnam (2000: 88) bireyin (bencil olan) tercihlerinin bu tür ağlarla örülü bir topluluğa üyeliğinde kamusal yarara dönüştüğünü, kişisel çıkarlarının diğerlerinin çıkarları ile çakıştığını, sadece kendi menfaatini düşünen bireylerin dahi topluma hizmet eder hale geldiğini düşünmektedir (Putnam, 2000: 23). Putnam bağlayıcı sosyal sermayeyi grup üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerini, köprü sosyal sermayeyi ise grupların birbirleriyle ilişkilerini anlatan bir ilişki ve eylem türü olarak yorumlamaktadır.

Köprü sosyal sermaye bireylerin karşılıklılık içinde farklı kimlikleri tanımlarına olanak sağlamaktadır. Bireyler bağlayıcı sosyal sermayede homojen bir kimliğe sahipken değişime kapalı kalmakta aynı zamanda başkalarının ağa katılmasını da engelleyebilmektedirler. Köprü kurucu sosyal sermaye ise daha ziyade gruplar arası ilişkileri ifade etmektedir. Bir sosyal ağ grubu diğer gruplarla iletişime girmekte, bireyler kendi ağı dışındakilerle karşılıklı ilişkiye dayalı bağlar kurmaktadır. Köprü kurucu bağda üyeler diğer gruplardan daha fazla etkilenebilmektedirler. Bu haliyle köprü kurucu ağlar sosyal yapının değişimini olumlu bir şekilde etkilemektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 75-76). Köprü kurucu ağlarda genel güven, sosyal ilişkilerin gelişmesine etki ederek kişilerin ve kimliklerin birbirine bağlanmasını yaygınlaştırmakta, toplumda kurumsallaşmanın ve demokratikleşmenin artmasına katkı yapmaktadır.

Köprü kurucu sosyal sermaye ile bağlayıcı sosyal sermaye karşılaştırıldığında köprü bağ ilişkilerde birlikteliğin ve ortak aklın zayıf olduğu görülebilir. Köprü bağ ilişkilerinin olduğu topluluklarda bireysel tercihler ön planda bulunduğundan ortak karar alınması güç olmaktadır (Putnam ve Feldstein 2004: 2-3).

Genel kabul gören üçüncü sermaye biçimi ise zincir (linking, linkage) sermayedir. Bu sermaye ile birey ve devlet arasındaki ilişkiler anlatılmaktadır. Devlet bu yolla yoksulluğun önlenmesinden ve adil paylaşımdan sorumlu olduğu vatandaşlarına güven verebilmektedir. Toplumda bulunan fakir kesimlere verilen mikro kredilerle vatandaşın devlete güven duymasının sağlanması bu konuya örnektir (Akkaş ve Tekir, 2013: 76).

Putnam, sosyal sermayenin toplumsal ilişkiler ve bağlayıcı ağlar üzerindeki olumsuz etkilerinden söz ederken, dezavantajlı grupların değişik türde suç çetelerini sosyal sermaye üzerinden oluşturabileceğini ifade etmektedir. Toplumsal dayanışmanın temeli olan bağların yanlış şekilde yönlendirilmesi toplumsal yapının uyumunu bozabilmektedir. Bireyler ve topluluklar için menfaat sağlayan sosyal sermaye, toplumsal yapıya etkileri bakımından hoş olmayan bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu yüzden sosyal sermayenin oluşumunda ve kullanılmasında toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal yapısının da analiz edilmesi gerekmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 77).

Putnam, Bowling Alone adlı çalışmasında Amerikan toplumunu incelemekte ve 20. yüzyılın ilk yarısına kadar Amerikalıların birbirleri ile güvene dayalı ilişkilerinin ve toplumsal sorunların çözümüne katılımlarının yüzyılın son çeyreğinde yön değiştirdiğinden bahsetmektedir. Aslında sivil örgütlere katılımında sayısal olarak artışın olduğunu ancak toplumsal etkinliğin azaldığını vurgulayan Putnam, aile ve arkadaşlar ile daha az zaman geçirildiğine, kamusal faaliyetlere katılımın azaldığına dikkat çekmektedir. O'na göre bu durum sosyal sermaye kaynağının hem bireyde hem de toplumda azaldığına dair bir işarettir. Karşılıklı ilişki ve güven bağlarının bağlayıcı ağdan köprü kurucu ağa doğru zayıfladığını ancak bu durumun demokratik sistemin kurumsallaşması bakımından önem arz ettiğini ifade etmektedir (Putnam ve Feldstein, 2004: 3 ve 9-10).

Ağ-bağ ilişkilerinin yoğun yaşandığı toplumlarda sosyal sermaye, sosyal ilişkileri olumsuz etkileyebilmektedir. Grup içi dayanışmanın çok güçlü olduğu dini, etnik ve kimlik içerikli topluluklar, sahip oldukları güçlü sosyal sermaye nedeniyle toplumsal yaşamda karmaşaya yol açabilmektedirler. Grup içi ve gruplar arası ilişkilerin yoğun yaşandığı bir toplum yapısı katı sosyal sermayeye sahip olmakta, üyelerini kolaylıkla dışlayabilmekte, diğer ağlardan katılıma izin vermemekte ve iş imkânlarında kendilerinden olanlara olanak ve öncelik sağlamaktadırlar (Streeten, 2002: 11-12). Bu tür birincil ilişkilerin hâkim olduğu topluluklarda üyeler arası ilişkiler yüz yüze yürütülmekte ve dışarıdakilere kapalı tutulmaktadır. Ayrıca bu tür ilişkilerin yoğun yaşandığı toplumlarda kurumsallaşma gerçekleşmemekte; devletin kurumları sosyal sermayesi güçlü olan toplumsal grupların etkisi altına girebilmektedir. Örneğin demokratikleşme çabalarının yaşandığı Türk toplumunda demokratik kazanımlar, olumsuz etkilenebilmektedir. Toplumun sivilleşmesine devletin katkıda bulunması, sivil toplum örgütlerini yaygınlaştırmakla birlikte sivilleşme, bazı grupların devlet otoritesi üzerindeki hegemonyasını artırarak demokratik gelişmenin önünü tıkayabilmektedir. Bu anlamda Türkiye'nin demokratikleşmesinin engelini oligarşik bürokrasi, Arap baharı sürecinde toplumların demokratikleşmemesinin engelini ise etnik ve mezhepsel oligarşinin oluşturduğu ifade edilmektedir.

Bireylerin ikincil ilişkileri köprü ve zincir bağlarını oluşturmaktadır. Bilginin, tecrübenin ve normların önemli olduğu bu tür ilişkilerde bireylerin birbirlerini tanımaları yeterli olmaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013: 79). Köprü ve zincir ağ topluluklarının demokrasiyi sürdürmede, sivilleşmeyi arttırmada ve kurumsallaşmayı yaygın hale getirmede işlevsel bir rol oynadığı söylenebilir.

Sosyal sermaye, ağlar, ilişkiler, karşılıklılık, norm, güven, gönüllülük, dayanışma, değer, ortak akıl, birlikte hareket etme, sivil toplum, farklılıkları hoş görme ve empati kurma gibi hayatı ilgilendiren her şeyi içine alan özelliklere sahiptir. Bu haliyle sosyal sermaye bireyin ve toplumun geçmiş ile geleceği arasındaki köprüsü, hafızası ve yaşam ünitesidir. Ağlar sadece sosyal ve örgütsel etkileşim formu olmamakta, aynı zamanda bireylerin öğrenmelerini, bilgilenmelerini ve bilinçlenmelerini arttırarak sosyal statülerini belirlemektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 80). Homojen topluluklarda dayanışma yoğun ve üyeler üzerindeki kontrol yüksektir ancak köprü ve zincir ağların bulunduğu heterojen topluluklarda ise bireyler daha fazla inisiyatif alma imkânına sahiptirler (Newman ve Dale'den aktaran, Akkaş ve Tekir, 2013: 80). Özetle sosyal ağlar üzerinden bireylerin ve toplulukların düşünce ve davranışlarına meşruluk kazandıran sosyal sermaye yine bu ağlar üzerinden birey ve toplulukların düşünce ve duygularının bu meşruluklarını engelleyebilmektedir.

1.2.2. Güven

Birey ve toplumlar arası ilişkiler güven temeline dayandığında bireyden topluma ve toplumdan bireye bilgi akışı, dayanışma, paylaşma vd. unsurlar güçlenmektedir. Nitekim güven, birey toplum ilişkilerinde nefes borusuna benzetilebilir. Güvene dayalı ilişkiler geliştikçe toplumsal organizmanın unsurları rahat nefes almaktadır (Akkaş, 2009:197-199). Coleman, Putnam ve Bourdieu güveni sosyal sermayenin anahtar boyutlarından biri olarak tanımlamaktadırlar (Field, 2006: 91-92). Bazı yazarlarsa, bu üç yazarda sosyal sermayenin boyutlarından birisi olarak kabul edilen güven olgusunu, sosyal sermayenin bir ön koşulu, bir göstergesi, bir ürünü, ondan sağlanan yarar olduğu kadar, aynı zamanda diğer yararların elde edilmesini mümkün kılan unsurlardan birisi olarak görmektedirler (Cohen ve Prusak, 2001: 51). Kısaca güven, sosyal sermayenin ana unsuru

olarak tanımlanmakta, sosyal sermayeyi bir toplumda ya da toplumun belli bölümlerinde güvenin hüküm sürmesinden doğan kapasite olduğu ifade edilmektedir (Field, 2006: 88).

Streeten (2002: 8-10); güvenin işbirliğini arttırdığını ve normların güvene dayalı ilişkilerde ortaya çıktığını ifade etmektedir. O'na göre güven, normlar ve ağlar yaygınlaşarak topluluklarda koruma, lobcilik ve patronaj gibi hiyerarşik ilişkileri ortaya çıkarmaktadır.

Güven, toplumun bütününe ilgilendiren yararlı sonuçlar için bireyleri gönüllü olarak işbirliğine iten ve bu yolla iyi toplumun oluşturulmasını kolaylaştıran temel değerdir. Güvene dayalı toplumsal ilişkilerin kurulamaması, bireylerin toplumda alınacak kararlara katılmaması anlamına gelmektedir. Örneğin düşük güvenli bir toplumda ekonomik işlemlerin maliyetleri yükselmekte ve işlemlerin standartlaşarak geniş alanlara yayılması zorlaşmakta, bu da sermaye piyasalarının gelişmesini ve mali kuruluşların etkin bir şekilde çalışmasını engellemektedir (Erdem, 2003: 9; Sargut, 2003:107). Sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda sosyal, siyasal ve bireysel davranışlarda da bencillik ortaya çıkmakta ve bireyler bir araya gelememektedirler.

Bireyin sosyal sermayeye yaptığı yatırım, tüketim mallarına yaptığı yatırıma benzemektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 80). Bireylerin güvene dayalı devam ettirdikleri ağsal ilişkileri, yeni arkadaşlar edinmeleri, aile, okul, meslek gibi yaşamın çeşitli boyutlarındaki diğer bireylerle ilişkileri ve etkileşimleri kendilerine ve diğerlerine yarar sağlamaktadır. Sosyal sermaye burada bireyler açısından dışsal bir kaynaktır ve ağlar, normlar ve karşılıklı güvenin bileşimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Topluluk içi iletişimde güvene dayalı bağlayıcı ağ ilişkileri önemli iken, esnek yapıli köprü bağ topluluklarındaki ilişkilerde sosyal güvenin yerini kurumsal güven almaktadır. Kurumsal güvende kişinin ne olduğundan ziyade neler yapabildiği ve gruba

neler sağlayabileceği daha büyük önem arz etmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 81).

Sosyal sermayenin güven, dayanışma, uyum ve katılım gibi unsurları bulunmaktadır. Helly'e göre bir toplumda vatandaşlar güvene dayalı ağ-bağ ilişkiler kurduklarında yoksulluk ve suç azalacaktır (Helly, 2003: 15-20). Burada sosyal sermaye, bireylerin karşılıklı güvene dayalı ilişkilerini ve etkileşimlerini kurmalarında, toplumsal yapı ve unsurları arasında ortak normların geliştirilmesinde, birey ile toplum arasındaki mesafenin kapatılmasında ve bireylerin yönetime katılımlarında önemli bir role sahiptir.

1.2.3. Karşılıklılık

Sosyal sermaye, genel olarak güven, karşılıklılık, ağlar, birlikler, grup üyeliği, normlar ve ortak faaliyet kavramlarına dayalı olarak tanımlanmaktadır (Tüylüoğlu, 2006: 16; Akın, 2012: 27). Aslında kişinin sahip olduğu sosyal sermayenin boyutu, güven, karşılıklılık, normlar ve sosyal ağlara üyelik vb. kriterlerle ölçülebileceği gibi en basit şekilde o kişinin telefon rehberindeki numaralarının sayısı ile de ölçülebilir. Telefon rehberindeki numaraların sayısı ne kadar fazlaysa o kişinin sosyal sermayesinin o kadar yüksek olduğu söylenebilir (Aslan, 2012: 46). Rehberdeki her birey karşılıklı iletişim kurulabilecek, dolaylı ya da dolaysız maddi ve manevi destek alınabilecek kişi olma potansiyeline sahiptir. Oysa Cohen ve Prusak'a göre (2001: 86-87) sosyal ağlar, sadece tanışıklıklardan ibaret bir şey değildir. Birçok insanı tanıyor olmak da tek başına, bir ağın mutlaka bir parçası haline gelmek demek değildir. Ağ üyeliği daha aktif bir özelliktir ve bir miktar zaman, enerji ve duygu yatırımı gerektirmekte, güçlü bir karşılıklılık potansiyeli içermektedir.

Putnam'a göre sosyal sermayenin mihenk taşı genelleştirilmiş karşılıklılık prensibidir. Putnam'ın tanımında karşılıklılık; ben bu iyiliği senin için ve muhtemelen

senin haberin bile yokken ve senden bir karşılık beklemeden yaparım demektir (Putnam, 2000:135). Çünkü ilerleyen zamanda yapılan iyilik mutlaka karşılık bulacaktır.

Karşılıklı ilişki, karşılıklı güven, karşılıklı anlayış, karşılıklı yardım ve iyilik kişilerin ve toplumların sosyal sermayelerini güçlendiren unsurlardır. Putnam, İtalya üzerine çalışmasında İtalya'nın kuzeyi ve güneyindeki bölgesel yönetimler arasındaki farklılıkları tanımlamaya ve açıklamaya çalışmıştır. Putnam, kuzey ve güneydeki kamu politikalarının performansları üzerine yoğunlaşarak kurumsal bir yaklaşım getirdiği çalışmasında, kuzeydeki bölgenin görece başarısının nedeni olan kurumsal performansın temelinde hükümet ve sivil toplum arasındaki karşılıklı ilişkinin yattığı sonucuna varmıştır. Ortaçağ başlarındaki kuzeyin kendini düzenleyen, geniş ölçüde şehir devletlerindeki derneklerin faaliyetlerine bakıp bu yararlı yurttaşlık erdeminin kaynaklarını izlemiştir. Bunun aksine, güneyde devlet ile sivil toplum arasındaki ilişkilerin bozulmasının nedenlerinin kurumsal reform ve yenilenme yolunda ardı ardına oluşan karşılıklı şüphe ve korku kültürünü yaratan Norman otokrasisi döneminde olduğu fikrindedir (Putnam, 1993: 180).

Kavramın önemli teorisyenlerinden olan Bourdieu da karşılıklılık konusuna vurgu yapmıştır. Bourdieu sosyal sermayeyi bir bireyin veya grubun uzun ömürlü iletişim ağına sahip olması nedeniyle hissesine düşen kaynakların toplamı olarak tanımlamış (Field, 2006: 20), gerçekte veya uygulamada karşılıklı tanışıklık ve tanımaya dayalı olarak az ya da çok kurumsallaşmış olmanın önemini vurgulamıştır.

Coleman ise çalışmalarında sosyal sermayenin sadece güçlülerle sınırlı olmadığını, içinde karşılıklılık beklentilerinin de bulunduğu ve ilişkilerin yüksek dereceli

bir güvenle ve ortak değerlerle oluştuğunu savunmaktadır (Field, 2006: 28). Böylece sosyal sermaye bir bireyin iletişim ağlarının ötesine geçtiği bir kaynağı temsil etmektedir.

Putnam, Coleman'dan farklı olarak sosyal sermaye kavramını daha çok toplumsal düzeyde ele almaktadır. Sosyal sermaye kavramında vurguyu, bireyin; iletişim ağlarına aktif katılması ve bu katılımdan hâsıl olan karşılıklılığa ve yine burada ortaya çıkan karşılıklı toplumsal güvenilirlik normlarına dayandırmaktadır. İtalya'nın kuzeyi ile güneyi arasındaki farklılığı araştırdığı çalışmasında kuzeyin göreceli başarısının hükümet ve sivil toplum arasındaki karşılıklı ilişkiden kaynaklandığını ifade etmiştir. (Field, 2006: 42). Kısaca karşılıklılık, kişiler arası etkileşimlerde karşılıklı ilişkiyi, güveni, anlayışı, yardımı ve iyiliği barındırdığından sosyal sermayeyi yeniden üretmede önemli unsurlardan birisidir.

1.2.4. Normlar

Bireylerin adil davranmaları, hukuku gözetmeleri, empati kurmaları, diğerkam davranışları, sorumluluk almaları ve haklarını aramaları gibi tutumlarının ve davranışlarının kaynağı sosyal sermayedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 83). Kişileri ahlaki eylemlere sevk eden etkili yaptırımlar, toplumdaki ahlaki yargı ve standartları belirleyen normlardır (Carroll, 1997: 46). Bu etkili yaptırımlar, her ne kadar bazı durumlarda bir kısım grup üyesine kısıtlamalar getirirse de, sosyal sermaye literatüründe ayrı bir öneme sahiptirler. Bu kapsamda normlar, toplum tarafından sürdürülen resmi veya gayri resmi yerleşmiş ortak davranış kuralları olduğu için bireylerin gelecekte nasıl davranacaklarını belirleyecektir. Bireylerin normlara uyması diğer bireyler tarafından benimsenecek, bu ise ilişkilerdeki belirsizlikleri ortadan kaldırarak güvene dayalı ilişkilerin kurulmasına ve kişilerin birbirleriyle etkileşimlerini sürdürmelerine katkı sağlayacaktır. (Reyhanoğlu, 2006: 21).

Normların bu kadar önemli olduğu kabulünün ardında normların sosyal sermayeyi üreten unsurlardan biri olarak görülmesi düşüncesi yatmaktadır. Normlar sosyal sermayeyi yaratan bir unsur olarak ele alınmasının yanında, bireylerin gelecekteki davranışlarını tahmin edilebilir kıldığı için paylaşılan güven ve karşılıklılık duygusunun aracı mekanizması olarak da ele alınmaktadır (Rea-Holloway, 2008: 25).

Normların sosyal sermayeye en önemli katkılarından biri, onun toplumun yararı için bireylerin kendi çıkarlarından vazgeçmeyi öngörmesinden kaynaklanmaktadır. Sosyal destek, statü, onur gibi diğer ödüllerle desteklenen normlar, insanları kamu yararını gözetmeye yönlendirerek kurumsallaşmaya katkıda bulunmakta ve insanlar arasındaki bağları güçlendirmektedir (Özdemir, 2007: 74).

Fukuyama'ya göre (2001: 7) sosyal sermaye iki veya daha fazla birey arasında işbirliğini destekleyen zorunlu ve gayri resmi normlar bütünüdür. Burada sosyal sermayeyi oluşturan normlar; iki arkadaş arasındaki karşılıklılık ilişkileri normundan, Hıristiyanlık, muhafazakarlık veya Konfüçyüsçülük gibi karmaşık ve ayrıntılı bir şekilde ileri sürülen inanç ve doktrinlere kadar uzanabilmektedir.

Sosyal sermayeyi üreten ve güveni yaratan bir faktör olarak normlara literatürde verilen bu önemi, Putnam'ın çalışmalarında da görmek mümkündür. Putnam'a göre (2004: 1) demokrasinin eşitlik, özgürlük ve adalet unsurları, düzeni sağlamaya yönelik ortak değerler ve normlar geliştikçe yaygınlaşacak ve demokratik sistem sürdürülebilecektir. Ancak normları sosyal sermaye tartışmalarının merkezine yerleştiren asıl isim olan Coleman, normların mevcut ve etkin oldukları zaman sosyal sermayenin güçlü olabileceğini belirtmektedir (Fritch, 2000:15). Coleman'a göre normlar değerli olarak algılanıyorsa ya da normlara uymada bireylere dışsal bir ödül, uymamada ceza

varsa içselleştirilecek ve takip edilecektir.

Sosyal sermayeyi sosyal ilişkilerin kaynağı olarak tanımlayan Coleman normların ve güvenin sosyal yapının işleyişindeki rolünü, New York Mücevher Piyasası örneği ile açıklamaktadır. Örnekteki piyasada işletmeciler herhangi bir önlem olmadan yüksek değerli mücevherlerini değiş tokuş etmektedirler. Bu değiş tokuşu sağlayan en büyük kaynak, piyasada işlemleri gerçekleştirenlerin birbirlerine duydukları (gayri resmi) güvendir. Üyelerin iç evlilik yaparak sağlamlaştırdıkları güven temelli bu ağda bir tüccar, bu normu ihlal ettiği zaman topluluktan ve pazardan çıkarılacağını bilmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 100).

Sonuç olarak normlar, kişiler ve gruplar için kısıtlayıcı kurallar içerseler de kurumsallaşma, kişilerin ve grupların karşılıklı güvene dayalı ilişkiler kurabilmesi, toplumsal ilişkilerin güçlenebilmesi ve demokrasinin sürdürülebilmesi açısından önemlidir. Normların üretilmesi ve normlara bağlı kalınması ve gerektiğinde yeni kurallar konulması hem sosyal sermayenin üretilmesini sağlayacak hem de yaşamdaki açıklar kapanacaktır.

1.3. SOSYAL SERMAYE KAVRAMININ TEMSİLCİLERİ

Sosyal sermaye kavramı on dokuzuncu yüzyıl düşünürlerine dayandırılrsa da literatüre Hanifan ve Jacobs gibi düşünürlerin çalışmaları ile kazandırılmıştır. Hanifan West Virginia'da köy okullarının danışmanı olarak görev yaparken, ebeveyn katılımının okul başarısının arttırılmasında önemli olduğunu belirtmiştir. İnsanların günlük ilişkilerinin niteliğini sosyal sermaye ile açıklayan Hanifan, bireyler ve gruplar arasındaki iyi niyet, arkadaşlık, sempati ve sosyal ilişkinin önemine vurgu yapmıştır (Akkaş ve Tekir, 2013: 61-62).

Ancak günümüzde sosyal sermaye kavramının popülaritesini Bourdieu, Coleman ve Putnam gibi düşünürlerin yazıları ile kazandığı söylenebilir. Kavramın önemi ilk kez 1980'li yıllarda Bourdieu ile anlaşılmaya başlanmıştır. Görüşleri büyük oranda Bourdieu'dan etkilenen bir diğer isim Coleman'dır. Sosyal sermaye kavramını çok daha geniş bir ölçüğe taşıyan isim ise şüphesiz Putnam'dır. Bununla beraber sosyal sermayeye ilişkin literatürde bu üç yazar dışında, hem Marksist hem de liberal kanattan konuya katkısı olan ve konunun farklı boyutlarını görmemizi sağlayan başka önemli isimler de bulunmaktadır. Ancak literatürdeki diğer isimler söylemlerine genel olarak bu üç düşünürün bakış açıları üzerinden yön vermekte ve bu düşünürlerin fikirlerini tartışmaktadırlar. Fikirlerine katılsalar da eleştirseler de onların kavramsallaştırmalarını kullanmaktadırlar (Uğuz, 2010: 24). Bundan dolayı konunun daha iyi açıklanmasında bu üç düşünürün görüşlerinin açıklanması önem taşımaktadır.

1.3.1. Sosyal Ahengin Tesisinde Sosyal Sermaye ve James Samuel

Coleman

Coleman, Bourdieu ile karşılaştırıldığında sosyal sermaye kavramını farklı amaçlarla kullandığı ve kavramı tanımlarken de farklı unsurları tercih ettiği görülmektedir. Bourdieu'dan farklı olarak sermaye kavramını açıkça tanımlamamakla birlikte, Coleman da Bourdieu gibi ve onun üçlemesiyle de örtüşen bir biçimde sermayeyi üç farklı biçimde ortaya koymaktadır (Smith ve Kulynych, 2002: 157). Bunlar eşyada değişiklik yapmak suretiyle elde edilen fiziksel sermaye, insanların yetenek ve kapasitelerinin artırılması sonucu elde edilen beşeri sermaye ve insanlar arası ilişkilerinin değiştirilmesi sonucu elde edilen sosyal sermayedir.

Tamamen somut olduğunu düşündüğü fiziki sermayeye göre daha az somut

olan beşeri sermaye bireyin bilgi ve yeteneklerinde saklıdır. Çok daha soyut olan sosyal sermaye ise bireyler arası ilişkilerde saklı olarak bulunmaktadır (Smith ve Kulynych, 2002: 157). Coleman'ın aktardığı bu üç sermaye formu, Bourdieu'nun kendi kavramsallaştırmasında görüldüğü şekilde birbirine dönüş(türül)ebilmektedir (Esther, 1997: 57). Ancak vurgulanması gereken nokta; fiziki ve beşeri sermaye kaynaklarının toplumda anlam kazanabilmesi için sosyal sermaye kaynaklarının da gerekli olduğudur (Akkaş ve Tekir, 2013: 97).

Coleman, sosyal sermaye kuramını geliştirirken sosyoloji ve iktisat kuramından yararlanmışır. Post-modern yaşamın sebep olduğu bireysel eylem ile toplumsal durum arasındaki ilişkilerin tanımlanamaması noktasında yaşanan krizi rasyonel eyleme dayanarak geliştirdiği sosyal sermaye kuramı yoluyla çözüme çabaları onu bu konuda önemli bir referans haline getirmiştir. Coleman sosyal sermaye teorisini sosyoloji ve iktisadi referans olarak iki şekilde açıklarken, ilkinde bireylerin faaliyetlerinin toplumsal normlar, kurallar ve yükümlülükler tarafından yönlendirilmekte olduğu anlatılmaktadır. İkinci olarak iktisat bilimi üzerinden yapılan yorumda ise bireyler kendi amaçlarını gerçekleştirmek üzere toplumla ilişki kurmakta ve işbirliği içinde hareket etmektedirler (Akkaş ve Tekir, 2013: 94). Coleman, bu iki farklı yaklaşım üzerinden kendi kuramını geliştirmektedir. Buna göre bireyler rasyonel tercihlerini ve eylemlerini toplumsal bağlam içinde yani toplumsal normlara, kurallara uyarak ve toplumsal örgütlenmenin gelişimine de katkı sağlayarak sürdürmektedir (Coleman, 2010: 77-79). Bu haliyle Coleman sosyal sermaye yoluyla ekonomik ve sosyal sistemler arasındaki bağı kurmakta, iktisadi çalışmalara sosyolojik bir içerik kazandırmaktadır.

Coleman'a göre sosyal sermaye tek bir varlık değildir, ortak iki özelliği olan farklı varlıkların çeşitlenmesidir. Bunların hepsi bir sosyal yapının bazı düzlemlerinden

oluşmakta olup; bu yapının içindeki bireylerin hareketlerini kolaylaştırmaktadırlar (Coleman, 1994: 302). Coleman sosyal sermayenin sosyal yapının bir getirisi olduğunu ve sosyal yapıların sosyal sermayenin üretimini kolaylaştırdığını düşünmektedir (Farr, 2004: 9).

Coleman, burada bahsedilen sosyal yapı kavramı ile kişiler arasındaki ilişkilerde saklı bulunan yükümlülükler, beklentilere, bilgi kanallarına, belirli davranışları cesaretlendiren ya da sınırlayan normlara ve yaptırımlara atıfta bulunmaktadır (Winter, 2000: 3). Coleman' a göre (1998: 102) eğer "A", "B" için bir şey yapar ve "B" nin gelecekte karşılığını vereceğine inanırsa, bu "A" da bir beklenti ve "B" de bir zorunluluk oluşturur.

Bu çerçevede Coleman, sosyal sermayenin yükümlülükler, beklentiler ve yapıların güvenilirliğinde, eylemlere bir temel sağlamak için sosyal yapı içinde akan bilgi kanallarında, belirsizlikleri azaltan, bireylerin kamu yararına faaliyet göstermelerini sağlamak amacıyla düzenleyici araçlar olarak hizmet eden normlar ve etkin yaptırımlar olmak üzere üç formda oluştuğundan bahsetmektedir (Coleman, 1998: 101-105).

Burada bireylerin sosyal eylemlerine normlar, bilgi kanalları, yükümlülükler ve beklentiler yön vermektedir. Bu da bizi Coleman ile Bourdieu'nun sosyal sermayeye bakış açıları arasındaki temel farkın gözlendiği noktaya getirmektedir. Coleman, bu farklı bakış açısında sosyal sermaye, insanların çıkarlarına en uygun olanın rekabet etmek olduğu durumlarda bile neden işbirliği yapmayı seçtikleri sorusuna bir çözüm sunmaktadır (Field, 2006: 30). Coleman Amerikan varoşlarındaki eğitim düzeyi ile ilgili olarak yürütmüş olduğu bir dizi araştırmasında sosyal sermayenin sadece güçlülerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda yoksullara ve bilgidен yoksun olan kesimlere de yararlar sağladığını göstermiş ve

sosyal sermayeyi temelde kolektif amaçlara ulaşmayı kolaylaştıran bir değer olarak tanımlamıştır (Şan, 2007: 74).

Coleman, Bourdieu'nun aksine sosyal sermaye kavramını tanımlarken rekabet yerine işbirliği kavramı üzerinden hareket etmektedir. Bu bağlamda Coleman'a göre beşeri ve fiziksel sermayede kazanç genellikle sadece ona sahip olanda veya onun için çaba harcayanlarda iken, sosyal sermayede kazanç yalnızca onu gerçekleştirmek için çaba harcayanlarda değil, yapıdaki bütün parçalardadır. Bu haliyle sosyal sermaye bir kamusal maldır. O'nun sosyal sermayeyi bir kamusal mal olarak ele alması kavramı, yoksullara ve kenarda kalmış topluluklara da yarar sağlayan bir değer olduğunu göstermektedir. Bourdieu'nun teorisindeki ayrıcalıklı bireylerin diğer ayrıcalıklı bireylerle olan bağlantılarını kullanarak kendi durumlarını devam ettirmekte oldukları tezi, Coleman'la yerini sosyal sermayenin yalnızca ayrıcalıklıların bir aracı değil, aynı zamanda dezavantajlı grupların da faydasına olan bir kamusal mal anlayışına bırakmaktadır (Field, 2006: 28-40). Coleman'ın teorisinde sosyal sermaye, sermayenin diğer formlarına erişimi sağlayan ve ekonomik dezavantajların etkisini azaltan bir güç olarak işlem görmektedir (Silva ve Edwards, 2004: 2).

Coleman'a göre vurgulanması gereken bir diğer nokta sosyal sermayenin yenilenmediği sürece değerinden kaybedecek olmasıdır. Başka bir deyişle, sosyal ilişkiler sürdürülmezlerse sona erecek, beklentiler ve yükümlülükler zayıflayacak ve normlar da düzenli bir iletişimin yokluğunda varlığını sürdüremeyecektir (Ester, 2006: 6, aktaran Uğuz, 2010: 16). Yine Coleman'a göre sosyal sermaye, aktörlerin sosyal sermaye oluşturma çabası sonucu değil, faaliyetlerinin beklenmeyen bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve bu haliyle de dikkatlice ve amaca dayalı bir tercihin sonucu olarak ortaya çıkan beşeri ve fiziksel sermayeden ayrılmaktadır (Field, 2006: 35).

Sonuç olarak, Coleman'ın sosyal sermayeyi ele alırken sosyolojik tabanı daha da genişlettiği ortaya çıkmaktadır. O'nun kavramlaştırması ile birlikte sosyal sermaye sadece seçkinlere özgü bir sermaye biçimi olmaktan çıkmakta, alt düzeylerdeki toplumsal kesimlerin de faydalanabileceği bir kamusal mala dönüşmektedir (Uğuz, 2010: 35).

Coleman, toplumdaki herkesin sosyal sermaye kaynağından yararlanabileceğini belirtmektedir. Oysa toplumdaki sınıfsal eşitsizlikler dikkate alındığında toplumdaki herkesin sosyal sermayeden yararlanabilmesi mümkün değildir (Akkaş ve Tekir, 2013: 101). Toplumun bazı kesimlerinin sosyal sermayeden çok, bazılarının az yararlanmasının mümkün olabilmesi gibi bazı kesimlerin hiç yararlanamaması da mümkündür.

Ayrıca Fukuyama, sosyal sermayenin kişiler arasındaki ilişkilerde somut olarak gayri resmi norm biçiminde de ortaya çıkabildiğini söyleyerek, bireyin rasyonel eyleminin kamusal yarara yol açacağını ifade eden Coleman yaklaşımını reddetmektedir. Bireysel eylemlerin çıkar önceliğinin bulunmasından dolayı sosyal sermaye bireyin gelişimi açısından olumsuz bir kaynaktır. Güvene dayalı karşılıklı ağ ilişkilerinin negatif sosyal sermayeyi de güçlendireceğini belirten Fukuyama sosyal sermayenin, Coleman'ın söylediğinin aksine herkes için yarar sağlamayacağını vurgular. Örnek olarak suç örgütleri kendi iç dinamiklerine göre uyguladıkları normlar vasıtası ile kendi dışındakiler için negatif dışsallıklar üretmektedir. Dünyanın dostlar ve düşmanlar olarak ayrılmasının, sosyal sermayenin negatif dışsallığını oluşturduğunu belirten Fukuyama, ancak bu dışsallığın fiziki ve beşeri sermayede daha fazla olduğunu iddia etmektedir (Fukuyama, 2010: 144-148).

Coleman'ın iddia ettiğinin aksine sosyal sermaye kaynağı her zaman bireylerin ve toplulukların yaşamlarını ve düşüncelerini olumlu yönde etkilemediği gibi kamu yararına da yol açmayabilir. Karşılıklı ağ-bağ ilişkilerine sahip topluluklar kendi aralarında

kurdukları işbirlikleri vasıtasıyla kamu yönetimi üzerinde önemli bir baskı unsuru oluşturabilmekte ve kamunun zarar görmesine sebep olabilmektedir. Bu haliyle demokratik ortamın oluşturulması ve sürdürülmesinde önemli yeri olan sivil toplumun beklenenin aksine olumsuz etkileri gözlemlenebilmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 104).

1.3.2. Toplumun Sınıfsal İlişkilerini Anlamada Sosyal Sermaye ve Pierre Bourdieu

Fransız düşünür Bourdieu, sosyal sermayeyi kişilerin toplum içinde belli statüleri elde etmede veya mevcut statülerini korumada kullandıkları, harekete geçirdikleri kaynaklar toplamı olarak tanımlamaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013: 88). Ayrıca Portes'e (1998: 3) ve Narayan ve Cassidy'e (2001: 59) göre Pierre Bourdieu sosyal sermayenin ilk çağdaş analizcisidir. Sermaye kavramının anlaşılardan toplumsal dünyanın anlaşılamayacağını savunan Bourdieu, sermaye kavramının sadece ekonomik teori tarafından kabul gören biçimini anlamının yeterli olmadığını ve diğer sermaye biçimlerini de anlamının gerekliliğinden bahsetmektedir (Smith ve Kulynych, 2002: 155). O'na göre ekonomik sermayenin kültürel ve sosyal sermaye üzerinde önceliği olmakla beraber, sosyal yaşamı anlamının yolu, sermayenin toplumsal ilişkileri boyutunda kültürel ve sosyal yönlerini açıklamaktan geçmektedir (Field, 2006: 18-22). Marksist düşünce geleneğini takip eden düşünürler arasında yer alan Bourdieu, Marx'dan farklı olarak sermayenin toplumlarda farklı biçimlerde ortaya çıktığını ve kişilere sağladığı çıkar sebebiyle de sınıflar arasındaki ilişkilerin rekabet yoluyla sürdürüldüğünü ifade etmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 89).

Bourdieu, sermayeyi üç açıdan tanımlamaktadır. İlki doğrudan paraya çevrilebilen ve mülkiyet hakları biçiminde kurumsallaştırılan ekonomik sermayedir. İkincisi bireyin performansına karşılık edindiği sertifika, diploma vb. belgelerden oluşan

ve gerektiğinde ekonomik sermayeye dönüş(türül)ebilen kültürel sermayedir. Sonuncusu ise sosyal ilişkilerden ve bağılıklardan ortaya çıkan ve sosyal beklentileri ve yükümlülükleri kapsayan, gerektiğinde ekonomik sermayeye dönüştürülebilen, kurumsallaştırılan ve kişiye kimlik kazandıran sosyal sermayedir (Bourdieu, 2010: 49). Bourdieu'ya göre bireylerin sorumlulukları ile çevrenin beklentileri sosyal sermayeyi oluşturmakta (Morris: 2008: 15) ve toplumda ekonomik ve kültürel sermayeleri yüksek olanların aynı şekilde sosyal sermayeleri de artmaktadır.

Bourdieu (2010: 60-62) sosyal sermaye kavramını kurumsallaşmış karşılıklı tanıdık ve tanışık olma ilişkilerine dayandırmaktadır. O'na göre sosyal sermaye bireylerin gruplara üye olmalarının karşılığında bu gruplar vasıtasıyla elde ettikleri kaynakların toplamıdır. Bireyin sosyal sermayesinin ne derece güçlü olacağı, bireyin gruba katkısının ve gruba katılımın kendisine sağlayacakları ile ilişki içerisinde bulunduğu bu grup içerisindeki diğer bireylerin kültürel ve ekonomik sermayelerine bağlıdır.

Sermaye çeşitlerinin ekonomik sebeplere bağlı olarak yeniden üretildiğini belirten Bourdieu (2010: 68-74) bireylerin ve grupların ilişkilerini ve işbirliklerini bireysel ve grupsal çıkarlar açısından değerlendirmektedir. O'na göre kültürel ve sosyal kazanımlar yine ekonomik kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik olmaktadır. Bu döngü süreci içerisinde sermayelerin kaynağının bireye sağladığı faydalar açısından ekonomik olduğunu ancak bu haliyle ekonomik kaynağın toplumda bireyin pozisyonunu da belirlediğini söylemektedir. Bu konu ile ilgili örnekleri aktaran Akkaş ve Tekir (2013: 91) hediye verme durumunda ekonomik değer taşıyan eşyanın; verene beklenti, verilene ise yükümlülük getirmekte olduğundan, uzun veya kısa vadede hediye verene sosyal sermaye olarak geri dönebildiğinden bahsetmektedir. Aktarılan diğer bir örnekte ise; eğitime kaynak olarak aktarılan para ekonomik sermayeyi, eğitimin sonunda bireyin sahip

olduğu değer ise kültürel sermayeyi oluşturmaktadır. Hediye alış verişi, ziyaretler ve hizmetler değişik sermaye türlerini oluştursa da sonuçta hepsi ekonomik bir sermaye değeri üretmektedir. Az önceki örnekte görüldüğü gibi eğitim, kültürel sermayeyi oluşturmakta, ancak sonrasında sahip olunan diploma ve uzmanlık bireyin meslek sahibi olmasını kolaylaştırarak, ekonomik bir kazanç sağlamasına imkân sağlamaktadır. Kısaca sermaye biçimlerinin dönüşümü iktisadi temelde, bireyden topluluğa kazanç ve yükümlülük ilişkisine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bu sermaye dönüşümü kazançların kayıplardan fazla olması durumunda hızlı, yükümlülüklerin fazla olması durumunda ise aksine yavaş olmaktadır.

Bourdieu, söylemleri ile tamamen Marksist bir alan içinde hareket ediyormuş gibi görünse de aslında kendisi sermayenin maddi ve manevi yönlerine dikkati çekmektedir. Bourdieu, bireyin sahip olduğu ekonomik gücün aynı zamanda onun sosyal sermayesini de oluşturduğunu, toplumsal statüsünü ekonomik gücü vasıtasıyla elde ettiğini ve toplumsal yaşam alanlarında avantajlara sahip olduğunu ifade etmiştir. Toplumsal yapıyı güce dayalı sınıfsal ilişkilerle açıklaması Marksist düşünce geleneğini nitilemekte ise de bu ilişkilerin devam ettirilmesinde kültüre yaptığı vurgu sebebiyle Weberist terminolojiye de katkı sağladığı ifade edilebilir.

Toplumsal yapının sınıfsal eşitsizliklerini açıklamaya çalışan Bourdieu, sosyal sermayenin imtiyazlıların bir serveti olduğunu, onların üstünlüklerini sürdürmek için kullandıkları bir araç işlevi gördüğünü ve sosyal güçlerin, eşitsizlikleri yeniden ürettiğini iddia etmektedir. Bourdieu'nun teorisi bu iddiasıyla daha az imtiyazlı olan birey ve grupların sosyal güçlerden faydalanabileceklerine dair hiçbir olasılık bırakmamaktadır (Field, 2006: 27). Bu şekilde toplum içindeki yoksulluğun kader haline geldiğini iddia etmek sosyal sermaye ile ilgili yapılan çalışmaların, toplumlardaki yoksulluğun azaltılmasına ve

toplumun kalkınmasına dair girişimlerini göz ardı etmek demektir.

Sermaye türlerini ekonomiye indirgeyen Bourdieu, diğer sermaye türlerinin ekonomik değeri bulunmuyorsa üretilmesinin de imkânsız olduğunu iddia eder. Oysa yakın ilişkilerin yoğun yaşandığı cemaat tipi topluluklarda kendisini değerleri uğruna feda edebilen terörist gruplardaki üyelerin, çocuğunu hayati tehlikeden kurtarmak için tereddüt etmeyen anne babanın davranışlarını bu bağlamda değerlendirmek ve ekonomik bir değer taşıdıklarını ifade etmek kabul edilemezdir.

Sonuç olarak teorisindeki eksikliklere rağmen Bourdieu'nun, sosyal sermayenin bir metafordan bir kavrama dönüşmesi aşamasında en önemli figürlerden birisi olduğu belirtilmelidir (Field, 2006: 26- 27).

1.3.3. Sivik Katılımın Yaygınlaşmasında Sosyal Sermaye ve Robert David

Putnam

Robert D. Putnam'ın kendisi için dönüm noktası çalışması olan “Bowling Alone” (2000) isimli eserinin ardından sosyal sermayenin en tanınır savunucusu olarak kabul edildiği söylenebilir (Field, 2006: 40). O'nun sosyal sermaye tanımı, kullanmış olduğu terminoloji biraz farklı olmakla birlikte, Coleman'ın sosyal sermaye tanımından izler taşımaktadır (Uğuz, 2010: 35). Coleman'dan doğrudan etkilenmiş bulunmakla beraber Putnam, sosyal sermaye kavramını hem Bourdieu'dan, hem de Coleman'dan farklı tanımlamaktadır (Winter, 2000: 3). Bu durum muhtemeldir ki Putnam'ın, Bourdieu ve Coleman gibi sosyologlardan farklı olarak siyaset bilimci bir geçmişe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Putnam sosyal sermayeyi öncelikli olarak, topluluklar ya da uluslar tarafından sahip olunan ya da olunmayan bir şey olarak görmektedir. O'na göre sosyal sermaye

stokuna bireyler değil topluluklar sahiptir (DeFlippis, 2001: 785). Bu yüzden Putnam sosyal sermayenin, bölgesel ve ulusal düzeyde ekonomik kalkınmayı ve demokratik kurumları nasıl etkilediği gibi daha geniş ölçekli konularla ilgilenmektedir (Winter, 2000:3). İtalya'daki bölgesel yönetimlerin performanslarını incelediği çalışma ile bu alandaki popülaritesini arttıran Putnam, bahse konu çalışmada sosyal sermayeyi, İtalya'nın kuzey ve güney bölgeleri arasındaki farklılıkları, sosyo-ekonomik kalkınmışlığı, gazete okurluğu ve siyasi katılım açısından ele almaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013: 104). Bu çalışmasından sonra Putnam ilgisini ABD üzerine çevirmiş ve 1940'lardan beri sosyal sermayenin ciddi oranda azalmakta olduğunu işaret eden çalışmalar yayınlamıştır (Field, 2006: 41).

Putnam, sosyal sermaye kavramının sentezci bir çözümlemesini yapmakta, sosyolojik, psikolojik ve siyasal etmenlerle sosyal sermayenin getirilerini bir arada ele almaktadır. Kavramı, bireyler arasındaki işbirliğini kolaylaştıran güven, normlar ve ağlar gibi bağlantılar üzerinden tanımlama yoluna giden Putnam'a göre sosyal sermaye; ortak hedefleri gerçekleştirmek için aktörlerin işbirliği halinde ve etkin şekilde ortak hareket etmesini sağlayan güven, normlar ve ağlar gibi sosyal örgütlenmenin özelliklerinden oluştuğunu dile getirmektedir (Altan, 2007: 224).

Bourdieu, Coleman, Portes, Burt ve Foley gibi diğer sosyal bilimcilerden farklı olarak Putnam, teorisinde kolektif eylemleri kolaylaştıran sosyal ağlara katılımın nasıl olacağı konusuna odaklanmıştır. Diğer sosyal sermaye teorisyenleri, sosyal sermayeyi sosyal ilişkilerde ve yapılarda saklı halde bulunan kaynaklar olarak tanımlamaktadırlar. Başka bir ifadeyle bu teorilerde sosyal ağlar, bireylere çıkarlarına ulaşabilmeleri için kaynaklar sunmaktadır. Putnam'ın teorisinde kişisel amaç ve eylemlerden daha önemlisi kolektif eylemdir. Putnam, sosyal sermayenin işbirliğini mümkün kılmasından dolayı

özellikle kolektif eylemlerde önemli olduğunu ileri sürmektedir. O'nun teorisinde karşılıklılık kavramına vurgu vardır ve bireylerin ağlarda bir araya gelerek etkileşime girmeleri önem arz etmektedir (Tollini, 2005: 4-11). Putnam, bu noktada sosyal sermaye terimini bireylerin arasındaki iletişim ağları ve bundan ortaya çıkan karşılıklılık ve güvenirlilik normları gibi bağlantılara gönderme yaparak tanımlamaktadır (Putnam, 2000: 19).

Yine Putnam'a göre en önemli kural genelleştirilmiş karşılıklılıktır ve güven, sosyal yaşamın işleyişini daha kolay hale getirmektedir (Ester, 2006: 7, aktaran Uğuz, 2010: 18). Putnam'a göre güven, normlar ve ağlar gibi sosyal sermaye stokları, kendi kendilerini pekiştirici bir niteliğe sahiptirler ve birikerek çoğalırlar. Herhangi bir uğraşta gerçekleşen başarılı bir işbirliği, çeşitli bağlantılarla güveni yaratacak, bunlar da bununla ilişkisi olmayan gelecekteki diğer işbirliklerini kolaylaştırıcı bir etki doğuracaktır (Cohen ve Prusak, 2001: 27). Birikerek çoğalan sosyal sermaye, yine Putnam'a göre politik katılım ve ilginin azalması, güvenin yitirilmesi, aile yapısının değişmesi, göçlerle sosyal hareketliliğin artması, televizyon seyretme oranlarında dikkate değer artışların yaşanması gibi durumlarda da azalma eğilimi içerisinde olacaktır (Roberts, 2004: 475).

Teorisini karşılıklılık, karşılıklı fedakârlık, kolektif eylemler, işbirliği, güven, katılım ve etkileşim gibi kavramlar üzerinden şekillendiren Putnam, sosyal sermaye ve sivil toplum kavramlarını neredeyse eşanlamlı olarak kullanmaktadır. Amerikan demokrasisinde Alexis de Tocqueville'in sivil topluma yaptığı vurgu Putnam'ın çalışmalarında sosyal sermayeye karşılık gelmekte ve bu bağlamda Putnam toplumların demokratik sistemlerini sivil toplum üzerinden değerlendirmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 105-106).

Putnam'a göre bir toplumdaki toplumsal birlik oluşturma, ortaklık kurma

dereceleri ve yurttaş katılımıyla sosyal sermaye arasında doğru bir orantı vardır. Toplumsal katılımın arttığı toplumsal yapılarda sosyal sermaye de artacaktır (Şan, 2007: 75). Gönüllü birliklikler oluşturma derecesi ve katılım oranlarındaki düşüş sosyal sermaye miktarının düşmesine yol açacak, bu da sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin artmasına sebep olacaktır (Silva ve Edwards, 2004: 3). Nitekim Putnam'a göre sosyal sermaye stoklarının oluşumunda güvensizlik, kargaşa ve ötekileştirme gibi bazı olumsuzluklar sistemi sürdürmede kısır bir döngü oluştursa da sivil toplumun gücü, ilişkileri ve etkileşimleri ile toplum dengelenmektedir. Bu dengeyi sağlayan unsurlar ise işbirliği, güven, karşılıklılık ve katılımcı yurttaşlık olup sivil toplulukların birlikte hareket etmeye yönelik eylemleri arttıkça kısır döngü problemi çözülebilmekte ve toplumsal yapı dengesi kurulabilmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 106-107). Sivil toplum zayıfladığında denge bozulmakta ve devlet, Hobbesçu hiyerarşik çözümü devreye sokmaktadır. Bunun sonucu olarak baskı ve tehdit gibi uygulamaların artması toplumda güven temelli ilişkilerin kurulabilmesini zorlaştırmaktadır (Putnam, 1993: 178-179). Özetlemek gerekirse Putnam, sosyal sermayenin olumsuz etkilerinin güçlü sivil toplum yoluyla çözülebileceğini ifade etmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 107).

Putnam, sosyal sermayeye dair ilk çalışmalarında kavramı tümüyle faydalı bir kaynak olarak sunmaktadır. Ancak daha sonraki çalışmalarında bu görüşünden uzaklaşmıştır. Olumlu sonuçlar kadar olumsuz sonuçların da bu kaynak yoluyla üretilebileceğine daha sonraki çalışmalarında yer veren Putnam, bu konuda ağların niteliğinin önemli olduğunu vurgulamıştır (Putnam, 2008: 2). Burada Putnam, Woolcock'un "dayanışmacı" ve "aracı" sosyal sermaye kavramsallaştırmasından hareket etmektedir (Uğuz, 2010: 39).

Putnam'a göre aracı sosyal sermaye, farklı insanların bir arada buldukları

heterojen sosyal ağlara atıfta bulunurken, dayanışmacı sosyal sermaye, benzer insanların bir araya geldikleri homojen ağlara atıfta bulunmaktadır. Aracı ağlarda grup veya topluluk dışında bulunanların bu ağa dâhil olma, bu topluluktan yarar sağlama imkânı daha yüksekken, dayanışmacı ağlarda dışarıda bulunanlara olumludan ziyade olumsuz dönüşümlerin olması ihtimali daha yüksektir. Homojen olmayan birliktelikler kişiler arası güveni arttırmakta ve toplumsal bağları kuvvetlendirmektedir. Homojen birliktelikler de bu şekilde olumlu fonksiyonlara sahip olmakla birlikte, özellikle çok dinli ya da çok uluslu toplumlarda sosyal bölünmelere neden olabilmektedir (Norris, 2003: 3-4). Ancak şunu özellikle belirtmek gerekir ki Putnam sosyal sermayenin olumsuz sonuçlarının da olabileceğini değerlendirirken, karşı konulamaz derecede iyilik için kullanılan bir güç olduğu konusundaki inancını da sürdürmektedir (Field, 2006:104; Warren, 2001: 6).

Sivil toplumun demokratik sistem açısından önemli olduğu bir gerçektir. Ancak sivil toplum geleneğine sahip olamayan toplumlarda demokratik sistemin gelişemeyeceğini söylemek doğru bir ifade değildir. Aksine, toplumsal kültürün sivil toplum için yeterince gelişmediği durumlarda sivil toplumun kendisi demokrasinin engelini oluşturabilmektedir. Toplumların sosyal sermayesi sivil toplum yoluyla azalabilir. Örneğin yoksulluğun önlenmesine dair çalışmalar, yoksulluğun sosyal bir kategori olarak kabullenmesini sağlayabilir. İyi bir yönetim için sivil topluluklara yapılacak fazla vurgu devlet kurumlarını zayıflatabilir (Akkaş ve Tekir, 2013: 112-113).

Başka bir eleştiri noktası ise Putnam'ın kategorileştirmesinde her ülkenin sahip olduğu ve yaşadığı değerlerin sosyal sermaye açısından açıklanması ve toplumsal birikimlerin dikkate alınmadan kategorize edilmesidir. Oysa içinde bulunulan küresel çağda bu tür formülasyonlar bir ülkenin değerini ötekileştirmesi olarak sonuçlanabilir ve sosyal sermaye, insanlığın ortak bir değeri olmak yerine bir ülkenin değeri üzerindeki

çıkarlarının meşruiyet aracı olabilir (Akkaş ve Tekir, 2013: 113).

Sosyal sermaye, bireylerin sermayelerinin toplamı değildir. Bu açıdan değerlendirildiğinde bireyler ağlar yoluyla sosyal sermayeye ulaşmak için mevcut ağlar ile ilişkileri esnasında bazı bireyleri benimserken bazılarını dışlayabilirler (Akkaş ve Tekir, 2013: 114). Yine demokratik sistemin sürdürülmesinde ağ-bağların esnekliği dikkate alındığında sosyal sermayenin kolektif vurgusunun bireylerin rasyonel eylemleri karşısında zayıflayacağı ifade edilebilir.

Putnam, İtalya'nın kuzeyi ile güneyi arasında yaptığı araştırmada, kuzeyin gelişmişliğini dernek sayısındaki artışa, gazete okumaya ve vatandaşların derneklere üye olması gibi sayısal unsurlara dayandırarak toplumun kültürel niteliklerini devre dışı bırakan bir analiz yapmaktadır. Yine Putnam, Amerika'da toplumun sosyal sermaye eksikliğini televizyon başında geçirilen zamanın artışına bağlamaktadır. Halbuki Norris ve Valley (1996) yaptıkları çalışmada haberlerin izlenmesinin sosyal sermayeyi geliştirdiğini ifade etmektedirler (Fine, 2011: 154-155).

1.3.4. Bourdieu, Coleman ve Putnam'ın Sosyal Sermaye Yaklaşımlarının

Karşılaştırılması

Her üç düşünürün yaklaşımları birlikte değerlendirildiğinde sosyal sermaye kavramının ekonomiden sosyolojiye ve siyaset bilimine farklı disiplinlerin kesiştiği bir eklektik kavram olduğu söylenebilir (Akkaş ve Tekir, 2013: 116). Bu haliyle üç düşünürün farklı disiplinlere ve geleneklere sahip olmaları sebebiyle sosyal sermayeye yaklaşımlarında da farklılık bulunmakta ve yine her üç yazara göre farklı amaçlarla bireyler, topluluklar, uluslar ve uluslar arası örgütler sosyal sermayeyi oluşturmaktadırlar.

Tablo 1. Bourdieu, Coleman ve Putnam'ın Sosyal Sermaye Kavramı Karşılaştırması

	Tanım	Amaç
Bourdieu	Grup mallarına erişimi sağlayan kaynaklar	Ekonomik sermaye elde etme
Coleman	Bireylerin kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için kullandıkları sosyal yapının düzlemleri	Beşeri sermaye elde etme
Putnam	Karşılıklı faydaya yönelik işbirliğini kolaylaştıran güven, ağlar ve normlar	Etkin demokrasi ve ekonomi

Kaynak: (Winter, 2000: 5)

Sosyal yapının kendisinden çok sonuçlarına odaklanan Bourdieu'ya göre sosyal sermaye kazanımındaki temel amaç ekonomik sermayeyi maksimize etmektir. Bourdieu açısından sosyal sermaye, kapitalist toplumlarda bireyin fiziki sermayesini arttırmada kullandığı bir araçtır (Winter, 2000: 5). Bourdieu'ya göre sosyal sermaye sosyal hiyerarşide tepede bulunanlara çıkar sağlamakta, Coleman'a göre ise zengin veya yoksul toplumun her kesimine yarar sağlamaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013: 116). Sınıfsal rekabetteki bireyler üzerinden çalışmalarını yapan Bourdieu sosyal sermaye çalışmasında unvanlar, arkadaşlıklar, kulüp üyelikleri ve yurttaşlık gibi kavramlarla ilgilenmektedir. Coleman, bu noktada sosyal sermayenin bireylerde somutlaştığı fikrine katılmamakta, sosyal sermayenin daha ziyade bireylerin sosyal ilişkilerinden kaynaklandığını ifade etmektedir (DeFlippis, 2001: 785). Coleman, sosyal sermayenin toplumun görünmez eli olduğunu belirtmekte ve toplumdaki herkesin, kendisine yarar sağladığı bir sosyal ilişkiler

ağı olarak tanımlamaktadır.

Sosyal sermayeye eleştirel yaklaşan Bourdieu, onu kapitalist toplumların ekonomik sermayelerini sosyolojik olarak yaygınlaştırmada kullandıkları bir araç olarak görmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 116). Coleman sosyal sermayenin toplumun vazgeçilmez gömülü alanı olduğunu söylemekte ve kamu yararı içeren bir sermaye olduğu vurgusunu yapmaktadır. Dolayısı ile Bourdieu için sosyal sermaye, ekonomik sermayenin bir aracı iken, Coleman için bireyden topluluğa ve topluma diğer sermayeleri de kapsayan bir araçtır. Sonuç itibari ile her iki düşünür de sosyal sermayeyi, bireylerin, grupların ve sınıfların kaynaklarını artırmak için kullanılan bir araç olarak görmektedirler (Winter, 2000: 3). Aile ve topluluk seviyesindeki kişilerle daha fazla ilgilenen Coleman, çalışmalarını aile yapıları, eğitsel nitelikler ve okul tipleri üzerinde yapmıştır (Silva ve Edwards, 2004: 3).

Coleman ve Putnam'a göre sosyal sermaye, bireylerin birbirleri ile etkileşimlerini arttırarak işbirliği yapabilmelerini kolaylaştırmakta, sosyal adaletsizlik ve eşitsizlik durumlarında birlikte mücadele etmelerine olanak sağlamaktadır. Ancak Coleman sosyal sermayeyi, bireyin kaynağı olarak değerlendirirken Putnam sosyal sermayeyi, bireylerin sivik katılımlarını arttıran, toplulukların ve hatta ulusların birbirleriyle gerçekleştirmek istedikleri etkileşimlerin kaynağı olarak görmektedir. Kısaca her iki düşünür de sosyal sermayeyi benzer şekilde tanımlamakta ancak Putnam bir adım daha ileri giderek sosyal sermayeyi küresel toplumun kaynağı olarak da görmektedir. Yani sosyal sermayeyi bireylerin bir özelliği olarak düşünen Bourdieu ve Coleman'ın aksine Putnam sosyal sermayeyi genellikle topluluğun bir özelliği olarak ele almaktadır (National Statics, 2001: 9). Ancak belirtmelidir ki Putnam, her ne kadar sosyal sermayeyi topluluğun bir özelliği olarak ele alsada kavramın birey boyutunu da göz önünde

bulundurmaktadır. O'nun kavramsallaştırmasıyla sosyal sermaye, aynı zamanda kamusal ve bireysel yüze sahiptir ve sonuçlar hem kamusal, hem de bireysel çıkarlar içerir. Yani sosyal sermaye hem bireylere, hem de topluma faydalar sunar.

Putnam'ın kavramsallaştırmasında sosyal sermaye üretiminde bireylerin önemli rolleri olmakla birlikte, sosyal sermayeyi topluluk düzeyindeki değişkenler oluşturmaktadır. Putnam bu durumu aktif olmayan bir topluluktaki aktif bir bireyin, aktif bir toplumdaki aktif bir birey kadar sosyal sermaye üretemeyeceği örneği üzerinden açıklamaktadır (Rea-Holloway, 2008:18). Bir diğer ifadeyle aktif bir topluluktaki aktif olmayan bir bireyin üreteceği sosyal sermaye, aktif olmayan bir toplumdaki aktif olmayan bir bireyin üreteceği sosyal sermayeden daha fazla olacaktır.

Özetle sosyal sermaye Putnam'a göre topluluk hedeflerinin ve toplumsal amacın gerçekleştirilmesini, Coleman'a göre bireyin işbirliğini, dayanışmasını ve bu ilişkiden elde ettiği hazzı, Bourdieu'ya göre ise bireyin rekabetini ve sosyal eşitsizliği ifade etmektedir. Bourdieu, bireyin gücüne sosyal sermayenin katkısını ele alırken sermayenin çıktılara önem vermekte, Coleman sosyal sermaye sürecine önem atfederek bireysel performansa ve beceriye etkisini araştırmakta, Putnam ise toplumun amacını yerine getirmede bireylerin yönlendirilmesine dikkati çekmektedir. Bourdieu sermayeyi; ekonomik, kültürel ve sosyal olarak nitelendirmekte ancak diğerlerinin ekonomik sermayenin bir parçası olduğunu söylemektedir. Coleman; fiziksel, beşeri ve sosyal sermaye ayrıştırmasını yaptıktan sonra hepsinin kaynağını sosyal sermayeye dayandırmaktadır. Burada iki düşünürün kültürel ve beşeri sermaye tanımlarının birbiri ile benzerlik taşıdığı açıktır. Putnam ise Coleman'ın kavramlaştırmasına ilave olarak sosyal sermayenin olumlu ve olumsuz yönlerini açıklamaktadır (Akkaş ve Tekir, 2013: 119-120).

Son olarak ifade edilmesi gereken nokta Bourdieu ile kıyaslandığında,

Coleman ve Putnam'ın sosyal sermayeye ilişkin görüşlerinin önemli ölçüde formüle edilmiş olduğudur. Bu sayede Coleman ve Putnam'ın görüşlerinin ampirik araştırmalar vasıtasıyla ölçülebilmektedir (Silva ve Edwards, 2004: 3). Bourdieu'nun görüşlerinin ise ampirik çalışmalar vasıtası ile ölçülebilmesi olanağının zor olduğu söylenebilir. Ancak her üç düşünürün çalışmalarının sosyal sermaye kavramının tanımlanmasına, teorik çerçevesinin oluşumuna, sosyal sermaye yoluyla bireylerden sınıflara toplumsal ilişkileri analiz etmeye ve siyasal yapıları açıklamaya önemli katkıları olduğu belirtilebilir.

1.4. SOSYAL SERMAYENİN ÖLÇÜMÜ

Sosyal sermayeyi ölçme aşamasında ele alınması gereken ana unsurların ne olduğu ya da hangi boyutlarda incelenmesi gerektiği sorunu yapılan araştırmalarda ele alınmaktadır. Sosyal sermayenin önemine vurgu yapan teorisyenler, akademisyenler veya araştırmacılar sosyal sermayenin ölçümünün zorluğu hususunda da ortak görüştedirler (Halpern, 2007: 31). Bu noktada Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'nin de yaptığı sosyal sermaye çalışmalarda sosyal sermayeyi ölçmenin zorluğuna dikkat çekilmiştir (Field, 2006: 180). Diğer sermaye biçimlerinden farklı olarak sosyal sermaye kaynakları toplumsal ilişkilerin doğasında yerleşik (embedded) olduğundan çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir.

OECD ve Dünya Bankası (WB) dünya genelinde sosyal sermaye araştırmalarında bulunarak, ülkeleri karşılaştırmalı olarak analiz etmektedir. OECD yaptığı araştırmalarda sosyal sermaye ile insan ve toplumsal hayatın değişik boyutlarını ölçmeye çalışmaktadır. Bunlar yurttaşlık katılımı, oy kullanma oranları ve yerel veya ulusal konularda eyleme geçme; sosyal ağlar ve destek; arkadaş ve akrabalarla ilişki kurma biçimleri; sosyal katılma; gruplar ve gönüllü organizasyonlarda yer alma; karşılıklılık ve güven; hediye alıp verme, iyilik yapma ve diğer insan ve kurumlara güvenme; sosyal çevre

hakkında düşünceler; yaşanılan alanla ilgili memnuniyet düzeyi gibi hususlar, sosyal sermayenin analizinde ve yorumlanmasında kullanılmaktadır (Harper, 2002: 5).

Dünya Bankası, OECD gibi çalışmalarında sosyal sermayeye önem vermiş ve sosyal sermayeyi demokrasinin kayıp halkası (Missing Link) olarak tanımlamıştır. WB sürdürülebilir ekonomik kalkınma modellerine ilişkin çalışmalarda ekonomik kalkınmanın fiziki ve beşeri sermaye unsurlarıyla sınırlandırılmasının eksik bir çalışma olduğunu değerlendirmiştir (Grootaert, 1998). Dünya Bankası tarafından desteklenen sosyal sermaye araştırmaları Krishna ve Uphoff'un referansları doğrultusunda (1999: 2) iki ana boyutta incelenmiştir. Bunlar; yapısal (structural) sosyal sermaye ve kültürel-bilişsel (cognitive) sosyal sermayedir.

Yapısal kaynaklar toplumsal ağlar, dernekler ve organizasyonlar olarak tanımlanmıştır. Kurumsal kaynaklar; hükümet, eğitim, din gibi sivil ve siyasal kurumlardır. Bilişsel sosyal sermaye boyutunda ise güven, değerler, karşılıklılık, normlar vb. gibi unsurlar bulunmaktadır. Bu iki ana ekseninde incelenen sosyal sermayeyi ölçmek için altı altı boyut dikkate alınmıştır. Bunlar; gruplar ve ağlar, güven ve dayanışma, kolektif eylem ve işbirliği, bilgi ve iletişim, sosyal uyum ve içermeye, yetkilendirme ve siyasal eylemdir (Jones ve Woolcock, 2009: 381-382).

Sermayenin diğer biçimlerinden farklı olarak sosyal sermaye toplumsal ilişkilerin doğasında yerleşik olarak bulunan kaynaklardır (Aydemir, 2011: 104). Bu sebeple bazı göstergeler diğerleri için önemli olmadığı halde sosyal sermaye ölçümü için önem arz etmektedir. Buna göre hemen hemen tüm sosyal sermaye ölçümlerinde üzerinde uzlaşılan genel kıstas genel güven düzeyidir. İnsanların birlikte hareket etmeleri ve ortak bir değer yönelimine sahip olmaları ve aynı zamanda her anlamda toplumsal katılım seviyesinin yüksek olması genel güven düzeyi ile ilgilidir.

Dünya Değerler Araştırması'nda (DDA) kullanılan bir takım sorular genel güven düzeyini ölçmek için oluşturulmuştur. Bu sorular: Sizce insanların geneline güvenilebilir mi? Ya da başkalarıyla bir iş yaparken veya ilişki kurarken dikkati elden bırakmamak mı lazım? Sizce, insanlar genellikle yardımsever midir? Ya da kendi çıkarlarını mı gözetirler? Size göre insanların çoğu fırsat bulduklarında menfaat teminine mi çalışırlar yoksa dürüst mü olurlar sorularıdır (worldvaluessurvey.org, 2014).

DDA'nın çalışmalarında genel güven düzeyinin tespitinde bu sorulardan başka derneklere üyelik, gönüllü faaliyetlere katılım, sivil toplum örgütlenmelerinde üstlenilen görevler, siyasal katılım gibi sosyal sermaye için farklı ölçüm düzeyleri de kullanılmaktadır.

Sosyal sermayenin ölçümünde daha kapsamlı bir başka yaklaşıma göre sosyal sermaye mikro (micro), orta (meso) ve makro (macro) olmak üzere üç düzeyde incelenmektedir (Grootaert, 2001: 11). Sosyal sermaye mikro düzeyde birey ve grupların, orta düzeyde örgüt ve kurumların, makro düzeyde ise ulusların sermayesidir. Mikro düzeyde ölçüm farkındalık, işbirliği, kişisel güven, sadakat, itibar, karizma, sosyal ağlarda hassas bilgilere ulaşabilme gibi alanlarda yapılabilmektedir. Makro düzeyde sosyal sermaye, ulusal ya da uluslararası düzlemde temsil edilmektedir. Yurttaşlık erdemi ve sivil katılma, kurumsal güven, paylaşılan normlar ve değerler, gönüllü birliklere üyelik, ülkelerin refah düzeyleri ve yoksulluk oranları, yönetim sistemleri, sivil ve siyasi özgürlüklerin oranları gibi unsurlar makro düzeyde sosyal sermayenin göstergeleri olarak sayılabilir. Orta düzeyde ise kolektiviteye referansla, sosyal kimlik ve aidiyet, ortak faydaya yönelik iştirakler, üyelerin yer alabildiği diğerlerinin dışarıda bırakıldığı ortak çevre ve organizasyonlar gibi yerel düzeyde, kurumsal ve örgütsel ilişkiler ve sosyal ağlar seviyesinde ölçülmektedir (Aydemir, 2011: 105). Yani toplumsal temelde gönüllü

faaliyetlere katılım, komşuluk gibi unsurlar meso yani orta seviyede sosyal sermayenin göstergeleri olarak ölçülebilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. EVDEN HIRSIZLIK ve SOSYAL SERMAYE

Son yıllarda literatürde sıkça rastlanan sosyal sermaye kavramı ile kişinin maddi ve manevi boyutlarının bir arada olduğunda kişilere ve topluma katkısının olacağı, suçu azaltacağı ifade edilmektedir. Yüksek sosyal sermayenin diğer her şeyin eşit tutulmak şartıyla düşük suç oranına sebep olabileceğini söyleyen Putnam, suç ile sosyal sermaye arasında güçlü bir negatif ilişkinin varlığından bahsetmektedir (Putnam, 2000: 308). Pek çok alanda faydalı olduğu düşünülen sosyal sermayenin, evden hırsızlık suçlarının engellenmesine dair etkisini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde evden hırsızlık kavramına, evden hırsızlığı etkileyen faktörlere, güvenlik tedbirlerine ve sosyal kontrole dair hususlara yer verilmiştir.

2.1. EVDEN HIRSIZLIK KAVRAMI

Evden hırsızlık (burglary), en çok kabul gören tanımıyla, İngiliz örf ve adet hukukunda “suç tamamlanmış olsun veya olmasın, bir suç işlemek maksadıyla gece vakti birisinin evini açarak girmek” (LaFave ve Scott, 1986: 464) olarak tanımlanmıştır. Burada evi açmak tabiri illa kapıyı, pencereyi kırarak girmek anlamında değil aynı zamanda ev halkını kandırarak girmeyi de kapsamaktadır. Girmek deyimini ise fiziksel olarak eve girmek anlamına geldiği gibi, evde bir suç işlemeye yarayacak bir aletle eve girmek anlamına da gelmektedir. Ev ise sadece daimi bir ikametgâhı değil, karavan gibi geçici barınakları da kapsar. Gece ise, havanın kararmasından yarım saat sonrasını ve hava aydınlanmadan yarım saat öncesini kapsayan bir zaman dilimidir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda doğrudan evden hırsızlıkla ilgili bir kanun maddesi bulunmamaktadır. Ancak hırsızlık suçu Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kısmında “Kişilere Karşı Suçlar”ın 10. bölümünde yer alan “Malvarlığına Karşı Suçlar” başlığı

altında tanımlanmıştır. Buna göre Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesinde “ Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir” denilmektedir. Yani hırsızlık suçunun temel unsurları mal sahibinin rızası olmaması, malın taşınır olması, malı alan kişiye yarar sağlaması ve malı alma eylemidir.

Ayrıca hırsızlık suçunun nitelikli halleri Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesinde fıkralar halinde şu şekilde belirtilmektedir:

a) Kime ait olursa olsun kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına veya hizmetine tahsis edilen eşya hakkında,

b) Halkın yararlanmasına sunulmuş ulaşım aracı içinde veya bunların belli varış veya kalkış yerlerinde bulunan eşya hakkında,

c) Bir afet veya genel bir felaketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanan eşya hakkında,

d) Adet veya tahsis veya kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında,

e) Büyük veya küçükbaş hayvan hakkında,

f) Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlemek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında,

g) Kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanarak,

h) Elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle,

ı) Doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan yararlanarak,

i) Haksız yere elde bulundurulan veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak veya kilitlemesini engellemek suretiyle,

j) Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle,

k) Tanınmamak için tedbir olarak veya yetkisi olmadığı halde resmi sıfat takınmak suretiyle,

l) Sıvı veya gaz hâlindeki enerji hakkında ve bunların nakline, işlenmesine veya depolanmasına ait tesislerde işlenmesi halinde denilerek sıralanmaktadır.

Bu çalışmanın temel başlıklarından birini oluşturan Evden Hırsızlık suçu da yine 142. Maddede yer almıştır. Hırsızlık suçunun işlenmesi amacıyla konut dokunulmazlığının ihlâli veya mala zarar verme suçunun işlenmesi halinde, bu suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için şikâyet aranmaz denilerek konuya netlik kazandırılmaktadır. Madde 143’de hırsızlık suçunun gece vakti işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır denmekte ve takip eden 144, 145, 146 ve 147. maddelerde suçun daha az cezayı gerektiren halleri sıralanmaktadır. 144. maddede; hırsızlık suçunun paydaş veya elbirliği ile sahip olunan mal üzerinde ve bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi durumunda, 145. maddede; “çalınan malın değerinin az olması” durumunda, 146. maddede ise “çalınan malın kısa süre kullanılıp sahibine teslim edilmek üzere işlenmesi” durumunda ve 147. maddede “hırsızlığın ağır ve acil bir ihtiyacın karşılanması için yapılması” durumunda cezanın azaltılabileceğinden ya da hiç ceza verilmeyebileceğinden bahsedilmektedir. Burada bahsedilen cezanın hafifletilmesi veya ortadan kaldırılması sebepleri her ne kadar suçu teşvik edici unsurlar gibi görünse de hayatın olağan akışında baklava çalan kişi ile otomobil çalan kişi arasında bir fark gözetebilmek için önem arz etmektedir.

2.2. EVDEN HIRSIZLIK OLAYLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Evden hırsızlık olaylarını gerçekleştirenlerin hedeflerini seçerken çeşitli faktörleri göz önünde bulundurduklarını söyleyen Weisel (2002: 5) bu faktörleri şöyle sıralamaktadır:

- Hedefin tanınır olması ve bölgenin uygunluğu
- Hedefin (o anki) kullanılma durumu
- Görünürlük ve gözetlenebilirlik
- Giriş imkânı

- Korunmasızlık ya da güvenlik
- Olası potansiyel ödüller

Her ne kadar hırsızlık yapma konusunda uzman olan kişiler suç işleme hususunda hedef seçerken ulaşım araçları ile uzaktaki yerleri tercih etseler de normalde suçlular, yaşadıkları yerlere oldukça yakın yerleri tercih etmektedirler. Çoğu hırsız hedef seçerken evlerin dolu olmamasına özellikle dikkat etmektedirler. Yapılan bazı çalışmalar hırsızların, evlerin boş olduğunu test etmek için kapı zillerini çaldıklarını göstermiştir. Bu anlamda tek ebeveynli aileler ve tek kişinin yaşadığı evler daha büyük risk altında bulunmaktadır.

Komşularca ya da yoldan geçenlerce görülmeye müsait olan evler hırsızların yaklaşmakta tereddüt edecekleri yerlerdir. Girerken ya da çıkarken görülme ihtimali hırsızlık maksatlı girilecek evin seçiminde büyük önem taşımaktadır. Bir hırsız hedef belirlerken girişi daha basit olan yerleri tercih etmektedir. Bu anlamda yan veya arka taraftan girişi olan yerler hırsızlığa daha çok maruz kalabilmektedir. Yine giriş yerleri zayıf malzemedeki yapılan yerler (ahşap kapı ya da pencere gibi) daha çok tercih sebebi olmaktadır. Yaz aylarında açık olan kapı ya da pencerelerden girişler artmaktayken, kış aylarında ise “zor kullanılan girişler” artış göstermektedir. Daha az güvenlik unsurları ile donatılmış yerler daha büyük risk altındadır. Yapılmış olan çalışmalar da diğer güvenlik aletleri ile donatılmış olan alarmların, hırsızlığı azalttığını göstermiştir. Hırsızlar pencere kilidi, sürgü, güvenlik ışığı veya alarmı olan yerlere girmeyi genel olarak tercih etmemektedirler. Görüntüsünden içindekilerin zengin bir yaşam sürdürdüğü anlaşılan evler, daha fazla değerli eşya barındırdığı varsayıldığından, daha çok tercih konusu olmaktadır. Çünkü hırsızlar para veya kolayca paraya çevrilebilecek malzemeleri, taşımakta zorlanmayacakları malzemeleri çalmaktadırlar. Bunlar içinde ziynet eşyaları, silahlar,

televizyonlar ve bilgisayarlar bulunmaktadır (Weisel, 2002: 5-13). Tüm bunlara rağmen aşırı zengin olduğu hissedilen evlere hırsızlar muhtemelen fazlasıyla güvenlik unsuruyla donatıldığını düşündükleri için uzak durmaktadırlar.

Wright ve Decker'e göre (1994: 32) evden hırsızlığı etkileyen unsurların başında çevresel faktörler gelmektedir. Çevresel faktör ile kastedilen evin bulunduğu coğrafi alandır. Konu ile ilgili çalışmalarda bulunan kriminologlar bu noktada hırsızlığa uğrayan ve buna bitişik bulunan mahallenin özelliklerine odaklanırlar. Suçlular, hırsızlık yapmak için kendi evlerine çok uzak olmayan hedefleri seçerler. Bu seçimi yaparken suç işlemek için dışarıda bulunma sürelerini azaltmayı ve tanınmadıkları yabancı bir mahallede fark edilmenin önüne geçmeyi hedeflemektedirler (Brantingham ve Brantingham, 1981: 47).

Zaman faktörü de evden hırsızlık konusunda ön planda bulunmaktadır. ABD'de yapılan bir çalışma evden hırsızlık suçlarının % 75'inin zaman açısından belli dilimlerde yapıldığını ortaya çıkarmıştır. Evden hırsızlık suçu ABD'de en fazla Ağustos ayında en az Şubat ayında gerçekleşmektedir. Burada zaman faktörünü; hava durumu, günün uzunluğu, evde oturan birilerinin olup olmaması da etkilemektedir. Sıcak iklimlerin yaşandığı yerlerde sakinler pencereleri ve kapıları açık bırakmakta ve hırsızlar için kolay bir erişim sağlamaktadırlar (Weisel, 2002: 12). Oysa soğuk iklimlerde sabah saatleri evden hırsızlık suçunu gerçekleştirmek isteyen hırsızlar için en uygun imkânların doğduğu zaman dilimidir. Bu saatte hane halkı ya işte bulunmakta, ya da çocuklarını okula götürmekte veya alışveriş yapmaktadırlar (Cromwell, Olson ve Avary, 1991: 41). Hırsızlıkların oluşum saatleri genellikle sabah 10.00 -11.00 ve öğleden sonra 13.00-15.00 arasındadır (Cromwell, Olson ve Avary, 1991: 31).

Çalınan veya çalınması planlanan eşyalar da evden hırsızlık ile ilgili önemli bir faktördür (Özcan, 2013: 11). Bir evde çalınabilecek değerli eşyaların olması, evin suça maruz kalma ihtimalini yükseltecektir. Eşyaların taşınabilir olması da önem arz etmektedir. Televizyon, buzdolabı ya da fırın çalmak bu eşyaları götürmek için bir araç sağlamayı da gerektireceğinden yakalanma ihtimalini arttırmaktadır. Oysa mücevher ya da para çalmak beraberinde bir araç bulundurmamayı gerektirmemektedir. Bu nedenle evden hırsızlık yapanlar taşınması ve satılması kolay olan silah, mücevher, lap top, bilezik ya da para gibi şeyleri çalmaktadırlar (Bridgeman ve Taylor-Brown, 1996: 27). Çalınan eşyaların elden çıkarılması da ele alınması gereken başka bir konudur. Hırsızlar riski azaltmak için mümkün olan en kısa zamanda çaldıkları malzemeleri elden çıkarmaya çalışırlar. Sutton, Schneider ve Hetherington'un Büyük Britanya'da yaptıkları bir çalışma (2001: 44) evden hırsızlık yapanların çalıntı malları genellikle olayı takip eden 24 saat içinde elden çıkardıklarını göstermiştir. Bu tür hırsızlık malı satın alanların ise genel olarak tefeciler, küçük yerel işletmeler ve taksi şoförleri oldukları görülmüştür.

Federal Bureau of Investigation'un (2000: 11) raporu evden hırsızlık yapanların iki temel özelliğinden bahseder: Soyguncular genellikle genç ve erkektirler. Batı ülkelerinde yapılan çalışmalarda evden hırsızlık suçunu işleyenlerin % 80'inin erkek oldukları ve yaşlarının 15-25 aralığında olduğu gözlenmiştir (Smith vd., 1992 aktaran Prenzler ve Townsley, 1998: 298). Kadınların evden hırsızlık suçuna karışma yaşları daha geç olmakla beraber genellikle rolleri asıl (erkek olan) hırsızlara yardımcı olmaktadır (Decker vd., 1993). Türkiye'de eğitim ile suç ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada düşük eğitim seviyesine sahip olanların daha fazla suç işledikleri tespit edilmiştir (İçli vd., 2010).

ABD'de yapılan bir çalışmada evden hırsızlık yapanların bu suçu haftada ortalama iki kez işledikleri tespit edilmiştir (Repetto, 1984: 38). Bu suçu işleyenler genel

olarak sadece bu işle uğraşmamakta, bununla beraber uyuşturucu işleri, şiddet suçları gibi pek çok değişik suça karışmaktadırlar. Yine bu suçu işleyenlerin çoğu bu yolu uyuşturucu ve alkol satın alabilmek için tercih etmektedirler (Wright ve Decker, 1994: 32). Avustralya'da yapılan bir çalışma evden hırsızlık suçunu işleyen her beş kişiden birinin tüm hırsızların işledikleri suçların % 75'ini işlediklerini göstermektedir (Salmelainen, 1995: 24). Pek çok hırsız için suça başlamada akranlarının baskısı ve etkisi önemli bir rol oynamaktadır (Wright ve Decker, 1994: 40).

Evden hırsızlık suçu genel olarak birden fazla kişi ile işlenmektedir. Yapılan bir çalışma hırsızlık olayının gerçekleşmekte olduğu bir ikamete giden polislerin % 45 ihtimalle birden fazla fail ile karşılaşabileceğinden bahsetmektedir (Coupe ve Griffiths, 1996: 13). Bazı araştırmacılar evden hırsızlık suçunu işleyenleri çaylak, orta seviye ve profesyonel olarak sınıflandırmaktadırlar. Bu sınıflandırma içinde çaylaklar; daha genç olan, evinin yakınındaki evleri hedef olarak seçen, daha az mal çalan ve engellerden hemen etkilenip hırsızlık yapmaktan vazgeçen kişilerdir. Daha yaşlı olan profesyoneller ise daha pahalı eşyalar çalan, evlerinden uzakta da hırsızlık yapan ve güvenlik tedbirlerinden dolayı hedefinden vazgeçmeyen tiplerdir. Orta seviyedekiler ise bu iki sınıflamanın arasında kalanlardır (Weisel, 2002: 16).

2.2.1.Evden Hırsızlık Olaylarının Azalmasında Güvenlik

Evden hırsızlığı engellemede başvurulan yöntemler yıllara ve ülkelere göre değişim gösterebilir. Ancak yöntemlerden birisi başarılı olduğunda bu yöntemin başka bir zamanda ve yerde denenmesi de olasıdır. Evden hırsızlığı önlemede başarılı yöntem geliştirildiğinde ev hırsızları da yöntem değiştirmektedirler (Özcan, 2013: 25). Hırsızlığın önlenmesine yönelik geliştirilen yöntemler farklılaştıkça hırsızların da yöntem değiştirdikleri ve hırsızlığın, sosyal bir gerçeklik olarak var olduğu ve tamamen yok

edilemeyeceği söylenebilir. Kısaca hırsızlık bir toplumda azaltılabilir ancak tamamen yok edilmesi beklenemez.

Aslında yakalanmak hırsızların korktukları bir sonuçtur ancak yakalanma ihtimallerinin düşük olduğunu bildiklerinden, bu yönde geri adım atmazlar. Yakalanan ev hırsızları ile yapılan görüşmeler onların böyle bir sonucu hiç göz önüne almadıklarını göstermektedir. Los Angeles'ta yapılan bir planlamaya göre tüm devriye görevlileri, devriye hizmetine çıksalar, her bir ikamet sadece 30 saniye için koruma altında olacak ve görevli sayısını ikiye katlamak da yalnızca 1 dakikalık bir koruma sağlayacaktır (Felson, 1994: 11). Çalışma göstermiştir ki tüm dünyada işlenen evden hırsızlık olaylarından dolayı tutuklanma ve hüküm giyme oranı %10 civarındadır (Felson, 1994: 9). Avustralya'da New South Wales'te polis her yıl evden hırsızlık olaylarının yaklaşık %5'ini aydınlatır ve bu olayların faillerini bulur, bu faillerin %67'si hüküm giyer ve bunların %27'si cezaevine girer. Avustralya'da yaşayan yaklaşık 30 bin kişi ortalama her yıl Avustralya'da hırsızlık suçu işler ve onların gerillaya benzer taktikleri şehrin labirent yaşamında onları görünmez hale getirir (Weatherburn and Grabosky 1997: 7-10) Yakalanma ve ceza almadaki ihtimalin düşük olması, evden hırsızlığın önlenmesinde etkili olmadığını göstermektedir.

2.2.2. Evden Hırsızlığı Önlemede İkamet Edilen Alanların İç Güvenliği

Evden hırsızlıkları engellemede işe yaradığı düşünülen yöntemler durumsal ve sosyal müdahale yöntemleridir (Prenzler ve Townsley, 1998: 301). Durumsal müdahale yöntemleri endüstrileşmiş ülkelerin büyük çoğunluğunda en yaygın olarak başvurulan yöntemdir. Buna göre sanayileşen 17 ülkede kullanılan durumsal müdahale yöntemleri; özel kapı kilitleri, bekçi köpekleri, alarmlar, çevre duvarlarının yükseltilmesi ve özel güvenlikçilerdir (Kesteren, Mayhew ve Nieuwbeerta, 2000: 216-217). Dolayısıyla evden

hırsızlığı önlemenin etkin yollarından birisi ikametgah yeri ile ilgili iç güvenliğin güçlendirilmesidir.

Durumsal müdahale yöntemlerine Güney Avustralya'nın Adelaide eyaletinin Tea Tree Gully şehrinde, önceden soyulmuş evler ile ilgili yapılan çalışma örnek olarak verilebilir. Bu amaçla yetkililer hane halkını uyararak güvenliği arttırıcı tedbirler alınmasını sağlamıştır. Komşular arasında evden hırsızlığa karşı bir birliktelik oluşturulmuş ve sonuçta çalışmaya dâhil olan kişilerin %61,2'si önerilere uydukları görülmüştür. Ancak çalışma sonucunda hırsızlık suçuna maruz kalmış olan evlerin yeniden soyulma oranları düşmüş bulunmakla beraber, hiç soyulmamış evlerdeki hırsızlık oranlarının %31,3 oranında arttığı gözlemlenmiştir. Dolayısı ile bu çalışma sayesinde suçun önlendiği değil başka alanlara kaydırıldığı ortaya çıkmıştır (Henderson, 2002: 22).

Evden hırsızlıkla mücadelede yukarıda bahsedilen durumsal müdahalelerin yanında sosyal müdahale yöntemlerinden de bahsetmek gerekir. Yapılan çalışmalar ile suça meyilli bulunan gençlerin topluma adaptasyonu ve suçtan arındırılması hedeflenmektedir (Prenzler ve Townsley, 1998: 304). Sosyal müdahale yöntemlerine bir örnek olarak, Büyük Britanya'da 1980'li yıllarda komşuluk temelli gençlik inisiyatifleri, sorun temelli gençlik inisiyatifleri, polis ve okul inisiyatifleri gibi 12 değişik program uygulanmıştır. Bahse konu projelerden bazılarının yerel seviyede evden hırsızlık olaylarını %36 ile %44 oranında düşürdüğü tespit edilmiştir (Findlay, Bright ve Gill, 1990: 33). Başka bir örnek yine Büyük Britanya'da yapılan bir çalışmada özellikle evden hırsızlık suçuna karışan gençlerden oluşan genç suçluları, bakıcı ailelerin kontrolüne verildiğinde gözlemlenmiştir. Sekiz ayın sonunda bu grupta bulunan gençler ile kontrol grubu olarak oluşturulan gençler karşılaştırılmış ve bakıcı aile yanına alınanların suç oranlarında % 80'e yakın bir azalma meydana gelmiştir (Field, 1992).

2.2.3. Evden Hırsızlığı Önlemede Emniyet Genel Müdürlüğü ve Taşra Teşkilatları

Türkiye’de İçişleri Bakanlığı’na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü içinde yer alan Asayiş Daire Başkanlığı ve il ve ilçelerde faaliyette bulunan Asayiş Şube Müdürlükleri/Amirlikleri Polis Teşkilatının asayiş suçlarını önlemeye ve suçların faillerini suç aletleri ile birlikte yakalamaya dair çalışmalar yapan ana birimleridir. Evden hırsızlık suçlarını da içeren bu suçlarla mücadelede yapılanmanın içinde özellikle Hırsızlık Büro Amirlikleri ve Güven Timleri (GT) bulunmaktadır.

Emniyet Teşkilatında 1 Nisan 2009 tarihi itibari ile ülke geneli polis sorumluluk bölgesinde yaygınlaştırılmış bulunan ve toplumun yardımını alarak suçları oluşmadan önce engellemeye çalışan Toplum Destekli Şube Müdürlükleri/Amirlikleri de bu alanda ciddi çalışmalar yapmaktadırlar. Suçların oluşumuna etki eden olumsuz faktörlerin belirlenmesine ve giderilmesine yönelik ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak çalışmalar yürüten, halkın suçlara karşı kendini korumaya yönelik toplumsal bilinçlendirme etkinlikleri yapan, toplumda oluşan güvenlik kaygısı ve suç korkusunu azaltarak kentlerdeki yaşam kalitesinin yükselmesine katkıda bulunan, toplumda güvenlik bilincini ve duyarlılığını artırma adına önleyici güvenlik hizmetleri kapsamında programlar ve kampanyalar düzenleyen Toplum Destekli Polislik birimleri yaptıkları çalışmalar ile evden hırsızlık olaylarının oluşmadan engellenmesini hedeflemektedirler.

Hırsızlık büro amirlikleri de suçu oluşmadan engellemeye çalışmakla beraber, gerçekleşmiş bulunan evden hırsızlık suçlarının faillerini araştırmada da etkin olarak çalışmaktadırlar. Güven timleri yine asayiş şube müdürlüklerine bağlı olarak görev yapan sivil giyimli polislerden oluşan, suç oluşmadan veya oluşur oluşmaz şüphelilere müdahalede bulunan emniyet birimleridir. Güven timleri polis merkezleri ve asayiş

şubenin görev alanında bulunan bir takım suçlar ile ilgilenmektedir ve daha ziyade toplumun yoğun olarak yaşadığı alanlarda gerektiğinde farklı kıyafetler giyerek veya (simitçi, boyacı gibi) farklı mesleklerde çalışıyor havası vererek; şüpheli şahısları ve olayları takip etmekte ve gerektiğinde müdahalede bulunmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre güven timleri ve yıldırım ekipleri 2012 yılında 12864 hırsızlık olayına müdahalede bulunmuşlar ve bu olaylarda 16341 kişiyi yakalamışlardır (Emniyet Genel Müdürlüğü [EGM], 2013: 31).

Toplum destekli şube müdürlüklerinin önemli hizmetlerinden birisi evden hırsızlık olayları da dâhil hırsızlık ve benzer suçlara karşı kişileri uyarmaktır. Gerektiğinde evlere giderek başta apartman sakinlerine evden hırsızlık olaylarına karşı alabilecekleri önlemleri anlatmakta ve bu konuda hazırlanmış broşürleri dağıtmaktadırlar.

2.3. SUÇ VE SOSYAL KONTROL

Durkheim (1979) suçu tüm toplumların değişmez bir gerçeği olarak tanımlarken; suç ve suçluluğun nedenlerinin, suçluluğu oluşturan yapısal ve bireysel etkenlerin tespit edilmesi toplumsal araştırmacıların temel ilgi alanlarından birisi olmuştur. Durkheim bireysel özellik ve hazların suçun oluşumunda etkili olduğunu kabul etmekle beraber sosyal yapının, bu arzu ve hevesler üzerinde kontrol sağladığını ve bu yolla arzular üzerinde frenleyici etkiye sahip olduğunu ileri sürmüştür. Savaşlar, büyük felaketler, hızlı nüfus hareketleri gibi olağanüstü olaylar sebebiyle sosyal yapının zayıfladığını ifade eden Durkheim, bu denetleyici rolün yapılamadığı durumlarda bireylerin iradeleri ve ruhsal kaynakları ile baş başa kaldıklarını ve bu durumun suç oranlarında artışa yol açabildiğini belirtmektedir. Durkheim tarafından anomie olarak tanımlanan bu kuralsızlık ortamında bireysel taleplerin sosyal yapının talepleri ve gerekliliklerinden ağır bastığını ve suç oranının arttığını ifade etmiştir (Başbüyük ve Karakuş, 2010: 67-68).

Durkheim insan tabiatının iki boyutlu olduğu yorumunu yaparak bedensel hazların tatmini ile ruhsal ve moral tatmin arasında bir denge bulunmasının gerekliliğinden bahsetmektedir. Bireylerin moral tatminleri, sosyalleşme sürecinde aile, arkadaş grupları ve okul gibi sosyal kontrol araçları vasıtasıyla sağlanacak ve kişilerin gelişmeleri gerçekleşecektir (Burke, 2001). Durkheim'ın bu yaklaşımında toplum ile birey arasında bir uzlaşma olduğu ve ilişkilerin bu çerçevede meydana geldiği varsayılmaktadır.

Günümüz modern toplumlarında bireylerin geçmiş tecrübeleri, ilgi alanları ve beklentileri farklılık göstermektedir (Durkheim, 1979). Durkheim sanayileşme ve modernleşmenin sonucunda toplumların kontrol vasıtalarının azaldığını ve daha az normlara sahip olduğunu bu nedenle de sosyal kontrolün geleneksel toplumlara göre daha zayıf olduğunu iddia eder. Bu tür toplumlardaki en belirgin özellik oldukça organize olmuş bir işbölümüdür. İşbölümü kişilerin toplum içinde bireyselleşmelerini artırmakta, kişilerin farkındalıklarına katkı yapmakta ancak yanlış yönlendirildiğinde ise bireyselleşme toplumdan uzaklaşmayı ve topluma karşı yabancılaşmayı ortaya çıkarabilmektedir.

Durkheim'den beri sosyal bilimciler suç ve sosyal kontrol arasındaki bağı araştırmaktadırlar (Field, 2006: 85). İngiliz gazeteci Henry Mayhew kaleme almış olduğu yazısında kentleşmenin ve yoksulluğun artışının suç üzerindeki etkisini açıklamıştır. Yüksek sosyal sermayenin diğer her şeyin eşit tutulmak şartıyla düşük suç oranına sebep olabileceğini söyleyen Putnam (2000: 308) suç ile sosyal sermaye arasında güçlü bir negatif ilişkinin varlığından bahsetmektedir.

Suç ve sosyal sermaye arasında ilişki olduğunu gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır. Rosenfeld ve diğerlerinin yaptıkları bir çalışmada (2001: 286-287, aktaran Field, 2006: 85-86) suçun, sosyal kontrolün zayıflığının bir sonucu olduğundan bahsedilmektedir.

Suçun tek nedeni elbette ki sosyal sermayenin zayıflığı değildir. Halpern (2001) 18. yüzyıldan beri Uluslararası Suç Kurbanı verilerini dikkate alarak yaptığı araştırmada kaydedilmiş suç oranlarının yarısından fazlasının ekonomik eşitsizliğin, sosyal güvenin ve kişisel çıkarların ülke içindeki varyasyonlarıyla açıklanabileceğini iddia etmiştir (aktaran Field, 2006: 86-87).

Evden hırsızlık olaylarının önlenmesinde ve azaltılmasında sosyal sermayenin önemi kaçınılmazdır. Bu noktada hırsızlık yapmak üzere yola çıkmış bulunanları engellemede apartmanda yaşayan ve güçlü komşuluk ilişkilerine sahip olan hane sakinlerinin aynı zamanda birbirlerine karşı sosyal bir kontrol oluşturacağı beklenmektedir. Evden hırsızlık olaylarının temeline bakıldığında şehir hayatının temel yerleşim alanlarını oluşturan apartmanlardan hırsızlık olayları genel olarak pencereden veya kapıdan girmek sureti ile gerçekleşmektedir. Bazen de dairelerin giriş kapısı önünde bulunan ayakkabı vb. malzemeler de çalınabilmektedir. Bu noktada özellikle kapıdan içeri girilerek gerçekleştirilen evden hırsızlıkları engellemede komşuların hassasiyeti büyük önem taşımaktadır. Pencereden eve girmek sureti ile gerçekleştirilen evden hırsızlık olayları gece saatlerinde gerçekleştiğinde, ev sahiplerinin ikametlerinde olduğu sıklıkla görülmektedir. Gürültü yapmadan içeri giren hırsızları çoğunlukla ev sahiplerinin dahi fark etmediklerine, uykularından uyanmadıklarına şahit olunmaktadır. Dolayısı ile pencereden içeri girmek sureti ile gerçekleştirilen evden hırsızlık olaylarını engellemede komşuların hassasiyeti önem arz etmeyebilir. Bu sebeple çalışmada evden hırsızlık olaylarında genellikle kapıdan girilerek yapılan hırsızlıklar tercih edilmiştir. Bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak aktarılacağı üzere kapıdan girilerek yapılan hırsızlık olayları bu çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Sosyal sermayesi yüksek olan dairelerde komşular yeni gelenlere hoş geldin demekte ve tanışmaktadırlar. Zaman zaman yapılan apartman toplantılarında veya altın günlerinde paylaşımları artmakta ve sorunlarını beraber çözebilmekte ve apartmanın güvenliği için ortak bir akıl üretebilmektedirler. Kendisinin (arkadaşları veya ailesi ile birlikte) kısa veya uzun süreli ev dışına çıkışında komşularını haberdar etmekte hatta anahtarını komşusuna emanet edebilmektedir. Ev alma komşu al, komşu komşunun külüne muhtaç atasözlerinde ifade edildiği gibi komşuları ile diyalog kuran, paylaşımda bulunan hane sakinleri, hanesinin güvenliğinin sağlanması hususunda komşularına güvenmekte ve yardım istemektedirler.

Hırsızların apartman dairelerine kapıdan girebilmeleri için öncelikle apartmanların dış kapılarından içeri girebilmeleri gerekmektedir. Hırsızlığa karşı hassasiyeti gelişmiş olan sakinlerin yaşadığı apartmanlarda ana giriş kapılarının kapalı tutulması beklenir bir davranıştır. Bu şekilde bulunan kapıları açmak için hırsızların apartmandaki daire zillerini rastgele çaldıkları ve kapının bir sakin tarafından açılmasını bekledikleri bilinen bir durumdur. Kim olduğunu sormadan açmayan komşuların bu şekilde hırsızın binaya girişini en baştan engellemeleri mümkün olmaktadır.

Bir şekilde apartmana girme fırsatı yakalayan hırsızlar bunun ardından daire kapılarına yönelmektedirler. Daire zilini çaldıklarında içeride kimsenin bulunmadığını anladıklarında bazen sert aletlerle kapıyı zorlayarak ve kapının göbek kilidini kırmak suretiyle içeri girmeye teşebbüs etmektedirler. Bu işlem aşamasında da hırsızlar az ya da çok gürültü yapmak durumunda olduklarından apartmandaki özellikle yakın komşuların bu durumun farkına varmaları mümkün olmaktadır. Hırsızlığa karşı hassasiyeti bulunan sakinler bu tür durumlarda bir şekilde duruma dâhil olmakta ve gerektiğinde polise bilgi vermektedirler. Belli bir süreliğine il dışına çıkan sakinler, komşularına bilgi verdiklerinde

komşuları bu tür olaylara karşı daha hassas davranmaktadırlar. Zaman zaman anahtarını kapı dışında unutan sakinler, komşuları tarafından ikaz edilebilmekte ve olası bir hırsızlık olayı başlamadan engellenebilmektedir.

Etkili sosyal bağların kurulduğu apartmanlarda komşular, komşularına güvenebilmektedirler. Komşuma yardımcı olursam, onun evini onun iyiliği için gözetirsem o veya başka bir komşum da benim evime göz kulak olur diye düşünenler apartmandaki komşularıyla daha güçlü bağlar oluşturmaktadırlar. Aksine sosyal sermayedeki ani ve keskin gerilemeler kişiler arasında yabancılaşma ve anti-sosyal davranışların artmasına sebep olmakta (Field, 2006: 87) sosyal sermayesi düşük olan veya gerileyen komşular arasında da bir kopukluk oluşmaktadır. Kayıtlardan bazı hırsızlık olaylarında hırsızların kapıyı zorlayarak içeri girerken komşularının gürültüyü duydukları ama sebebi üzerinde durmadıkları ortaya çıkmaktadır.

İnsanların geneline karşı güven duyan, birbirlerine zararı dokunmayacağına inanan, hayatından memnun olan, çocuğuna bakması için komşusundan yardım isteyebilen, değer verildiğine inanan komşuların sosyal sermayesinin yüksek olması ve hırsızlığa karşı daha duyarlı davranması beklenir bir davranıştır. Komşularıyla iletişim içinde olan, onların hal ve durumlarını umursayan, ziyaretlerine giden, komşularının çoğunu tanıyan, apartmanını bir aile gibi gören komşuların çoğunlukta olduğu apartmandaki hırsızlık hassasiyeti de yüksek olacaktır. Çünkü bu şekilde komşularıyla birlik halinde yaşayanlar; dayanışma içinde olacak, diğerkâmlık gösterecek, empati yapacak, kendisi için iyi olanın komşusu için de iyi olduğuna inanacak, komşusunun malını kendi malı gibi görecektir, komşusunu ailenin bir parçası sayarak komşusu için fedakarlıkta bulunmaktan çekinmeyecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Pek çok alanda faydalı olduğu düşünülen sosyal sermayenin, suçun azaltılmasına dair etkisinin de olduğu ifade edilmektedir. Buradan yola çıkılarak, sosyal sermayenin evden hırsızlık suçlarının engellenmesine dair bir rolünün olduğu değerlendirilmiş ve bunu doğrulamak amacıyla test edilen hipotezlere, çalışmanın amacına, önemine, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, bulgulara, yorumlara ve önerilere bu bölümde yer verilmiştir.

3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada Erzurum halkının sosyal sermaye düzeyinin ölçülmesi ve evlerinden hırsızlık yaşanmış hane halkının diğerlerine göre sosyal sermaye düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca, sosyal sermaye düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi de hedeflenmiştir.

Yapılan bu çalışmayla Erzurum'un Palandöken ilçesinde evden hırsızlığa uğramış ve uğramamış dairelerin bulunduğu apartmanlarda yaşayanların sosyal sermaye düzeyleri ölçülerek karşılaştırmalar yapılmış, sosyal sermaye ile evden hırsızlık olayları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler ışığında kişilerin sosyal sermaye düzeylerinin demografik özelliklere göre değişim gösterip göstermedikleri test edilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Son yıllarda literatürde daha çok yer bulan sosyal sermayenin sorunların çözümünde önemli bir katkısının bulunduğu değerlendirilmektedir. Sosyal sermayenin,

suça karşı bir çözüm olarak kullanılıp kullanılmayacağına dair somut veriler elde etmek açısından bu çalışma önem arz etmektedir. Çalışma sonucunda elde edilen verilerin, evden hırsızlık suçlarının engellenmesinde sosyal sermayenin etkisine dair fikir vereceği değerlendirilmektedir. Ayrıca, Türkiye’de sosyal sermaye alanında yapılmış alan araştırmaları sınırlıdır. Bu açıdan literatürde bir boşluk bulunmaktadır. Çalışma ile bu boşluğun doldurulmasına katkı sağlamak, araştırmanın önemini artırmaktadır.

3.3.ARAŞTIRMANIN DİZAYNI

Bu araştırmada, Erzurum ilinde hırsızlığa uğramış ve uğramamış apartman dairelerinden eşit sayıda katılımcıdan veri toplanması hedeflenmiştir. Erzurum ili merkez nüfusu 400 bin civarındadır. Delice (2013) Erzurum ili için temsil edici örneklem sayısını 400 olarak rapor etmektedir. Bu araştırmada kayıp verilerde hesaba katılarak toplam 450 katılımcıya ulaşmak hedeflenmiştir. Bunların 225’inin hırsızlık yapılmış apartman dairelerinden, diğer 225’inin ise hırsızlık yapılmamış dairelerden elde edilmesi kararlaştırılmıştır.

Erzurum ilinin üç merkez ilçesi bulunmaktadır. Yeterli ve sağlıklı veriye ulaşılabileceği hesaplanan Palandöken ilçesi araştırmanın alanı olarak seçilmiştir. Hırsızlık verileri İl Emniyet müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğünden alınmıştır. Hırsızlık verileri 2013-2014 yıllarında gerçekleşmiş evden hırsızlığa ait verilerdir. Bu verilerden hırsızlığa uğramış evlerin adreslerine ulaşılmış ve bu adreslerde araştırmaya katılmaya gönüllü olanlardan veriler toplanmıştır. 225 sayısına ulaşılmca bu grup için veri toplam işlemine son verilmiştir.

Hırsızlığa uğramamış apartman dairelerinin tespitinde ise birinci gruptaki apartmanlara yakın olan ve dışarıdan; görünüm, kat sayısı, site durumu vs. açılardan

benzerlik gösteren ancak hırsızlığa uğradığı bildirilmemiş olan apartman dairelerindeki sakinler araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Gönüllü olan 225 kişiden veriler toplanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerle apartman sakinlerinin sosyal sermayeleri ölçülmeye çalışılmış ve bu değerlerin çeşitli değişkenlere göre nasıl farklılaştığı betimsel araçlarla açıklanmıştır. Apartman sakinlerinin sosyal sermayelerini ölçmeye dair hazırlanan anket çalışması 2015 yılı Ocak ve Şubat aylarında apartman sakinleriyle yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Erzurum Valiliğinden ve İl Emniyet Müdürlüğünden resmi izinler alınmıştır. Veriler toplanırken katılımcılara araştırmanın amacı ve yöntemi anlatılmış ve kendilerinden gönüllü olmaları durumunda veri toplanmak istendiği açık olarak ifade edilmiştir. Verilerin sadece akademik çalışma için kullanılacağı ve bunların korunması hususunda dikkatli olunacağı açıklanmıştır. Ayrıca araştırma verilerinin kişisel amaçlar için kullanılmayacağı hatırlatılmıştır.

3.4. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni Erzurum il merkezinde yaşayan nüfustur. Araştırmanın örneklemini ise Erzurum ili merkez Palandöken ilçesi sakinlerinden oluşmaktadır. Erzurum ili Büyükşehir statüsünde olup üç merkez ve 17 dış ilçe olmak üzere toplam 20 ilçe barındırmaktadır. Çalışma il merkezinde uygulanmaya çalışılmış ancak Erzurum merkez ilçelerini oluşturan Yakutiye, Aziziye ve Palandöken ilçelerinin evden hırsızlık verileri elde edildiğinde Aziziye ilçesinin örneklem açısından yeterli sayıyı vermediği görülmüştür. Bu anlamda geriye kalan Yakutiye ve Palandöken ilçeleri karşılaştırıldığında daha ziyade orta sınıf vatandaşın yaşadığı bir ilçe olan Palandöken, yapılanma açısından benzer

özellikler gösteren apartmanlar barındırdığından çalışma alanı olarak tercih edilmiştir. Büyükşehir belediyesinden elde edilen veriye göre Palandöken ilçesinde 11961 apartman ve bu apartmanlar içinde 57926 daire bulunmaktadır.

Evden hırsızlık olayları daha ziyade açık ya da kapalı bulunan pencere veya kapılardan girilerek gerçekleştirilmektedir. Pencereden girilerek gerçekleştirilen hırsızlıkların daha ziyade apartmanların zeminlerinden veya birinci katlarından yapıldığı görülmüştür. Özellikle yaz aylarında açık bulundurulmuş pencerelerden ya da balkon kapılarından eve sessiz bir şekilde girmek daha kolay ve mümkün olduğundan bu şekilde gerçekleşen evden hırsızlık olayları kayıt dışı tutulmuştur. Bu tür hırsızlık olaylarının evde o anda ev halkı bulunurken dahi gerçekleştiğine çokça rastlanıldığından komşuların müdahalesinden bahsetmek çok gerçekçi olmayacaktır. Bu şekilde gerçekleşen hırsızlıklarda suçlular daha ziyade karanlık vakti tercih ettiklerinden komşuların görme ihtimalleri de zayıf bulunmaktadır. Daha ziyade apartmana girilerek ve daire kapısının kilidini ya da doğrudan kapıyı zorlayarak gerçekleştirilen evden hırsızlık olayları verilerin toplanmasında esas alınmıştır. Bu durumda apartmanın dış kapısının açık veya kapalı durumda bulundurulması da önem arz etmektedir. Kapının kapalı durumda tutulması da, kapalı kapının herhangi bir kişiye rastgele açılmaması da komşuların hırsızlık olaylarına karşı hassasiyetini gösteren bir unsurdur. Bu bilgilerin ışığında örneklem seçimi şu şekilde yapılmıştır: 2013 ve 2014 yıllarında Palandöken ilçesindeki apartman dairelerinde yaşanan hırsızlık verileri Erzurum Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü'nden elde edilmiş ve bunların adresleri tespit edilerek, bu dairelerin bulunduğu apartmanlardaki dairelerden (ankete katılmaya gönüllü) birer kişiye anket uygulanmıştır. Bu şekilde evden hırsızlığa uğramış apartmanlardaki kişilere uygulanan anketler sonucunda toplam 225 anket formu elde edilmiştir. Ancak on anketteki verilerde çok fazla oranda kayıp veri bulunduğu için

bunlar analizlere dâhil edilmemiş ve bu grup için nihai örneklem sayısı 215 olarak tespit edilmiştir. Hırsızlığa uğramış bulunan apartmanlardan elde edilen veriler birinci örneklem grubu olarak tanımlanmıştır.

Bu işlemin beraberinde hırsızlığa uğradığı bildirilen apartmanların yakınında bulunan ve bu apartmanlarla kat sayısı, kapı durumu, güvenlik kamerası vb. sahip olup olmama anlamında benzerlik gösteren ve evden hırsızlık olayı yaşanmamış olan apartmanlardaki kişilerle görüşülmüş ve toplamda 225 anket formu elde edilmiştir. Bu grupta da 3 adet ankette yoğun kayıp veriler bulunduğu için bunlar da analizlere dâhil edilmemiş ve nihai olarak 222 örneklem sayısına erişilmiştir. Hırsızlığa uğramamış bulunan apartmanlardan elde edilen veriler ikinci örneklem grubu olarak tanımlanmıştır.

3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Verilerin toplanmasında anket yöntemi kullanılmış olup anket formlarının hazırlanmasında geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Anket soruları üç bölümden oluşmuştur. Çalışmada kullanılan anket formu EK-1 de sunulmuştur.

Birinci bölümdeki 11 soru katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Bunlar katılımcıların yaş, eğitim, aylık gelir, medeni durum, cinsiyet, çocuk sayısı, meslek, eğitim durumu, evde kaç kişi ile birlikte yaşadığı, kaç yıldır bu apartmanda yaşadığı gibi özelliklerini açıklamaktadır.

İkinci bölümde ise katılımcıların sosyal sermaye düzeylerini ölçmeyi amaçlayan 33 soru sorulmuştur. Bu 33 soru sosyal sermayeyi ölçen 3 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar; sosyal sermaye kaynakları, sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutları ölçekleridir. Bu 33 soru daha önceden hazırlanmış, geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş bulunan Mehmet Ali AYDEMİR'in "Sosyal Sermaye, Topluluk

Duygusu ve Sosyal Sermaye Araştırması” (2011) adlı çalışmasından alınmıştır. İlgili çalışmada 117 maddeden oluşan ölçek uzman akademisyenlerin görüşü dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmiştir. Bunun sonucunda çalışmaya uygun olmayan alt ölçekler, boyutlar ve güvenilirliği düşük çıkmış olan maddeler çalışmadan çıkarılmıştır. Kalan 33 soru üzerinde ise Erzurum halkının genel yapısı ve araştırmanın konusu değerlendirilerek küçük bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu sorular beşli likert tipi sorulardır. Cevap şıkları; hiç katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5) olarak beş seçeneğe ayrılmıştır. Bu 33 sorunun ve alt ölçeklerinin bu araştırma için güvenilirlik analizleri yapılmış ve bulgular bölümünde sunulmuştur.

Üçüncü bölümde ise katılımcıların hırsızlıkla ilgili hassasiyetlerini ölçen 7 soru bulunmaktadır. Bu sorularla hırsızlık yaşanmış apartman daireleri ile yaşanmamışlar arasındaki hassasiyet farkının ölçülmesi hedeflenmiştir. Sorular hırsızlık konusunda uzman polislerle ve akademisyenlerle görüşülerek hazırlanmıştır. Bu sorular beşli likert tipi sorulardır. Cevap şıkları; hiç katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5) olarak beş seçeneğe ayrılmıştır. Bu yeni hazırlanan ölçeğin güvenilirlik analizleri yapılmış ve bulgular bölümünde sunulmuştur.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Alan çalışmasından elde edilen verilerin işlenmesi ve analizlerinin yapılması bu bölümün temel çerçevesini oluşturmaktadır. Araştırmanın teori kısmında ortaya atılan hipotez ve sorulara karşılık gelen bulgular ile teori ve pratik arasında kurulabilecek olan ilişkinin test edilmesi bu başlık altında yapılmaktadır. Kullanılan analiz yöntemleri bu bölümde anlatılmıştır.

Bulgular kısmında çalışmanın yapıldığı toplumsal alana ilişkin göstergeler net bir şekilde ortaya konmuş ve bu yolla sonraki aşamalarda yapılan analizlerin anlaşılabilirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Bunun için öncelikle birinci örneklem grubu olarak tanımlanan hırsızlığa uğramış apartman dairelerinden elde edilen 215 anket formu verileri ile ikinci örneklem grubu olarak tanımlanan hırsızlığa uğramamış apartman dairelerinden elde edilen 222 anket formu birleştirilmiştir. Toplam 437 anket formu üzerinde analizler yapılmış ve bu haliyle örneklemin evreni temsil gücüne sahip olduğu varsayılmıştır. Çalışmada ölçümlerde kullanılan sosyal sermaye kaynakları, sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutlarının toplamı sosyal sermaye düzeyi olarak adlandırılmıştır.

Sonraki aşamada çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliği denetlenmiştir. Anket formunun hazırlanışı aşamasında alınan görüşler, soruların yeniden değerlendirilmesi, güvenilirlik değerleri bu başlık altında anlatılmıştır.

Çalışmanın ilk varsayımını oluşturan *Erzurum ilinde yaşayanların sosyal sermaye düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık gösterir* hipotezi alan araştırması ile cevaplandırılmıştır. Bu hipoteze cevap bulmak üzere aşağıdaki dokuz alt hipoteze yanıt aranmıştır:

1. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri cinsiyete göre farklılık gösterir.
2. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşa göre farklılık gösterir.
3. Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri medeni duruma göre farklılık gösterir.

4.Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri eğitim seviyesine göre farklılık gösterir.

5.Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri meslek gruplarına göre farklılık gösterir.

6.Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri gelir durumuna göre farklılık gösterir.

7.Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşanan evde kiracı veya ev sahibi olmaya göre farklılık gösterir.

8.Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri evde yaşayanların sayısına göre farklılık gösterir.

9.Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri apartmanda yaşanan süreye göre farklılık gösterir.

Devam eden bölümde çalışmanın ikinci ana varsayımı olan *evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri, evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür* hipotezine cevap aranmıştır. Birinci örneklem grubu olarak tanımlanan hırsızlığa uğramış apartman dairelerinden elde edilen 215 anket formu verileri ile ikinci örneklem grubu olarak tanımlanan hırsızlığa uğramamış apartman dairelerinden elde edilen 222 anket formu verileri karşılaştırılmak suretiyle analizler yapılmıştır.

Sonraki aşamada şu ana kadar gelinen noktada elde edilen bulgular ve analizler üzerinde tartışılmış ve yorumlar yapılmıştır. Çalışmanın kısıtlarından bahsedilmiş ve

ileride benzer çalışma yapacaklara bir takım önerilerde bulunulmuştur. Son olarak genel bir değerlendirmeyi de içine alan sonuç bölümüyle çalışma tamamlanmıştır.

3.7. ANALİZ YÖNTEMLERİ

Tezin iki ana hipotezi bulunmaktadır. Bunlardan ilki *Erzurum'da yaşayanların sosyal sermaye düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık gösterir* diğeri ise *evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri, evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür* hipotezidir. Bu hipotezlere cevap almak için araştırmada toplanan veriler SPSS programı üzerinde betimleyici istatistikler, *t*-testi, ANOVA, Pearson Product Moment Korelesyon ve MANOVA testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Hipotez testleri değişkenlere ait ortalamaların karşılaştırılması ile yapıldığı için bu istatistiki analiz yöntemleri tercih edilmiştir. Bu analizlerin bulguları tablolarda gösterilmiştir.

3.8. BULGULAR

Bu başlık altında hırsızlık yaşanmış daire sakinleri ile hırsızlık yaşanmamış daire sakinleri arasındaki demografik özellikler, sayısal veriler ve oranlar üzerinden karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan 437 katılımcının demografik özelliklerine ayrıntılı bir biçimde yer verilmiş, buna dair elde edilen veriler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	N		%	
	Hırsızlık (+)	Hırsızlık (-)	Hırsızlık (+)	Hırsızlık (-)
Cinsiyet				
Erkek	82	96	38,1	43,6
Kadın	133	124	61,9	56,4
Yaş (M = 41,3 ve 42,8 SD = 14,1 ve 13,4)				

18-30	49	47	22,8	21,4
31-40	61	55	28,4	25,0
41-50	52	57	24,2	25,9
51-60	32	39	14,9	17,7
61 +	21	22	9,8	10,0
Medeni Hal				
Bekâr	29	30	13,6	13,8
Evli	176	182	82,6	83,9
Ayrı/Boşanmış/Dul	8	5	3,7	2,3
Eğitim Seviyesi				
Bir Okul Bitirmemiş	8	8	3,8	3,6
İlkokul	74	77	35,1	35,0
Ortaokul	14	26	6,6	11,8
Lise	57	52	27,0	23,6
Üniversite	53	48	25,1	21,8
Y.Lisans/Doktora	5	9	2,4	4,1
Meslek				
Ev Hanımı	104	84	50,2	38,9
İşçi	6	12	2,9	5,6
Memur	37	35	17,9	16,2
Esnaf	11	6	5,3	2,8
Serbest Meslek	17	27	8,2	12,5
Öğrenci	13	21	6,3	9,7
Emekli	19	31	9,2	14,4
Aylık Gelir Seviyesi (M = 1455 ve 1870)				
1000TL ve altı	36	47	22,5	25,5
1001-2000TL	69	83	43,1	45,1
2001-3000TL	46	41	28,8	22,3
3001TL ve Üzeri	9	13	5,6	7,1
İkamet Türü				
Kira	59	65	27,6	29,5
Kendi evi	129	151	60,3	68,6
Akraba evi	3	4	1,4	1,9
Evde Yaşayanların Sayısı (M = 3,8 ve 4,2 SD = 2,0 ve 1,6)				
1	4	3	1,9	1,4
2	27	31	12,6	14,8
3	30	30	14,0	14,4

4	43	58	20,1	27,8
5	49	42	22,9	20,1
6	27	30	12,6	14,4
7+	11	15	5,2	7,2
Evde Yaşanan Yıl Sayısı (M = 7,4 ve 8,0 SD = 6,5 ve 6,6)				
1-5	81	105	42,9	48,6
6-10	50	51	26,5	23,6
11-15	31	19	16,4	8,8
16-20	18	36	9,5	16,7
21 +	9	5	4,8	2,3
N = 215 ve 222				

Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında kadınların sayısı erkeklere oranla daha fazladır. Birinci örneklem grubundaki kadınların sayısı 133 ve oranı % 61,9 iken ikinci örneklem grubundaki kadınların sayısı 124 ve oranı % 56,4'dür. Birinci örneklem grubundaki erkeklerin sayısı 82 ve oranı % 38,1 iken ikinci örneklem grubundaki erkeklerin sayısı 96 ve oranı % 43,6'dır. Kadınların erkeklere göre daha fazla katılmış olmalarının temel sebebi olarak görüşülen dairelere gidilen zaman dilimlerinde evde çoğunlukla kadınların bulunması ve erkeklerin evden hırsızlık olayı konusunda daha az duyarlı oldukları söylenebilir.

Başka bir bağımsız değişken olan yaş değişkeni ile ilgili veriler ise ankete katılanlardan yaşlarını belirtmeleri istenerek elde edilmiştir. Böylece örneklemin yaş ortalaması elde edilmiş ve birinci örneklem grubundaki dairelerde ikamet edenlerin yaş ortalamasının 41,3 ve ikinci örneklem grubundakilerin yaş ortalamasının 42,8 olduğu görülmüştür. En düşük yaş, karşılaştırılan her iki grupta 18 ve en yüksek yaş birinci örneklem grubunda 79 ve diğerinde 78'dir.

Her iki örneklem grubunun yaş dağılımı, elde edilen verilerin yüzdeleri ve sayıları itibari ile kategorik olarak görülebilmesini sağlamak ve istatistiki analizlerde kullanılabilirliğini arttırmak için 18-30, 31-40, 41-50, 51-60 ve 61 üstü olarak beş farklı kategoride ele alınmıştır. Bu beş kategori içinden en yoğun olarak birinci örneklem grubunda 31-40 yaş aralığındaki kişilere, ikinci örneklem grubunda 41-50 yaş aralığındaki kişilere ulaşılmıştır. Yaş dağılımının bu şekilde olması, görüşülen evlerde anketin bir aile büyüğüne uygulanması tercihinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden yaş değişkeni açısından oranlar otuzlu ve kırklı yaşlarda yoğunlaşmıştır. 18 yaş altındaki kimseye anket uygulanmamıştır. Birinci grup ile ikinci grup yaş değişkeni açısından karşılaştırıldığında, iki gruba ait yaş ortalamalarının birbirine yakın olması ve yaş dağılımlarının benzer olması bu iki grubun yaş değişkeni açısından benzer özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya dâhil edilen örneklem erişkin bireyleri kapsamaktadır. Yani çocuklar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Ancak medeni durumla ilgili olarak bir sınırlama getirilmemiştir. Dolayısı ile evli olan, bekâr olan, boşanmış olan ya da eşi vefat etmiş olanlar ile görüşmeler yapılmıştır. Buna göre araştırmaya katılanların medeni durumları itibariyle önemli bir kısmını evli olanlar oluşturmaktadır. Birinci örneklem grubunda örneklemin % 82,6'sını, diğer örnekleme % 83,9'unu evli olanlar oluşturmaktadır. Bekârların oranı ise birinci örneklem grubunda % 13,6, ikinci örneklem grubunda % 13,8'dir. Boşanmış ya da eşi vefat etmiş olanların oranı birinci örneklem grubu için % 3,7 ve ikinci örneklem grubu için % 2,3'tür.

Araştırmanın bir diğer önemli değişkeni ise eğitim seviyesidir. Örneklemin eğitim seviyelerine bakıldığında en yoğun oranın ilkokul mezunlarında olduğu görülmektedir. Birinci örneklem grubunun % 35'i, diğer örneklemin % 35,1'i ilkokul mezunudur. Hiç okul bitirmeyenlerin oranı birinci örneklem grubunda % 3,8, ikinci grupta

% 3,6, ortaokul mezunlarının oranı birinci örneklem grubunda % 6,6 ve ikinci örneklem grubunda % 11,8'dir. Lise, üniversite ve yüksek lisans/doktora mezunlarının oranı birinci örneklem grubunda % 27, % 25,1 ve % 2,4, ikinci örneklem grubunda % 23,6, % 21,8 ve % 4,1'dir.

Meslek grupları ile ilgili kişilere ne iş yaptıkları sorulmuş ve alınan cevaplara göre meslekler kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler içerisinde ev hanımları en yüksek oranı temsil etmektedir. Ev hanımları birinci örneklem grubunda % 50,2, ikinci örneklem grubunda % 38,9 oranında bulunmaktadır. Bunun en temel sebebi anketin uygulandığı sırada dairelerde bulunanların kadın ağırlıklı olmasıdır. Ev hanımlarının ardından memurlar birinci grupta % 17,9 ve ikinci grupta % 16,2 ile ikinci en kalabalık kategoriye oluşturmaktadır. Emekliler birinci örneklem grubunda % 9,2 ve ikinci örneklem grubunda % 14,4'lük bir oranla temsil edilmektedir. Serbest meslek sahiplerinin oranı birinci örneklem grubunda % 8,2 ve ikinci örneklem grubunda % 12,5'tir. Öğrencilerin oranı birinci örneklem grubunda % 6,3 ve ikinci örneklem grubunda % 9,7'dir. İşçilerin oranı birinci örneklem grubunda % 2,9 ve ikinci örneklem grubunda % 5,6'dır. Son olarak esnafın oranı birinci örneklem grubunda % 5,3 ve ikinci örneklem grubunda % 2,8'dir.

Araştırmanın başka bir önemli bağımsız değişkeni ise gelir düzeyidir. Tabloda sunulan bilgiler aylık gelir düzeylerini yansıtmaktadır. Kişilerin gelir düzeyleri sadece ekonomik düzeylerini değil aynı zamanda sosyal ve kültürel sermaye düzeylerini de etkilemektedir. Kişilerin aylık gelirlerini tespit etmek için sorulan sorulara karşılık verilen cevaplar kategorilere ayrılmış ve bu kategoriler 1000 TL ve altı, 1001-2000 TL aralığı, 2001-3000 TL aralığı ve 3001 TL ve üstü olarak planlanmıştır. Birinci örneklem grubunda en düşük gelir 300 TL ve en yüksek gelir 6.000 TL iken, ikinci örneklem grubunda bu rakamlar 500 TL ve 10.000 TL olarak değişmektedir. Birinci örneklem grubu için ortalama

gelir 1455 TL ve ikinci örneklem grubu için 1870 TL'dir. Her iki grup için de 1001- 2000 TL aralığı en yüksek orandadır; bu oranlar birinci örneklem grubu için % 43,1 ve ikinci örneklem grubu için % 45,1'dir. 1000 TL'nin altı gelir seviyesine sahip olanlar da yüksek seviyededir. Birinci örneklem grubu için bu oran % 22,5 ve ikinci örneklem grubu için % 25,5'tir. 2001-3000 TL aralığı oranı birinci örneklem grubu için % 28,8 iken ikinci örneklem grubu için % 22,3'tür. 3001 TL üzeri aylık geliri olanların oranı birinci örneklem grubu için % 5,6 ve ikinci örneklem grubu için % 7,1'dir.

Araştırmaya dâhil olanların çoğunluğu kendi evinde ikamet etmektedir. Buna göre birinci örneklem grubunda kendi evinde oturanların oranı % 60,3 ve ikinci örneklem grubunda % 68,6'dır. Kiracı olarak oturanların oranı birinci örneklem grubunda % 27,6 ve ikinci örneklem grubunda % 29,5'tir. Akrabalarının evinde oturanların oranı bir hayli düşüktür. Bu şekilde ikamet edenlerin oranı birinci örneklem grubunda % 1,4 ve ikinci örneklem grubunda % 1,9'dur.

Evde yaşayan kişi sayısı hem sosyal sermaye düzeyi açısından hem de evden hırsızlığı azaltma açısından ele alınarak bağımsız değişkenlere eklenmiştir. Bu şekilde kişiler 1'den başlayıp yukarı doğru sıralanmış ve 7'den fazla olanlar da dahil edilerek yedi kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler içinde en yüksek oranı 4 kişinin yaşadığı hane halkı oluşturmaktadır. Bu oranlar birinci örneklem grubunda % 20,1 ve ikinci örneklem grubunda % 27,8'dir. Beş kişinin yaşadığı hane halkı oranı diğerlerinden fazladır. Bu oranlar birinci örneklem grubunda % 22,9 ve ikinci örneklem grubunda % 20,1'dir. Tek kişinin yaşadığı hane sayısı en az gruptur. Bu oranlar birinci örneklem grubunda % 1,9 ve ikinci örneklem grubunda % 1,4'tür. İki kişinin yaşadığı hane sayısı oranı birinci örneklem grubunda % 12,6 ve ikinci örneklem grubunda % 14,8'dir. Üç kişinin yaşadığı haneler

birinci örneklem grubunda % 14 ve ikinci örneklem grubunda % 14,4; altı kişinin yaşadığı haneler birinci örneklem grubunda % 12,6 ve ikinci örneklem grubunda % 14,4'tür.

Komşuluk ilişkilerinin genel anlamda yaşanılan yerde kalınan süreye göre ilerleme gösterdiği varsayılabilir. Yaşanılan yerde belli bir süre kalınması sosyal sermaye düzeyini etkiler mi? sorusuna cevap bulabilmek için geliştirilmiş olan soru doğrultusunda cevap olarak alınan yıllar da 1-5, 6-10, 11-15, 16-20 ve 21 yıl ve üstü olarak kategorize edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre 1-5 yıl arası aynı apartmanda kalanların oranı birinci örneklem grubunda % 42,9 ve ikinci örneklem grubunda % 48,6'dır. 6-10 yıl arası kalanların oranı birinci örneklem grubunda % 26,5 ve ikinci örneklem grubunda % 23,6'dır. Bu haliyle her iki grupta da örneklemin büyük çoğunluğunu 10 yıla kadar aynı apartmanda yaşayanlar oluşturmaktadır. 11-15 yıl arası aynı apartmanda kalanların oranı birinci örneklem grubunda % 16,4 ve ikinci örneklem grubunda % 8,8'dir. 16-20 yıl arası aynı apartmanda kalanların oranı birinci örneklem grubunda % 9,5 ve ikinci örneklem grubunda % 16,7'dir. 16-20 yıl arası aynı apartmanda kalanların oranı birinci örneklem grubunda % 9,5 ve ikinci örneklem grubunda % 16,7'dir. 21 yıldan beri aynı apartmanda kalanların oranı ise birinci örneklem grubunda % 4,8 ve ikinci örneklem grubunda % 2,3'tür.

3.8.1. Ölçeğin Güvenilirlik ve Normal Dağılım Analizi

Verilerin elde edilmesi için kullanılan soru formu daha önce de belirtildiği üzere geçerliliği ve güvenilirliği daha önceden test ve teyit edilmiş olan Aydemir'in "Sosyal Sermaye, Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Araştırması" (2011) adlı çalışmasından yararlanılarak elde edilmiştir. Sosyal Sermaye kaynaklarının, sosyal sermaye alt boyutlarının ve topluluk duygusu alt boyutlarının ölçüldüğü bu çalışmada kullanılan

sorular tekrar gözden geçirilmiş ve yapılacak olan çalışma doğrultusunda ve uzman görüşleri ile küçük değişiklikler yapılarak yeniden hazırlanmıştır. Anket formunun ikinci bölümünde sosyal sermaye kaynaklarını ölçen yedi soru (1-7. sorular), sosyal sermaye alt boyutlarını oluşturan hayatın değeri alt boyutunu ölçen iki soru (8-9. sorular), güven ve emniyet hissi alt boyutunu ölçen iki soru (10-11. sorular), komşuluk ilişkileri alt boyutunu ölçen dört soru (12-15. sorular) ve farklılığın hoş görülmesi alt boyutunu ölçen iki soru (16-17. sorular) kullanılmıştır. Topluluk duygusu alt boyutlarını oluşturan güven, etki ve sosyal ilişki alt boyutunu ölçen altı soru (18-23. sorular), aidiyet alt boyutunu ölçen dört soru (24-27. sorular), bağlılık ve paylaşılan duygusal ilişki alt boyutunu ölçen altı soru (28-33. sorular) ve son olarak da hırsızlık hassasiyetini ölçen yedi soru (34-40. sorular) kullanılmış, sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ölçeklerin Güvenirlik Değerleri

Ölçek	Soru Sayısı	Cronbach Alpha
Sosyal Sermaye Kaynakları	4	0,74
Sosyal Sermaye Alt Boyutları		
Hayatın Değeri	2	0,61
Güven ve Emniyet Hissi	2	0,45
Komşuluk İlişkileri	3	0,53
Farklılığın Hoşgörüsü	2	0,52
Topluluk Duygusu Alt Boyutları		
Güven, Etki ve Sosyal İlişki	6	0,74
Aidiyet	4	0,74
Bağlılık ve Paylaşılan Duygusal İlişki	6	0,92
Hırsızlık Hassasiyeti	7	0,80

Anketin birinci bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerine yer verilmektedir.

Anketin ikinci bölümünde kullanılan 40 soru 9 ölçekten oluşmaktadır. Bu dokuz ölçeğin

isimleri ve bu ölçeklerin güvenilirlik analizleri Tablo 3'te gösterilmiştir. Ankette toplam 7 soru sorularak elde edilmeye çalışılan sosyal sermaye kaynakları güvenilirlik yönünden incelendiğinde ilk Cronbach Alpha değeri 0,53 olarak elde edilmiş, Nunnally (1978) kriterine göre bu değer ölçeğin güvenilirliğin düşük olduğunu gösterdiğinden, bu değeri düşüren 3, 6, 7. sorular çıkarılmış ve değerlendirme dışı bırakılmıştır. Kalan 4 soru ile güvenilirlik değeri tekrar hesaplandığında sosyal sermaye kaynaklarını ölçen soruların Cronbach Alpha değeri 0,74 olarak elde edilmiştir. Bu değer bu ölçeğin güvenilirlik düzeyinin istenen kriteri sağladığını göstermektedir (Nunnally, 1978).

Benzer olarak komşuluk ilişkileri ölçeğinin ilk ölçülen Cronbach Alpha değeri 0,32 olarak elde edilmiştir. Bulgular incelendiğinde 14. sorunun güvenilirlik katsayısını düşürdüğü tespit edildiğinden bu soru çıkarılarak kalan üç soru ile güvenilirlik katsayısı yeniden hesaplanmış ve 0,53 olarak elde edilmiştir. Bu değer memnun edici olmasa da kabul edilebilirdir (Nunnally, 1978). Güvenirlik katsayısının düşük olmasının bir nedeni de ölçekte az sayıda soru bulunması olabilir.

Ankette kullanılan diğer ölçeklerin güvenilirlik analizlerinde güvenilirlik katsayılarını düşüren sorular tespit edilmemiştir. Bu ölçeklerden “hayatın değeri, güven ve emniyet hissi ve farklılığın hoşgörüsü” ölçeklerinin güvenilirlik katsayıları 0,70 kriterin altında olmalarına rağmen kabul edilebilir düzeydedirler (Nunnally, 1978). Bu ölçeklerin hepsinde soru sayıları iki veya üç' tür. Soru sayılarının az olmasının güvenilirlik kat sayısını düşüren önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmada sosyal sermaye kaynakları, sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutlarının tamamı sosyal sermaye düzeyi olarak tanımlanmıştır. Bu değişkenlere ait bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Ölçeklerin Ortalamaları ve Normal Dağılım Değerler

Ölçek	Ortalama	Standart Sapma	Skewness	Kurtosis
Sosyal Sermaye Kaynakları	3,6	0,8	-0,3	0,1
Sosyal Sermaye Alt Boyutları	3,8	0,7	-0,7	0,9
Hayatın Değeri	4,1	0,7	-0,7	0,4
Güven ve Emniyet Hissi	3,7	0,7	-0,7	0,6
Komşuluk İlişkileri	3,4	0,9	-0,6	0,1
Farklılığın Hoşgörüsü	3,9	0,9	-1,0	1,4
Topluluk Duygusu Alt Boyutları	4,0	0,7	-0,7	0,8
Güven, Etki ve Sosyal İlişki	4,0	0,7	-0,5	-0,4
Aidiyet	3,8	0,8	-0,4	0,1
Bağlılık ve Paylaşılan Duygusal İlişki	4,1	0,8	-1,1	1,5
Hırsızlık Hassasiyeti	3,8	0,6	-0,7	0,8

N = 411 (Kayıp veri 26)

Elde edilen verilere göre sosyal sermaye kaynaklarının ortalaması 3,6 ve standart sapması 0,8'dir. Sosyal sermaye alt boyutlarının ortalaması 3,8 ve standart sapması 0,7 iken en yüksek ortalamanın hayatın değeri alt boyutunda 4,1 değerinde, en düşük ortalamanın ise komşuluk ilişkileri alt boyutunda ve 3,4 değerinde olduğu görülmektedir. Topluluk duygusu alt boyutlarının ortalaması 4,0 ve standart sapması 0,7 iken en yüksek ortalamanın bağlılık ve paylaşılan duygusal ilişki alt boyutunda 4,1 değerinde, en düşük ortalamanın ise aidiyet alt boyutunda ve 3,8 değerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4'te ayrıca ölçeklere ait verilerin normal dağılıp dağılmadığı da skewness ve kurtosis değerleri kullanılarak analiz edilmiştir. Field (2005) -1 ve +1 değerleri arasındaki skewness ve kurtosis değerlerinin dağılımın normal olduğuna işaret ettiğini göstermektedir. Tabloda sunulan değerler dikkate alındığında bütün ölçeklere ait dağılımların normal olduğu söylenebilir.

3.9. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİNİN TEST EDİLMESİ

Çalışmanın iki ana hipotezi olan *Erzurum ilinde yaşayanların sosyal sermaye düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık gösterir* ile *evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür* hipotezleri, alt hipotezleriyle beraber bu başlık altında analiz edilmiştir.

3.9.1. Sosyal Sermayenin Demografik Değişkenlere Göre Farklaşmasının Analizleri

Hipotez 1: Erzurum ilinde yaşayanların sosyal sermaye düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık gösterir.

Bu aşamada hırsızlığa uğramış apartmanlardaki örneklem ile hırsızlığa uğramamış apartmanlardaki örneklemin verileri analiz için birleştirilmiş ve her bir örneklemin demografik değişkenlere göre ne derece farklılaştığını anlamak için genel toplamlarına bakılmıştır. Birinci ana hipotezi test etmek üzere hazırlanan dokuz alt hipoteze dair değerlendirmeler aşağıda ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

3.9.1.1. Sosyal Sermaye Düzeyinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Analizi

Alt Hipotez 1: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri cinsiyete göre farklılık gösterir.

İlk olarak Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri cinsiyete göre farklılık gösterir hipotezinde cinsiyet değişkeni t testine tabi tutulmuştur. Sosyal sermaye kaynakları açısından kadınların ortalamasının 3,6, erkeklerin ortalamasının 3,7 olduğu ve değişkenler arasındaki farkın 0.05 Alfa seviyesinde anlamlı olduğu görülmüştür ($p = 0,038$). Ancak diğer iki değişken açısından yapılan t testi

bulguları kadın ve erkek arasındaki ortalama farklılıklarının istatistikî olarak anlamlı olmadığını göstermiştir (sırasıyla; $p = 0,91$ ve $p = 0,97$). Genel olarak değerlendirildiğinde, üç karşılaştırmadan sadece birisinde anlamlı farklılık olması dolayısıyla bu değişkenle ilgili hipotezin kısmen desteklendiği kabul edilmiştir. Sosyal sermaye düzeyinin, sosyal sermaye kaynakları açısından erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek seviyede bulunması erkeklerin genel anlamda diğer insanları kadınlara göre daha güvenilir ve dürüst bulmalarından ve insanları yardımsever olarak değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu sonuç bizi kısmen de olsa sosyal sermaye açısından cinsiyet faktörünün etkili olduğu sonucuna götürmektedir. Kadınlara göre daha fazla iş hayatında bulunan erkeklerin daha çok güvene dayalı sosyal ilişki ürettikleri değerlendirilmektedir.

3.9.1.2. Sosyal Sermaye Düzeyinin Yaş Değişkeni Açısından Analizi

Alt Hipotez 2: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşa göre farklılık gösterir.

İkinci olarak Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşa göre farklılık gösterir hipotezinde yaş değişkeni ONE WAY ANOVA testi ile ele alınmıştır. Örneklemin yaş ortalaması 30,6 ve standart sapması 5,7'dir. Dikkat çekici bir şekilde yaş aralıklarının artmasına paralel olarak tüm faktörlere ait değerlerin de arttığına şahit olunmaktadır. Sosyal sermaye kaynakları 18-30 yaş aralığında 3,4 ortalamasında iken 51-60 yaş aralığı ve 61 yaş ve üstü olanlarda 3,9 ortalamaya sahiptir. Sosyal sermaye alt boyutları ortalamasında bu oranlar 18-30 yaş aralığında 3,6 iken 61 yaş ve üstünde 4,0 seviyesindedir. Topluluk duygusu alt boyutları açısından ise ortalamalar diğer boyutlara göre daha yüksektir. 18-30 yaş aralığı ortalaması bu alt boyut için 3,7 iken 61 yaş ve üstünde 4,3'tür. Verilerin analizinden de anlaşılacağı üzere yaş değişkeni

açısından tüm alt boyutların ortalama farkları 0.01 Alfa seviyesinde anlamlıdır ($p = 0,001$). Bu bulguya dayanarak katılımcıların yaşları farklılaştıkça sosyal sermaye düzeylerinin de farklılaştığı söylenebilir. Yaş gruplarına ait ortalamalara bakıldığında yaş arttıkça sosyal sermaye düzeyleri arttığından ve ANOVA analizlerine göre de bu farklılaşmanın istatistikî olarak anlamlı olduğu tespit edildiğinden katılımcıların yaşları arttıkça sosyal sermaye düzeylerinin de anlamlı olarak arttığı yorumlanabilir. Dolayısıyla bu değişken için iddia edilen hipotezin doğrulandığı kabul edilmiştir.

3.9.1.3. Sosyal Sermaye Düzeyinin Medeni Hal Değişkeni Açısından Analizi

Alt Hipotez 3: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri medeni duruma göre farklılık gösterir.

Üçüncü aşamada Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri medeni hal değişkenine göre farklılık gösterir hipotezinde medeni hal değişkeni t testine tabi tutulmuş, evli ile bekârların ortalamaları incelendiğinde sosyal sermaye kaynakları ve sosyal sermaye alt boyutları açısından anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir (sırasıyla; $p = 0,08$ ve $p = 0,17$). Ancak topluluk duygusu alt boyutları açısından bekârların ortalamasının 3,7 ve evli olanların ortalamasının 4,0 olduğu görülmüş ve değişkenler arasındaki ortalama farklarının 0.05 Alfa seviyesinde anlamlı olduğu görülmüştür ($p = 0,029$). Genel olarak değerlendirildiğinde, üç karşılaştırmadan sadece birisinde anlamlı farklılık olması dolayısıyla bu değişkenle ilgili hipotezin kısmen desteklendiği kabul edilmiştir. Evli olanların aynı apartman içinde komşuluk ilişkilerini geliştirebilmelerinin kolaylığı göz önüne alındığında topluluk duygusu alt boyutları açısından evli olanların sosyal sermaye düzeylerinin bekâr olanlara göre daha yüksek olması gayet anlaşılırdır. Apartmandaki aileler diğer ailelerle iletişim kurmakta bekârlara

kıyasla daha rahattırlar. Daha açık bir ifade ile bekâr komşuların evli bir aile ile iletişim kurması geleneksel hayatımızda daha nadirdir.

3.9.1.4. Sosyal Sermaye Düzeyinin Eğitim Seviyesi Değişkeni Açısından Analizi

Alt Hipotez 4: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri eğitim seviyesine göre farklılık gösterir.

Dördüncü aşamada Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri eğitim seviyesine göre farklılık gösterir hipotezinde eğitim seviyesi değişkeni ONE WAY ANOVA testine tabi tutulmuştur. Burada tüm göstergeler açısından en düşük ortalamaların üniversite mezunlarında bulunması dikkat çekmektedir. Üniversite mezunlarının sosyal sermaye kaynakları açısından ortalaması 3,5, sosyal sermaye alt boyutları açısından 3,6 ve topluluk duygusu alt boyutları açısından 3,8 seviyesindedir. Ancak verilerin detaylı incelemesinden eğitim seviyesine göre düzenli bir değişimden bahsetmek mümkün değildir. Çünkü en yüksek ortalamalar sosyal sermaye kaynakları açısından ortaokul mezunlarından 3,8, sosyal sermaye alt boyutları açısından bir okul bitirmemiş olanlardan, ortaokul mezunlarından ve yüksek lisans/doktora mezunlarından 3,9'ar seviyesinde ve topluluk duygusu alt boyutları açısından ise yüksek lisans mezunlarından 4,2 ortalaması ile elde edilmiştir. Sosyal sermaye kaynakları ve alt boyutları açısından ortalamalar arasında anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen (sırasıyla; $p = 0,11$ ve $p = 0,22$); topluluk duygusu alt boyutları açısından en düşük seviye 3,8 ile en yüksek seviye 4,2 ve ortalama farkları 0.05 Alfa seviyesinde anlamlıdır ($p = 0,038$). Eğitim seviyesinde topluluk duygusu alt boyutlarına bakıldığında genel karşılaştırmada bir farklılık görünse de post hoc analizlerinde alt gruplara bakıldığında sadece ilkökul mezunları ile üniversite mezunları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu

durumda, eğitim seviyesine göre topluluk duygusu açısından eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı yorumu yapılabilir.

3.9.1.5. Sosyal Sermaye Düzeyinin Meslek Grupları Değişkeni Açısından

Analizi

Alt Hipotez 5: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri meslek gruplarına göre farklılık gösterir.

Beşinci aşamada Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri meslek gruplarına göre farklılık gösterir hipotezinde meslek grupları değişkeni ONE WAY ANOVA testine tabi tutulmuştur. Emekli grubunda olanlar tüm göstergeler açısından en yüksek ortalamayı vermişlerdir. Emeklilerin ortalaması sosyal sermaye kaynakları açısından ortalaması 3,9, sosyal sermaye alt boyutları açısından 4,0 ve topluluk duygusu alt boyutları açısından 4,2 seviyesindedir. Sosyal sermaye kaynakları açısından işçilerin ortalaması 3,5, öğrencilerin ortalaması 3,6 seviyesindedir. Sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutları açısından en düşük ortalamaya yine öğrenciler sahiptir. Bu sonuçlar ışığında topluluk duygusu alt boyutları açısından en düşük ortalamaya sahip 3,6 olan öğrenciler ile en yüksek ortalamaya sahip olan 4,2 emekliler değişkenleri arasındaki ortalama farkları 0.01 Alfa seviyesinde anlamlıdır ($p = 0,002$). Ancak buradaki anlamlı farkın eğitim seviyesinden ziyade yaş değişkenine bağlı olarak oluştuğu söylenebilir. Çünkü yaş değişkeni açısından değerlendirildiğinde dikkat çekici bir şekilde yaş aralıklarının artmasına paralel olarak tüm faktörlere ait değerlerin de arttığına şahit olunmaktadır. Katılımcıların yaşları arttıkça sosyal sermaye düzeylerinin de anlamlı olarak arttığı yorumu burada da kendisini göstermekte ve daha genç yaşta bulunan öğrencilerin daha ileri yaştaki emeklilere göre daha az sosyal sermayeye sahip olması daha anlaşılır olmaktadır.

3.9.1.6. Sosyal Sermaye Düzeyinin Aylık Gelir Seviyesi Değişkeni Açısından Analizi

Alt Hipotez 6: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri gelir seviyesine göre farklılık gösterir.

Altıncı aşamada Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri aylık gelir seviyesine göre farklılık gösterir hipotezinde gelir seviyesi değişkeni ONE WAY ANOVA testine tabi tutulmuştur. Her ne kadar değişkenler açısından anlamlı bir fark bulunmasa da ortalamalar açısından 1000 TL ve alt gelir seviyesine sahip olanların en düşük göstergelere sahip olduğu görülmektedir. Bu gelir seviyesinde bulunanların sosyal sermaye kaynakları açısından ortalaması 3,5, sosyal sermaye alt boyutları açısından 3,8 ve topluluk duygusu alt boyutları açısından 3,9 seviyesindedir. 3001 TL ve üzeri aylık gelire sahip olanlar tüm göstergeler açısından en yüksek ortalamayı vermişlerdir. Bu gelir seviyesinde bulunanların sosyal sermaye kaynakları ve alt boyutları açısından ortalaması 4,0 ve topluluk duygusu alt boyutları açısından 4,3 seviyesindedir. Ortalamalardaki bu fark her ne kadar istatistiki olarak anlamlı olmasa da (sırasıyla; $p = 0,11$, $p = 0,40$ ve $p = 0,10$) maddi anlamda daha rahat yaşayanların daha güvenilir ilişkiler kurabildiğine işaret edebilir. Gelir seviyesi yüksek olan kişilerin yine yüksek gelirli kişiler ile sosyal ilişkiler kurdukları ve bunun sonucunda bu insanları güvenilir buldukları, dürüst olarak değerlendirdikleri, gerektiğinde onlardan para vb. yardım istediklerinde bunun ilişki içerisinde buldukları kişilerce verilebileceğini değerlendirdikleri kanaatine varılmıştır. Bunun sonucunda gelir seviyesi daha yüksek olanların daha yüksek sosyal sermaye düzeyine sahip oldukları değerlendirilmiştir.

3.9.1.7. Sosyal Sermaye Düzeyinin Ev Sahibi veya Kiracı Olma Değişkeni Açısından Analizi

Alt Hipotez 7: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşanılan evde kiracı veya ev sahibi olmaya göre farklılık gösterir.

Yedinci aşamada Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri ev sahibi veya kiracı olmaya göre farklılık gösterir hipotezinde ev sahipliği-kiracı olma değişkeni t testine tabi tutulmuştur. Sosyal sermaye kaynakları açısından ev sahiplerinin ortalaması 3,7 iken kiracı olanların ortalaması 3,5'tir ve bu iki değişken arasında sosyal sermaye kaynaklarının ortalama farkları 0.05 Alfa seviyesinde anlamlıdır ($p = 0,05$). Sosyal sermaye alt boyutları açısından değerlendirildiğinde kendi evinde yaşayanların ortalaması 3,8, kiracı olanların 3,6 seviyesinde ve topluluk duygusu alt boyutları açısından kendi evinde yaşayanların ortalaması 4,0, kiracı olanların ortalaması 3,7'dir. Bu iki faktör açısından da kendi evinde ikamet edenler ile kiracıların ortalama farklarının 0,01 Alpha seviyesinde anlamlı olduğu görülmüştür (sırasıyla; $p = 0,007$ ve $p = 0,001$). Bunun sosyal sermaye için önemli olarak değerlendirilen güven, karşılıklılık ve normların etkisinin bir sonucu olarak istatistiklere yansıdığı değerlendirilmektedir. Ev sahibi olan kişilerin ikametlerinde kalacakları sürenin kiracılara oranlara daha yüksek olacağı değerlendirildiğinden kişiler komşularıyla daha güvene dayalı ve kalıcı ilişkiler geliştirme arzusundadırlar. Ev sahipleri karşılıklı olarak saygılı olduklarında ve birbirlerine yardımcı olduklarında uzun veya kısa vadede bunun kendilerine de yarar sağlayacağı düşüncesindedirler.

3.9.1.8. Sosyal Sermaye Düzeyinin Evde Kaç Kişinin Yaşadığı Değişkeni Açısından Analizi

Alt Hipotez 8: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri evde yaşayanların sayısına göre farklılık gösterir.

Sekizinci aşamada örneklemden elde edilen veriler evde kaç kişinin yaşadığı değişkeni üzerinden ONE WAY ANOVA testine tabi tutulmuştur. Bu aşamada hiçbir değişkenin ortalaması her hangi bir boyut açısından anlamlı bir fark göstermemektedir (sırasıyla; $p = 0,70$, $p = 0,45$ ve $p = 0,52$). Bir diğer deyişle, evde yaşayan kişi sayısına göre sosyal sermaye düzeyleri farklılaşmamaktadır.

3.9.1.9. Sosyal Sermaye Düzeyinin Kaç Yıldır Aynı Apartmanda Yaşandığı Değişkeni Açısından Analizi

Alt Hipotez 9: Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri apartmanda yaşanan süreye göre farklılık gösterir.

Son aşamada Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri kaç yıldır aynı apartmanda yaşandığı göre farklılık gösterir hipotezinde apartmanda yaşanan yıl değişkeni ONE WAY ANOVA testine tabi tutulmuştur. 1-5 yıl aralığında aynı apartmanda yaşayanların ortalaması her boyut için en düşük ortalamaya sahiptir. Bu ortalamalar sosyal sermaye kaynakları için 3,5, sosyal sermaye alt boyutları için 3,7 ve topluluk duygusu alt boyutları için 3,9'dur. Sosyal sermaye kaynakları için en yüksek ortalamalar 3,8 ortalaması ile 11-15 yıl aralığı ve 21 yıl ve üstü aynı apartmanda yaşayanlardadır. Sosyal sermaye alt boyutları açısından ortalama 11-15 yıl aralığında aynı apartmanlarda yaşayanlarda 4,0'dır. Topluluk duygusu alt boyutları açısından ise 11-15 yıl aralığı ve 21 yıl ve üstü aynı apartmanlarda yaşayanlarda ortalama 4,2 olarak görülmüştür.

Bu noktada topluluk duygusu alt boyutları açısından en düşük ortalama 3,9 ile en yüksek ortalama 4,2 arasında 0,05 Alpha seviyesinde anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = 0,02$). Uzun zaman aynı apartmanda yaşayanlar buldukları apartmana karşı daha fazla aidiyet hissetmekte ve apartman için yapılan işleri başkasının değil kendi işleri olarak görmeye başlamaktadırlar. Beraber yaşadıkları apartman sakinleri ile karşılaştıklarında selamlaşmakta, hal hatır sormaktadırlar.

Sosyal sermayenin demografik değişkenlere göre farklılaşma analizine dair bulgular Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Sermayenin Demografik Değişkenlere Göre Farklılaşma Analizi

Değişken	Sosyal Sermaye Kaynakları	Sosyal Sermaye Alt Boyutları	Topluluk Duygusu Alt Boyutları
Yaş (M = 30,6, SD = 5,7)			
18-30	3,4	3,6	3,7
31-40	3,6	3,8	3,9
41-50	3,6	3,9	4,0
51-60	3,9	3,9	4,2
61 +	3,9	4,0	4,3
<i>F</i>	5,0**	5,4**	8,3**
Cinsiyet			
Erkek	3,7	3,8	4,0
Kadın	3,6	3,8	4,0
<i>T</i>	2,1*	0,1	0,1
Medeni Hal			
Bekâr	3,5	3,6	3,7
Evli	3,7	3,8	4,0
<i>T</i>	-1,4	-1,7	-2,2*
Eğitim Seviyesi			
Bir Okul Bitirmemiş	3,6	3,9	4,0
İlkokul	3,7	3,8	4,0
Ortaokul	3,8	3,9	4,0
Lise	3,6	3,8	4,0
Üniversite	3,5	3,6	3,8
Y.Lisans/Doktora	3,6	3,9	4,2
<i>F</i>	1,8	1,4	2,4*
Meslek			
Ev Hanımı	3,6	3,8	4,0
İşçi	3,5	3,8	3,8
Memur	3,6	3,8	4,0
Esnaf	3,7	3,9	4,1
Serbest Meslek	3,9	3,8	4,0
Öğrenci	3,6	3,7	3,6
Emekli	3,9	4,0	4,2

<i>F</i>	1,6	0,9	3,5**
Aylık Gelir			
1000TL ve altı	3,5	3,8	3,9
1001-2000TL	3,7	3,8	4,0
2001-3000TL	3,6	3,8	4,0
3001TL ve Üzeri	4,0	4,0	4,3
<i>F</i>	2,1	1,0	2,1
İkamet Türü			
Kira	3,5	3,6	3,7
Kendi evi	3,7	3,8	4,0
<i>T</i>	-2,0*	-2,8**	-3,8**
Evde Yaşayanların Sayısı (M = 4,0 SD = 1,8)			
1	3,9	3,9	4,0
2	3,7	3,8	4,1
3	3,5	3,7	3,9
4	3,6	3,7	3,9
5	3,7	3,9	3,9
6	3,6	3,7	3,9
7+	3,6	3,8	4,0
<i>F</i>	0,6	1,0	0,9
Evde Yaşanan Yıl Sayısı(M = 7,7 SD = 6,6)			
1-5	3,5	3,7	3,9
6-10	3,7	3,8	4,0
11-15	3,8	4,0	4,2
16-20	3,7	3,8	4,0
21 +	3,8	3,9	4,2
<i>F</i>	1,6	1,6	2,9*

3.9.2. Evden Hırsızlık Mağduru Olan ve Olmayanların Sosyal Sermaye

Düzeylerinin Karşılaştırması

Hipotez 2: Evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür.

Yapılan çalışmada evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür hipotezine cevap aranmıştır. Erzurum ili Palandöken ilçesinde apartmanlarda evden hırsızlık olaylarına ait veriler elde edilmiş ve karşılaştırma yapabilmek için hırsızlığa uğramış bulunan apartmanlardaki daire sakinleri ile beraber bu apartmanlara yakın bulunan ve benzer özellikler gösteren apartmanların daire sakinlerine hazırlanmış bulunan anket formu uygulanmıştır.

Hırsızlığa uğramış apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri ile hırsızlığa uğramamış daire sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri üç faktör açısından MANOVA testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bulgulara göre hırsızlığa uğramış daire sakinlerinin hem sosyal sermaye kaynakları ve alt boyutları açısından hem de topluluk duygusu alt boyutları açısından yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Hırsızlık yaşanmış dairelerdeki örneklemin sosyal sermaye kaynakları açısından ortalamasının 3,7, sosyal sermaye alt boyutları açısından 3,8 ve topluluk duygusu alt boyutları açısından 4,0 olduğu görülmüştür. Oysa bu ortalamalar hırsızlık yaşanmamış örnekleme sosyal sermaye kaynakları açısından 3,6, sosyal sermaye alt boyutları açısından 3,7 ve topluluk duygusu alt boyutları açısından 3,9'dur. Bu iki grubun üç faktör açısından ortalamaları aynı anda karşılaştırıldığında iki grubun 0,05 Alfa seviyesinde anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Hırsızlık yaşanma durumu ve sosyal sermaye düzeyini gösterir bulgular Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6. Hırsızlık Yaşanma Durumu ve Sosyal Sermaye Düzeyi

Değişken	Hırsızlık Yaşanma Durumu		
	Wilks' Lambda = 0,98*		
	Partial Eta Squared = 0,02		
	Hırsızlık Yaşanmamış \bar{X}	Hırsızlık Yaşanmış \bar{X}	F
Sosyal Sermaye Kaynakları	3,6	3,7	5,8*
Sosyal Sermaye Alt Boyutları	3,7	3,8	1,4
Topluluk Duygusu Alt Boyutları	3,9	4,0	6,0*

Ancak Partial Eta Squared değerine baktığımızda bu farklılığın etki derecesinin Cohen (1977) kriterine göre düşük olduğu görülmektedir. Üç sosyal sermaye faktörü açısından ayrı ayrı karşılaştırma yapıldığında ise hırsızlık mağduru apartman sakinlerinin

sosyal sermaye kaynakları ile topluluk duygusu alt boyutları düzeylerinin hırsızlık mağduru olmayan sakinlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, sosyal sermaye alt boyutları açısından bu iki grup arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Bu bulgulara göre araştırmanın ikinci ana hipotezi doğrulanamamıştır. Hatta hipotezin tam tersine evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.9.3. Sosyal Sermaye Düzeyi ve Hırsızlığa Karşı Hassasiyet Arasındaki İlişkinin Analizi

Aydemir'in (2011) soru formundan geliştirilerek elde edilen anket soruları ile sosyal sermaye kaynakları, sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutları ölçülmeye çalışılmıştır. Bu sorulara ilave olarak hırsızlık olaylarını engellemede önemli olduğu değerlendirilen sorular uzman görüşleri alınarak soru formuna eklenmiş ve böylece hırsızlık olaylarına karşı olan hassasiyet ile komşuluk ilişkileri ve sosyal sermaye düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Bu konuda yapılan analizlerden elde edilen bulgular Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Hırsızlık Tecrübesi ve Sosyal Sermaye Düzeyi Arasındaki İlişki Analizi

	Hırsızlık Hassasiyeti
Sosyal Sermaye Kaynakları	0,47**
Sosyal Sermaye Alt Boyutları	0,99**
Topluluk Duygusu Alt Boyutları	0,73**

** . Değişkenler arasındaki ilişki 0.01 seviyesinde anlamlıdır.

Elde edilen bulgulara göre evden hırsızlığa karşı hassasiyet ile sosyal sermaye kaynakları, sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutları arasında 0,01 önem seviyesinde anlamlı, pozitif yönlü ve güçlü bir ilişki bulunmaktadır (tüm durumlar

için $p = 0,001$). Buradan da anlaşılacağı üzere sosyal sermaye faktörleri arttıkça hırsızlığa karşı hassasiyet de artmaktadır.

3.10. TARTIŞMA ve YORUM

Şu ana kadar sosyal sermaye konusuyla ilgili ülkemiz akademik literatüründe pek fazla alan araştırması bulunmamaktadır. Ayrıca, batı toplumları ile karşılaştırıldığında ülkemizde sosyal sermaye ile ilgili akademik düzeyde çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

Bu çalışma ile ekonomiden siyasete, psikolojiden sosyolojiye interdisipliner bir kavram olan sosyal sermaye kavramının suçun oluşumunun engellenmesinde etkili olup olmadığı, evden hırsızlık suçlarını azaltma özelinde incelenmiştir. Ayrıca Erzurum ilinde yaşayanların demografik özelliklerine göre sosyal sermaye düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği araştırılmış, elde edilen veriler analiz edilmiştir.

İki ana hipotezle ve alt hipotezlerle ilgili analizler sonucunda elde edilen bulgular neticesinde hipotezlerin desteklenip desteklenmediği Tablo 8' de gösterilmiştir.

Tablo 8. Hipotez Testlerinin Sonuçları

Hipotez	Açıklama	Sonuç
Hipotez 1	Erzurum ilinde yaşayanların sosyal sermaye düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık gösterir	Yarı Desteklendi
Alt Hipotez 1	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri cinsiyete göre farklılık gösterir.	Yarı Desteklendi
Alt Hipotez 2	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşa göre farklılık gösterir.	Desteklendi
Alt Hipotez 3	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri medeni duruma göre farklılık gösterir.	Yarı Desteklendi
Alt Hipotez 4	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri eğitim seviyesine göre farklılık gösterir.	Yarı Desteklendi

Alt Hipotez 5	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri meslek gruplarına göre farklılık gösterir.	Yarı Desteklendi
Alt Hipotez 6	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri gelir seviyesine göre farklılık gösterir.	Desteklenmedi
Alt Hipotez 7	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşanılan evde kiracı veya ev sahibi olmalarına göre farklılık gösterir.	Desteklendi
Alt Hipotez 8	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri evde yaşayanların sayısına göre farklılık gösterir.	Desteklenmedi
Alt Hipotez 9	Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri apartmanda yaşanılan süreye göre farklılık gösterir.	Yarı Desteklendi
Hipotez 2	Evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür.	Desteklenmedi

Tablodan da anlaşılacağı üzere ilk ana hipotez olan *Erzurum ilinde yaşayanların sosyal sermaye düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık gösterir* hipotezi bazı alt hipotezler yönünden desteklenmiş olmakla birlikte diğer bazı alt hipotezler yönünden desteklenmediğinden yarı desteklendi şeklinde yorumlanmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye kaynakları ortalamalarının 3,6; sosyal sermaye alt boyutları ortalamalarının 3,8; topluluk duygusu alt boyutları ortalamalarının 4,0 olduğu görülmüştür. Hırsızlık hassasiyeti ortalamaları ise 3,8'dir. Alınabilecek en yüksek değer 5,0 olduğu düşünüldüğünde burada yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeylerinin ve hırsızlık hassasiyetlerinin yüksek olduğu değerlendirilebilir.

İlk alt hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri cinsiyete göre farklılık gösterir hipotezi üç faktör açısından analiz edildiğinde kadınlar ve erkekler arasında sadece sosyal sermaye kaynakları açısından anlamlı bir farkın bulunduğu görülmektedir. Sosyal sermaye ve topluluk duygusu alt

boyutları açısından ortalamalar aynıdır. Erkeklerin kadınlara göre bir faktör yönünden olsa da daha yüksek sosyal sermaye düzeyine sahip olmaları bu alt hipotezin kısmen de olsa doğrulandığı sonucuna varılmasını sağlamıştır.

İkinci alt hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşa göre farklılık gösterir hipotezi üç faktör açısından analiz edildiğinde her faktör için anlamlı bir farkın olduğu net bir şekilde görülmektedir. İlerleyen her yaş aralığı sosyal sermaye düzeyinin ciddi oranda artışına sebep olmuş ve bu alt hipotezin tamamen doğrulandığını göstermiştir.

Üçüncü alt hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri medeni duruma göre farklılık gösterir hipotezi kısmen doğrulanmıştır. Her ne kadar her faktör için evlilerin ortalamaları bekârlardan yüksek olsa da anlamlı farklılık sadece topluluk duygusu alt boyutlarında gözlemlenmiştir. Bekârlar için sosyal sermaye kaynakları açısından ortalama 3,5 iken bu ortalama evlilerde 3,7'dir. Bekârlar için sosyal sermaye alt boyutları açısından ortalama 3,6 iken bu ortalama evlilerde 3,8'dir. Anlamlı farkın görüldüğü topluluk duygusu alt boyutları ortalaması bekârlar için 3,7 iken bu ortalama evliler için 4,0'dır. Bu sonuçlar doğrultusunda alt hipotezin kısmen doğrulandığı söylenebilir.

Dördüncü alt hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri eğitim seviyesine göre farklılık gösterir hipotezi kısmen doğrulanmıştır. Her faktör içerisinde eğitim seviyesine göre düzensiz değişimler görülmekle beraber anlamlı farkın görüldüğü topluluk duygusu alt boyutları açısından genel karşılaştırmada bir farklılık görünse de post hoc analizlerinde alt gruplara bakıldığında sadece ilkökul mezunları ile üniversite mezunları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu

durumda, eğitim seviyesine göre topluluk duygusu açısından eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı yorumu da yapılabilir.

Beşinci alt hipotez olarak Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri meslek gruplarına göre farklılık gösterir hipotezi kısmen doğrulanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında topluluk duygusu alt boyutları açısından 3,6 ile en düşük ortalamaya sahip olan öğrenciler ile 4,2 ortalamasıyla en yüksek ortalamaya sahip olan emekliler arasındaki ortalamaların anlamlı şekilde farklı olduğu görülmektedir. Ancak buradaki anlamlı farkın eğitim seviyesinden ziyade yaş değişkenine bağlı olarak oluştuğu da söylenebilir.

Altıncı alt hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri, gelir seviyesine göre farklılık gösterir hipotezi doğrulanmamıştır. Her ne kadar her faktör için gelir seviyesinin artışı ortalamaların yükselmesine yansımış olsa da bu yükselişler yapılan analiz sonucunda anlamlı bulunmamıştır.

Yedinci alt hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşanan evde kiracı veya ev sahibi olmaya göre farklılık gösterir hipotezi tamamen doğrulanmıştır. Tüm faktörler açısından ev sahibi olma değişkeni, kiracı olma değişkenine göre daha yüksek ortalamalara işaret etmiştir.

Sekizinci alt hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri evde yaşayanların sayısına göre farklılık gösterir hipotezi doğrulanmamıştır. Evde yaşayanların sayısı tüm faktörler için farklı ve düzensiz ortalamalara sahiptir ve bu haliyle anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Son alt hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri apartmanda yaşanan süreye göre farklılık gösterir hipotezi yarı

doğrulanmıştır. Sadece topluluk duygusu alt boyutları açısından ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş bulunmakla beraber 1-5 yıl aralığında aynı apartmanda yaşayanların ortalaması her boyut için en düşük ortalamaya sahip bulunmaktadır. Bu da Erzurum iline yeni taşınan ve henüz beş yıl geçmemiş olan apartmanlarda sosyal sermaye düzeyinin en düşük seviyede olduğunu göstermektedir.

İkinci ana hipotez olan evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri, evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür hipotezi ise doğrulanmamış, aksine evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Sosyal sermaye kaynakları ve topluluk duygusu alt boyutları açısından ortalamalarda görülen farkın anlamlı olduğu yapılan analizler sonucunda anlaşılmıştır. Bununla birlikte sosyal sermaye alt boyutları açısından iki örneklem grubu arasında anlamlı bir fark bulunmamakla beraber ortalamalar açısından hırsızlık mağduru olanların ortalaması 3,8 iken hırsızlık mağduru olmayanların ortalaması 3,7'dir.

Çalışmada hırsızlığa uğramış dairelerin sosyal sermaye düzeylerinin hırsızlığa uğramamış olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir hırsızlığa maruz kalmanın ardından mağdurların çevresindekilerle beraber önceki durumlarını gözden geçirerek yeni kararlar almaları ve tutumlar geliştirmiş olmaları bunun nedeni olarak değerlendirilebilir. Bu konu ile ilgili olarak bir apartman dairesinde meydana gelen hırsızlık olayı sonucunda aşağıda belirtilen hassasiyetlerin geliştiği varsayılabilir:

Bir apartman dairesinde gerçekleşen hırsızlık olayının ardından apartman sakinleri bu durumu birbirleri ile paylaşmakta ve yeni olayların meydana gelmemesi için daha duyarlı hale gelmektedirler. Apartmanda yaşayanlar; komşularını tanımaya, çeşitli

günler ve misafirlikler düzenleyerek bir araya gelmeye çalışmaktadırlar. İnsanların kendisine gereken değeri verdiğini düşünerek ve insanların geneline güvenilebilir diyerek komşular, gerektiğinde komşularına anahtarlarını teslim edebilmektedirler. Apartman sakinleri, apartmana yeni taşınanlara hoş geldin diyerek misafirperverlik göstermekte, apartmanın iyiliği için herkesin aynı fikirde olduğu bir konuda (aykırı olan) görüşünü beyan edebilmektedirler. Apartman sakinleri tartışma yaşayan komşuların arasını düzeltmeye çalışmakta, başka insanlara yardımcı olursa kendisine de yardımcı olacağına inanmaya başlamaktadır. Apartman için yapılan faaliyetlere gönüllü katılımlar artmakta, apartmandaki komşularla kurulan arkadaşlıklar apartman sakinleri için çok şey ifade eder hale gelmektedir. Apartman sakinleri komşularına karşı güçlü bir bağlılık hissederek komşularına yardım etmekte ve yardım almaktadırlar. Ayrıca komşuları ile birlikte apartmanı için yapılan faaliyetleri başkasının değil kendi işleri olarak görmektedirler. Bütün bu davranışlar insan ve onun ilişkisi anlamına gelen sosyal sermayeyi geliştiren davranışlardır. Yaşanmış olan evden hırsızlık olayının ardından o apartmandaki dairelerin sosyal sermayelerinin bu nedenle artış gösterdiği değerlendirilmektedir.

Çalışmada hırsızlığa uğramış dairelerin sosyal sermayelerinin hırsızlığa uğramamış olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın ikinci ana hipotezi olan evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri evden hırsızlık mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür hipotezi doğrulanmamıştır. Aksine evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre evden hırsızlığa karşı hassasiyet ile sosyal sermaye kaynakları, sosyal sermaye alt boyutları ve topluluk duygusu alt boyutları arasında 0,01 seviyesinde anlamlı, pozitif yönlü ve güçlü bir ilişki

bulunmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere sosyal sermaye faktörleri arttıkça hırsızlığa karşı hassasiyet de artmaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere sosyal sermaye düzeylerinin ölçümü için daha önce kullanılmış, geçerlilik ve güvenilirliği test edilmiş bulunan sorular üzerinde küçük değişimler yapılmış ve anket formunun sosyal sermayeyi ölçen kısmı 33 soru ile oluşturulmuştur. Bunun ardından hırsızlığa karşı hassasiyetin ölçüldüğü sorular bu konuda uzman olan emniyet görevlilerinin ve akademisyenlerin görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Yedi sorudan oluşan bu ölçek apartman dairesinde meydana gelebilecek hırsızlık suçunu henüz başlamadan ya da tamamlanmadan engelleme de etkili olabilecek hususları araştırmaktadır. Evden hırsızlık mağduru olan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeylerinin, mağdur olmayanlardan anlamlı bir şekilde farklılaşarak artması ile birlikte hırsızlığa karşı hassasiyetlerinin de anlamlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Sorulara alınan cevaplardan da anlaşılacağı üzere hırsızlık mağduru olan apartman dairelerindeki hırsızlığa karşı hassasiyet aşağıda belirtilen sebeplerle ciddi bir artış göstermektedir:

Sosyal sermayesi fazla olan apartman sakinleri bir süreliğine il dışına çıkacak olduğunda bir komşusu tarafından evinin kontrol edilmesini ister hale gelmekte, gerektiğinde evinin anahtarını komşusuna teslim edebilmektedir. Komşusunun anahtarını kapı girişinde gördüğünde ikaz etmekte ve apartman kapısının kapalı tutulmasına özen göstermektedir. Apartman dışından zili çalındığında kim olduğunu sormadan açmamakta veya komşusunun dairesinden gürültü geldiğinde durumu kontrol etmektedir. Yine en önemli hususlardan bir tanesi de kendi dairesinden hırsızlık olduğuna dair bir komşusunun şüphe duyması üzerine harekete geçeceğine, gerekirse kendisini arayacağına inanmaktadır.

Tüm bu davranışlar sosyal sermaye ile birlikte evden hırsızlığa karşı hassasiyetin arttığını gösteren davranışlardır.

3.11. ÇALIŞMANIN KISITLARI VE ÖNERİLER

Çalışmada evden hırsızlık olaylarını engellemede sosyal sermaye düzeyinin etkisi ölçülmeye çalışılmış ve örneklemin demografik özelliklerine göre sosyal sermaye düzeylerinin farklılaşma gösterip göstermediği test edilmiştir. Çalışma yerel bir alanda gerçekleştirilmiş ve sadece Erzurum ilini evren olarak ele almıştır. Her ne kadar veriler sayısal anlamda yeterli olsa da Erzurum ilinin üç merkez ilçesinden sadece Palandöken ilçesi örneklem olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada 2013 ve 2014 yıllarında meydana gelmiş bulunan evden hırsızlık olayları değerlendirilmiş ve daha eski tarihli kayıtlara, evden hırsızlık olayı mağdurlarının taşınmış olmaları ihtimali değerlendirilerek başvurulmamıştır. Hırsızlığa uğramış ve uğramamış iki örneklem grubu belirlenmiş ve birinci örneklem grubu için 225 ve ikinci örneklem grubu için 225 olmak üzere toplam 450 kişiye ulaşılmıştır. Evden hırsızlık kayıtları ile sınırlı olduğundan daha geniş bir örnekleme ulaşılamamıştır. Bu noktada yaşanan bir problem evden hırsızlık yaşanmış olduğu halde gerek çalınan eşyanın çok değerli olmamasından veya diğer sebeplerden polis birimlerine başvurulmamış olma ihtimalidir. Bu hem veri sayısını azaltmış, hem de hırsızlık yaşandığı halde bir apartmanı hırsızlık yaşanmamış bir apartman konumuna düşürmüş olabilir. Yine hırsızlık mağduru olup örneklem olarak değerlendirilen mağdurlar olaydan sonra başka bir yere taşınmışlardır.

Araştırmanın bulguları yaşanan bu kısıtlar çerçevesinde gerçekleştirilip değerlendirilmiştir. Gelecekte özellikle bu alanda sosyal sermaye üzerine saha çalışması yapacak olan araştırmacıların bu kısıtlamaları da dikkate almaları önem arz etmektedir.

SONUÇ

Teknolojik ilerlemeden ekonomik gelişmeye yaşam standartlarındaki iyileşme, toplumsal hareketliliği artırarak; köyden kente, kentten metropol alanlara ve hatta kıtalar arası göçü hızlandırmıştır. Daha iyi bir yaşam için göç eden insanlar bir yandan değerlerinden kopmakta diğer yandan göç ettiği yerleşim birimine uyum sağlamakta güçlük çekmektedir. Bu değişimin önemli nedenlerinden biri giderek kalabalıklaşan yerleşim birimlerinde kişilerin birbirlerini tanımamaları ve göç edenlerin, kent kimliği ve kültürü ile bütünleşememesi sonucu kentle bağ kuramamalarıdır. Gerçekleşen göç olayları ile birlikte şehirler, insanlar için her geçen gün cazibesini artırıyor ve daha fazla kalabalıklaşıyor olsa da, bu kalabalığın içinde insanlar ters orantılı olarak yalnızlaşmakta ve ilişkiler, ikincil düzeyde veya oldukça sınırlı biçimde sürdürülmektedir. Bir zamanlar külüne muhtaç olunan komşular, sadece bina giriş çıkışlarında karşılaşıldığında selam verilen veya selam vermektan bile kaçınılan adları, hangi dairede oturdukları dahi bilinmeyen ve diğer herkes gibi olan yabancılara dönüşmektedirler.

Modernleşme süreci olarak tanımlanan bu yaşam alanında bireylerin, kalabalık içerisinde yabancılaşması ve yalnızlaşması interdisipliner bir kavram olarak pek çok alanda uygulama alanı bulan sosyal sermayenin önemini arttırmaktadır. Bu sermaye ile kişilerin yaşadığı çevreye yabancılaşmaktan kurtulacakları ve yaşadıkları çevreye karşı sorumlu olacakları ifade edilmektedir. Ayrıca bireylerin güvene dayalı karşılıklılık içinde oluşturacakları sivil ağlar vasıtası ile toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlayacakları dile getirilmektedir. Her ne kadar sosyal sermayeye yönelik eleştiriler olsa da insanlığın kazanımları ve sorunlara getirilen çözümler dikkate alındığında sosyal sermayenin fayda sağladığı bir gerçektir. Sosyal sermayenin, normların ve değerlerin toplumda karşılıklı olarak paylaşılmasında, toplumların kurumsallaşmasında, toplumsal kalkınmada ve

çevrenin yaşanabilir hale gelmesinde kısaca adil bir dünyanın gerçekleşmesinde bireyden topluluğa herkes için kaynak oluşturma potansiyeline sahip olduğu görülmektedir (Akkaş ve Tekir, 2013: 240-241).

Giderek kalabalıklaşan ve kalabalıklaştıkça da geleneksel bağlarından uzaklaşan, yalnızlaşan şehir insanının temel sorunlardan biri olarak görülen bencillik ve umursamazlık gerçeğinin, yeni şehir hayatının ağırlıklı yaşam alanını oluşturan apartmanlardaki sosyal sermaye rezervleri ile çözülebileceği umudu çalışmanın başlatılmasına sebep olmuştur

Demokrasi açığının kapanması açısından sosyal sermayenin etkileri göz önünde bulundurulduğunda suç oranlarını azaltması da diğer pek çok olumlu sonuçlarından biri olarak değerlendirilebilir. Nitekim sosyal sermaye ile suç oranlarının azalması arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu gösteren pek çok araştırma bulunmaktadır (Field, 2006: 85). Ancak bu çalışmaların pek çoğunda kişilerin suça eğiliminin azaltılmasından bahsedilmektedir.

Bu çalışma ise sosyal sermayenin suçluyu, caydırma etkisinden ziyade suçluyu ve suçu engellemede diğer kişilerin birlik olmasının, beraber hareket etmelerinin, çevrelerine (komşularına) karşı duyarlı olmalarının, karşılıklı normlar ve güvene dayalı ilişkiler geliştirmelerinin yani sosyal sermayelerinin etkisini araştırmıştır. Bir diğer ifadeyle karşılıklılık, birlikte hareket etme, sorunları birlikte çözme gibi komşuluk ilişkilerini güçlendiren önemli bir unsur olan sosyal sermayeye hane halkları sahip oldukça evden hırsızlık suçlarının da azalacağı bu tezin çalışılmasının temelini oluşturmuştur. Bu çerçevede yeni kentsel hayatın yaygın yaşam alanlarını oluşturan apartman/daire sakinlerinin sosyal sermaye düzeylerinin evden hırsızlık olaylarını önlemedeki rolü analiz edilmiştir. Evden hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeyleri, evden hırsızlık

mağduru olmayanların sosyal sermaye düzeylerinden daha düşüktür hipotezi test edilmiş, ancak doğrulanamamıştır.

Bu hipotez doğrulanamamakla kalmamış hırsızlık mağduru olanların sosyal sermaye düzeylerinin anlamlı bir şekilde diğerlerinden yüksek olduğu görülmüştür. Bu konuda sosyal sermaye düzeyi ve hırsızlık hassasiyeti arasındaki ilişkiyi ölçmek için geliştirilmiş sorular kullanılmış ve alınan cevaplardan bu iki faktör arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar hırsızlığa uğramış olanların sosyal sermaye düzeylerinin daha yüksek olduğu ve bu düzeyin yüksek olmasının evden hırsızlık olaylarını engellemede etkisiz olduğu görülmüş ise de bunun farklı etkenlerden kaynaklandığı değerlendirilmiştir. Evden hırsızlık olayı mağduru olanların, apartmandaki komşuları ile olan ilişkilerini olayın ardından gözden geçirdikleri ve sosyal sermaye düzeylerini ve hırsızlık hassasiyetlerini, komşuları ile birlikte geliştirdikleri sonucuna varılmıştır. Ancak sosyal sermaye düzeylerinin bu tür mağduriyetler yaşanmadan arttırılmasının, yani güvene dayalı ilişkiler, karşılıklı fedakârlıklar geliştirmenin, komşulara karşı ilgili olmanın daha faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Yine çalışmada elde edilen veriler ışığında Erzurum ilinde yaşayanların sosyal sermaye düzeylerinin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu hipotezin test edilmesi için dokuz alt hipotez test edilmiş ve kısmen doğrulanmıştır. Kısmen doğrulanmış alt hipotezler arasında erkeklerin sosyal sermaye düzeylerinin kadınlara göre farklılık gösterdiği hipotezi bulunmaktadır. Erkeklerin sosyal sermaye düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Genel toplumsal ilişkilerde erkeklerin etkinlik alanlarının kadınlara göre daha geniş olmasının nedenleri arasında yaşanan beldenin sosyo-kültürel yapısının özelliklerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşa göre farklılık gösterir alt hipotezi tamamen doğrulanan hipotezlerdendir. Yaşın ilerlemesi ile birlikte tüm faktörlerin anlamlı şekilde yükselmesi bize yaş olarak daha büyük olanların sosyal sermayeyi küçüklerine aktarmada etkili olacağını düşündürmektedir. Nitekim kısmen doğrulanan alt hipotezlerden olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri meslek gruplarına göre farklılık gösterir hipotezinde asıl anlamlı farkın öğrenciler ile emekliler arasında olduğu gözlemlenmiş ve bu farkın da yaştan kaynaklandığı değerlendirilmiştir.

Gelir seviyesinin değişmesinin sosyal sermaye düzeyini etkilediği alt hipotezi doğrulanmayan hipotezlerdendir. Ancak sosyal sermaye düzeylerinin gelir seviyesi ile birlikte net bir artış gösterdiği de görülmektedir. Sosyal sermayenin bir yandan ekonomik sıkıntıların giderilmesi için kullanılması diğer taraftan ekonomik refahın sosyal sermayeyi arttırdığının gözlenmesi, sosyal sermaye kaynaklarının niçin geliştirilmesi gerektiği sorusuna verilebilecek en güzel cevaptır.

Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri eğitim seviyesine göre farklılık gösterir hipotezi, kısmen doğrulanmış alt hipotezlerdendir. Ancak eğitim seviyesi arttıkça, sosyal sermaye düzeyinin anlamlı şekilde arttığı ya da azaldığı gözlemlenmemiştir.

Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri ev sahibi veya kiracı olma değişkenine göre farklılık gösterir hipotezi tamamen doğrulanmış alt hipotezlerdendir. Ev sahibi olanların sosyal sermaye düzeyleri her faktör için anlamlı bir artış göstermiş bu da ev sahibi olanların kendilerini buldukları yere ait olarak hissettiklerini ve buna göre yaşam sürdürdüklerini düşündürmüştür. Kısmen doğrulanan alt

hipotezlerden olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri aynı apartmanda kalma süresi değişkenine göre farklılık gösterir hipotezi de aynı bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Burada ikamette kalınan süreye göre doğru orantılı olarak sosyal sermaye düzeylerinin arttığı gözlemlenmese de en düşük sosyal sermaye düzeylerinin en az süre ile aynı apartmanda yaşayanlarda görüldüğü tespit edilmiştir.

Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri evde yaşayanların sayısına göre farklılık gösterir alt hipotezi doğrulanmayan hipotezlerdendir. Diğer alt hipotezlerle birlikte değerlendirildiğinde ana hipotez olan Erzurum ilinde yaşayan apartman sakinlerinin sosyal sermaye düzeyleri yaşayanların demografik özelliklere farklılık gösterir ana hipotezi kısmen doğrulanmıştır.

Sosyal sermayenin temel bir unsuru sayılan sosyal güven unsurunun artırılmasının, yapılmış olan iyiliklerin uzun veya kısa vadede iyiliği yapana döneceği inancının, başkalarının da yararını düşünme ve endişesini paylaşma anlayışının insana ve topluma yarar sağlayacağı ve çok daha emniyetli bir alan sağlayacağı muhakkaktır. Bu şekilde daha emniyetli bir yaşam alanı içerisinde suçların oluşmadan engellenmesini sağlayacak olan sosyal sermayenin etkisini evden hırsızlık olaylarında da göstereceği ifade edilebilir.

İlerleyen teknoloji, kırsal yaşamın yerini alan kent yaşamı ve insanların içinde kaybolduğu metropol yaşamı içinde tüm dünya gittikçe küçülürken insan her şeye daha kolay ve hızlı bir şekilde sahip olmaktadır. Ancak her şey değişirken insanın sosyal bir varlık olduğu gerçeği değişmemektedir. Sosyal bir varlık olan insanın içinde yaşadığı ortamda güven ve huzur içinde yaşaması için paylaşılan komşuluk ilişkileri, dayanışma, hal hatır sorma, birlikte iş yapma gibi sosyal sermaye unsurlarının yaygınlaşması suç

işleme oranlarını düşürecektir. Herkesin herkese ve her şeye karşı sorumluluk içinde olduğu ve sosyal sorumluluk sahibi olarak yaşadığı hayatın akışında sosyal sermayesini de arttıracığı, artan sosyal sermayenin de döngüsel olarak kendisine, çevresine ve toplumun güvenliğine katkı yapacağı ifade edilebilir. Özellikle günümüz sosyal yaşam içinde kendine ve çevresine karşı yalnızlaşan ve yabancılaşan bireysel yaşamların yanı sıra hane halklarının güvenlik sorunları yaşaması kişileri sosyal ortamlardan uzaklaştırdığı gibi devlet ve kurumlarına olan güvenlerini de zedeleyecektir. Yüksek lisans tez kapsamında yapılan bu çalışmanın; başta güvenlik sorunlarının giderilmesinde ve bireylerin, karşılıklı güvene dayalı sosyal sorumluluk içinde davranacakları bir demokratik yaşam kültürünün gelişmesine katkıda bulunacağı ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adam, F. ve Rončević, B. (2003). *Social Capital: Recent Debates and Research Trends*. Social Science Information, (4282), ss. 155-183.
- Akın, C. S. (2012). *Kurumların ve Sosyal Sermayenin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana
- Akkaş, H. H. ve Tekir, O. (2013). *Demokrasinin Gelişmesi ve Sürdürülebilirlikte Sosyal Sermaye*. Kadim Yayınları, Ankara
- Akkaş, H. H. (2009). *Müzakereci Demokrasinin Sürdürülmesinde Güven Kavramının Önemi*, İstanbul Aydın Üniversitesi, 1. Uluslar arası Müzakereci Demokrasi Sempozyumu, Ceren Matbaacılık, İstanbul.
- Altan, R. (2007). *Sosyal Sermaye ve Kalkınma*. Türk İdare Dergisi, Sayı 455, Haziran
- Aslan, S. (2012). *Demokrasi Bağlamında Sosyal Sermaye Ve Sivil Toplum İlişkisi*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2012 Cilt: 9 Sayı: 20, s. 45-58
- Aydemir, M. A. (2011). *Sosyal Sermaye, Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Araştırması*. Çizgi Yayınevi, Konya
- Bacchi, C. ve Beasley, C. (2005). *The Limits of Trust and Respect: Rethinking Dependency*. Social Alternatives, Vol.24, No.4, Fourth Quarter
- Başbüyük, O., & Karakuş, Ö. (2010). *Sosyal düzensizlik ve toplum destekli güvenlik politikaları*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 13(2), 65-97.

- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. In John G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. (pp. 241-258). New York: Greenwood.
- Bourdieu, P. (2010). *Sermaye Biçimleri*. (Çev.) Mehmet M. Şahin, Sosyal Sermaye Kuram Uygulama Eleştiri (Der.) Mehmet M. Şahin ve Ahmet Z. Ünal, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Brantingham, P.J. ve Brantingham, P. (1981). *Environmental Criminology*. Beverly Hills: Sage.
- Bridgeman, C. ve Taylor-Browne, J. (1996). *The PRG Burglary Manual*. London: Home Office, Police Research Group
- Burke, R. (2001). *An Introduction to Criminological Theory*. Devon: Willan Publishing.
- Carroll, W. N. (1997). *Effect of Higher Education Formation of Social Capital for Young Adults in the United States Between 1972 and 1994*. Unpublished Doctorate Thesis, Texas A&M University. Hills: Sage.
- Castle, N. E. (2002). *Social Capital: An Interdisciplinary Concept*. *Rural Sociology*, 67 (3), 331-349.
- Cohen, J. (1977). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences (revised edition)*. New York: Academic Press.
- Cohen, D. ve Prusak, L. (2001). *Kavrayamadığımız Zenginlik: Kuruluşların Sosyal Sermayesi*. Çev. Ahmet Kardam, MESS Yayınları, İstanbul.
- Coleman, S. J. (1988). *Social Capital in the Creation of Human Capital*. *The American Journal of Sociology*, Vol. 94, ss. 95-120.

- Coleman, S. J. (1994). *Foundations of Social Theory*. Harvard University Press,
- Coleman, S. J. (2010). *Beşeri Sermayenin Yaratımında Sosyal Sermaye*. Çev. Figen Uzar, Sosyal Sermaye Kuram Uygulama Eleştirisi (Der.) Mehmet M. Şahin ve Ahmet Z. Ünal, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Coupe, T. ve Griffiths, M. (1996). *Solving Residential Burglary*. Crime Detection and Prevention Series Paper 77, Londra: Home Office.
- Cromwell, P.; Olson, J. N. ve Avary, D. W. (1991). *Breaking and Entering: An Ethnographic Analysis of Burglary*. Los Angeles: Sage Publication
- Decker, S.; Wright, R.; Redfern, A. ve Smith, D., (1993), *A Woman's Place is in the Home: Females and Residential Burglary*. Justice Quarterly, 10(1), ss. 143-162.
- DeFlippis, J. (2001). *The Myth of Social Capital in Community Development*. Housing Policy Debate, 12(4), ss. 781-806.
- Delice, M. (2013). *Sürücüyü Öfkeliendiren Davranışların ve Sürücülerin Bu Davranışlara Verdiği Tepkilerin İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 251-274.
- Durkheim, E. (1979). *Suicide: A Study in Sociology*. NY: The Free Press.
- Ekinci, A. (2008). *Genel liselerdeki sosyal sermaye düzeyinin ÖSS başarısına etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2013). *Faaliyet Raporu 2012*, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.

- Erdem, F. ve Özen, J. (2003). *Niklas Luhmann'ın Tanıdıklık, Emin Olma ve Güven Ayrımı*. Sosyal Bilimlerde Güven, Ed: Ferda Erdem, Vadi Yayınları, ss. 53-61.
- Esther, J. (1997). *Knowledge Management as a Discipline*. (Murray E. JennexEd.) Knowledge Management in Modern Organization, pp. 60-77.
- Felson, M. (1994). *Crime and Everyday Life*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press
- Farr, J. (2004). *Social Capital: A Conceptual History*. Political Theory, 32(6), ss. 6-33.
- Federal Bureau of Investigation, [FBI] (2000). *Crime in the United States - 1999*. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation. 6
- Field, S., (1992). *Young Offenders Community Support Scheme – Hampshire. England*, Community Alternatives, 4(2), ss. 77-96.
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics Using SPSS: Second Edition*. Thousands Oak, CA: SAGE Publications Inc.
- Field, J. (2006). *Sosyal Sermaye*. Çev. Bahar Bilgen ve Bayram Şen, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Findlay, J.; Bright, J. ve Gill, K., (1990). *Youth Crime Prevention: A Handbook of Good Practice*. Crime Concern, Swindon, UK.
- Fine, B. (2011). *Sosyal Sermaye Sosyal Bilime Karşı*. (Çev.) Ayşegül Kars, Yordam Kitap, İstanbul
- Fritch, W.S. (2000). *A Study of the Organizational Structures and Processes that Create and Maintain Social Capital in Selected Private and Public Schools*. A

Dissertation Presented in Partial Fulfillment of The Requirements for The Degree Doctor of Philosophy in Education, University of California Riverside

Fukuyama, F. (2005). *Güven, Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*. Çev. Ahmet Buğdaycı, İşbankası Yayınları, İstanbul

Fukuyama, F. (2010). *Sosyal Sermaye Ve Sivil Toplum*. Çev. Figen Uzar, Sosyal Sermaye Kuram Uygulama Eleştiri (Der.) Mehmet M. Şahin ve Ahmet Z.Ünal, Değişim Yayınları, İstanbul.

Gökçen, B. (2006). *Beşeri Sermayenin Ekonomik Kalkınmadaki Rolü ve Önemi: Adana İline İlişkin Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Grootaert, C. (1998). *Social Capital: The Missing Link?*, Social Capital Initiative Working Paper, No: 3.

Halpern, D. (2007). *Social Capital*. Cambridge: Polity Press

Harper, R. (2002). *The measurement of Social Capital in the United Kingdom*. Office for National Statistics

Helly, D. (2003). *Social Cohesion And Cultural Plurality*.Terc.Robert, Barsky F. ve Patricial, Foxen,Canadian Journal of Sociology, 28, 1

Henderson, M. (2002). *Preventing Repeat Residential Burglary: A Meta Evaluation of Two Australian Demonstration Projects*. Barton, Australia: Commonwealth Attorney-General's Office.

Holm, A. (2004). *A Social Capital Idea*. Harward International Review, Winter, Vol.25,Nu.4, 2004

http://scholar.google.com.tr/scholar?q=social+capital&btnG=&hl=tr&as_sdt=0%2C5 (E.T: 19.04.2015)

<http://web.worldbank.org/wbsite/external/topics/extsocialdevelopment/exttsocialcapital/0,,contentmdk:20185164~menupk:418217~pagepk:148956~pipk:216618~thesitepk:401015,00.html>. Erişim tarihi: 23. 07. 2015).

<http://www.worldvaluessurvey.org/> Erişim tarihi: 22. 07. 2014

İçli, T. G.; Seydioğulları, İ.; Tatlıdil, H.; Çoban, S.; Sever, H. ve Sueroğlu, Ü., (2010). *Profiling Property Criminals in Turkey. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 54(4), ss. 640-655.

Johnson, C. (2003). *A Model of Social Capital Formation*. SRDC Working Paper Series 03-01

Jones, V. N and Woolcook, M (2009). *Mixed Methods Assessment Handbook of Social Capital: The Troika of Sociology, Political Science and Economics içinde*. (Editör: Gert T. Svendsen And Gunnar L.H. Svendsen). Cheltenham: Edward Elgar, s.379-401.

Kesteren, J.V.; Mayhew, P. ve Nieuwbeerta, P., (2000). *Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries: Key-findings from the 2000 International Crime Victims Survey*. Den Hague: Ministry of Justice.

Krishna, A. and Uphoff, N. (1999). *Mapping and Measuring Social Capital: A Conceptual And Empirical Study Of Collective Action For Conserving And Developing Watersheds in Rajasthan, India*, The Social Capital Initiative, Working Paper No: 13, Washington, DC: The World Bank

- LaFave, W.R. ve Scott, A.W., (1986). *Substantive Criminal Law*. Minnesota:West Publication.
- Lin, N. (2001). *Social Capital: A theory of social structure and action*. Cambridge: Cambridge University Pres.
- Morris, E. C. (2008). *Trust, Community and Dialogue: Toward An Emergement Model of Trust*. A Dissertation Submitted to The Faculty of Purdue University, Indiana
- Narayan, D. ve Cassidy M. F. (2001). *A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory*. Current Sociology, 49(2), ss. 59-102.
- National Statistics (2001). *Social Capital A Review of the Literature*. Social Analysis and Reporting Division Office for National Statistics.
- Norris, P. (2003). *Social Capital and ICTs: Widening or Reinforcing Social Networks?*. Presented at the International Forum on Social Capital for Economic Revival, held by the Economic and Social Research Institute, Cabinet Office, Japan in Tokyo, Session 5.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill
- Özcan, E. (2013). *Mahallelerin Geçirgenliğinin Evden Hırsızlık Suçuna Etkisi: Diyarbakır Örneği*. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Ve Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özdemir, A.A. (2007). *Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Yapılan Bir Alan Araştırması*.

Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Eskişehir

Portes, A. (1998). *Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology*.
Annual Review Sociology, 24, ss. 1-24

Prenzler, T. ve Townsley, M. (1998). *The Prospects for Burglary Prevention in Australia*.
Current Issues in Criminal Justice 9(3), ss. 294-311.

Putnam, D. R. (1993). *Making democracy work: Civic tradition in modern Italy*.
Princeton: Princeton University Pres.

Putnam, D. R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*.
New York: Simon and Schuster.

Putnam, D. R. and Feldstein, M. L. (2004). *Better Together Restoring The American
Community*. Simon and Schuster Paperbacks, New York.

Putnam, D.R (2008). *Social Capital: Measurement and Consequences*,
<http://www.oecd.org/dataoecd/25/6/1825848.pdf>.

Rea-Holloway, M. (2008). *What's The Matter With Social Capital? An Inductive
Examination*. A Dissertation in Communi Faculty of the University of
Missouri-Kansas City in Partial Fulfillment of The Requirements for The
Degree Doctor of Philosphy.

Repetto, T. A. (1984). *Police Anti-Burglary Strategies in the United States*. R. Clarke and
T. Hope (Ed.), *Coping With Burglary*. Boston: Kluwer-Nijhoff

Reyhanoğlu, M. (2006). *Ar-Ge İşbirliklerinde Güven: Ankara'daki Teknoparklarda
Faaliyet Gösteren İşletmelerde Bir Araştırma*. Ankara Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

- Roberts, M. J. (2004). *What's Social About Social Capital*, Political Studies Association. Vol.6, s.471-493
- Salmelainen, P. (1995). *The Correlates of Offending Frequency: A Study of Juvenile Theft Offenders in Detention*. no 6, Sydney: NSW Bureau of Crime Statistics and Research.
- Sargut, A. S. (2006). *Sosyal Sermaye Yapının Sunduğu Bir Olanak Mı, Yoksa Bireyin Amaçlı Eylemi Mi?*. Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi, (12), ss. 1- 13
- Saxton, D. G. ve Benson, A. M. (2005). *Social Capital and Growth of the Nonprofit Sector*. Social Science Quarterly, Vol.86, No. 1, March
- Silva, E. ve Edwards, R. (2004). *Operationalizing Bourdieu on Capitals: A Discussion The Construction of The Object*. ESRC Research Methods Programme Working Paper, ccsr.ac.uk.
- Smith, A. (1984). *Ulusların Zenginliği*. Çev. Ayşe Yunus ve Mehmet Bakırcı, Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Smith, S. S. ve Kulynych, J. (2002). *It May Be Social, but Why Is It Capital? The Social Construction of Social Capital and the Politics of Language*. Politics&Society, 30(1), ss. 149-186
- Streeten, P. (2002). *Reflection on Social and Antisocial Capital*. Journal of Human Development, Vol.3, Nu.1.
- Sutton, M.; Schneider, J. ve Hetherington, S. (2001). *Tackling Theft With the Market Reduction Approach*. Crime Reduction Research Series. Paper 8, London: Home Office.
- Şan, M. K. (2007). *Bilgi Toplumuna Geçişte Sosyal Sermayenin Taşıdığı Önem ve Türkiye*

Gerçeği. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Cilt 2 Sayı 1, s.70-94

Tamer, M.G. (2010). *Tarihsel Süreçte Sivil Toplum*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 1, Ankara.

Tollini, C. (2005). *Assessing Putnam's Theory of Social Capital Through The Use of Path Analysis*. Unpublished Doctorate Thesis, Western Michigan University Kalamazoo, Michigan

Tüylüoğlu, Ş. (2006). *Sosyal Sermaye, İktisadi Performans ve Kalkınma: Bir Yazın Taraması*. Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi, 12, ss. 14-60.

Uğuz, E. H. (2010). *Kişisel ve Kurumsal Gelişmeye Farklı Bir Yaklaşım Sosyal Sermaye*. Orion Kitabevi, Ankara

Warren, M. E. (2001). *Social Capital and Corruption*. <http://huss.exeter.ac.uk/politics/research/socialcapital/papers/warren.pdf>. (E.T: 18.05.2015)

Weatherburn, D. ve Grabosky, P. (1997). *Strategic Approaches to Property Crime Control*. Yayınlanmamış sunum, Second National Outlook Symposium, Australian Institute of Criminology, Canberra.

Weisel, D. L. (2002). *Burglary of Single Family Houses*,. Guide no. 18, Center for Problem Oriented Policing Publishings, http://www.popcenter.org/problems/burglary_home/, (E.T: 18.04.2015)

Winter, I. (2000). *Towards a Theorised Understanding of Family Life and Social Capital*. Working Paper 21, Australian Institute of Family Studies

Wright, R. T. ve Decker, S. H. (1994). *Burglars on the Job: Street Life and Residential Break-Ins*. Boston: Northeastern University Press.

Woolcock, M., & Narayan, D. (2000). *Social capital: Implications for development theory, research and policy*. World Bank Research Observer, 15(2), 225-249.

EK

-Araştırma için uygulanan anket

**EVĐEN HİRSİZLİK OLAYLARININ AZALTIŁMASINDA SOSYAL SERMAYE VE
KOMŞULUK İLİŞKİLERİ**

Bu anket Yüksek Lisans Tezi Kapsamında hazırlanmış olup “EVĐEN HİRSİZLİK OLAYLARININ AZALTIŁMASINDA SOSYAL SERMAYE VE KOMŐULUK İLİŐKİLERİ”ni ölçmeyi amaçlamaktadır. Sorulara verilecek cevaplar bilimsel bir amaçla değerlendirilecektir. Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

1.Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz:

1.() Erkek 2.() Kadın

3. Medeni haliniz:

1.() Bekar 2.() Evli 3.() Boşanmış 4. () Ayrı yaşıyor 5.() Eşi vefat etmiş

4.Çocuk sayısı:.....

5. Eğitim durumunuz:

1. () Okur Yazar Değil 2. () Okur Yazar 3.() İlkokul
4. () İlköğretim 5. () Ortaokul 6.() Lise
7. () İki Yıllık Yüksek Okul 8. () Dört Yıllık Fakülte / Üniversite
9. ()Yüksek lisans 10. () Doktora

6. Memleketiniz? (İlçe Belirtiniz).....

7. Mesleğiniz?.....

8. Evinizde kim(ler)le yaşıyorsunuz?:

() Yalnız ()Eş

() Eş ve Çocuk/Çocuklar

() Aile büyükleri () Akrabalar () Arkadaşlar

Evde toplam kaç kişi yaşıyor:.....

9. Ortalama (toplam) aylık geliriniz?:.....

10-İkamet edilen evin sahiplik durumu:

1- Kira

2-Ev sahibi

3-Akraba evi

11- Ne kadar süredir bu apartmanda yaşıyorsunuz?(yıl olarak):.....

BÖLÜM 2: KOMŞULUK İLİŞKİLERİ VE SOSYAL SERMAYE ANKETİ

Açıklama: Lütfen aşağıdaki ifadelerden, sizin görüşünüzü en iyi yansıtan ve size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Genel olarak insanlar yardımseverdir	1	2	3	4	5
2	Genel olarak insanların çoğunluğuna güvenilebilir	1	2	3	4	5
3	İnsanlar çoğu zaman kendi çıkarlarını düşünerek hareket ederler	1	2	3	4	5
4	Genel olarak hayatımdan memnunum	1	2	3	4	5
5	Genel olarak insanlar dürüsttür	1	2	3	4	5
6	İnsanlar fırsat bulduklarında menfaatleri için doğruluktan sapabilirler	1	2	3	4	5
7	İnsanlarla ilişki kurarken hiç bir zaman dikkati elden bırakmamak gerekir	1	2	3	4	5
8	Eğer başka insanlara yardımcı olursam uzun vadede kendime de yardımcı olmuş olurum.	1	2	3	4	5
9	Apartmandaki komşularımın bana gereken değeri verdiğiğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
10	Yaşadığım apartman ve çevresi güvenli bir yerdir.	1	2	3	4	5
11	Eğer bir çocuğa bakıyor olsam (kendi çocuğunuz da olabilir) ve bir süreliğine dışarı çıkmaya ihtiyaç duysam, apartmandaki komşumdan yardım isteyebilirim.	1	2	3	4	5
12	Apartmandaki komşularıma (en az birine) sıklıkla misafirlğe giderim.	1	2	3	4	5
13	Apartmandaki komşularımızla altın günü, sohbet grubu, spor grubu, dayanışma grubu, eğitim semineri gibi birlikte yer aldığımız, devam eden yerel grubumuz veya toplantılarımız vardır.	1	2	3	4	5
14	Apartmandaki komşularımla münakaşa ettiğim de olur.	1	2	3	4	5
15	Apartmandaki komşular arasında bir tartışma olduğunda arabulucu olarak arayı düzeltmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
16	Apartmandaki komşularımla bir araya geldiğimiz zamanlarda diğerlerinin hemfikir olduğu fakat benim katılmadığım konularda, ne düşündüğümü açıkça söyleyebilirim.	1	2	3	4	5
17	Apartmanımıza yeni biri taşındığı zaman komşular ona “hoş geldin” der ve kaynaşırlar.	1	2	3	4	5
18	Apartmanda güvenebileceğim kimse yok.	1	2	3	4	5
19	Apartmandaki komşularımın hal ve durumları benim umurumda değildir.	1	2	3	4	5
20	Apartmandaki komşularım ile karşılaştığım zaman hal hatır sorarım.	1	2	3	4	5
21	Apartmandaki komşularımla iletişim kurmakta zorlanıyorum.	1	2	3	4	5
22	Apartman komşularımdan hasta olanların ziyaretlerine giderim.	1	2	3	4	5
23	Apartmanda yaşayan insanların çoğunu tanıyorum.	1	2	3	4	5
24	İmkânım olursa bu apartmandan taşınmak isterim.	1	2	3	4	5
25	Apartmanımızdaki insanlar dürüsttür.	1	2	3	4	5

26	Bu apartmanı bir aile gibi görüyorum.	1	2	3	4	5
27	Genel anlamda bu apartmanın sakini olmaktan memnunum.	1	2	3	4	5
28	Apartmanımız için yapılan faaliyetlere gönüllü olarak katılırım.	1	2	3	4	5
29	Apartmandaki komşularıyla kurduğum arkadaşlıklar benim için çok şey ifade eder.	1	2	3	4	5
30	Komşularıyla apartmanımız için yaptığımız faaliyetleri başkasının işi değil, kendi işimiz olarak görürüm.	1	2	3	4	5
31	Apartmandaki komşularıma karşı güçlü bir bağlılık duygusu hissedirim.	1	2	3	4	5
32	Apartmandaki komşularıma yardım ederim.	1	2	3	4	5
33	Apartmandaki komşularım da bana yardım eder.	1	2	3	4	5
34	Bir gün veya daha uzun süreli il dışına çıkışlarımda, eğer evde kimse kalmayacaksa bunu en azından apartmandaki bir komşuma söylerim.	1	2	3	4	5
35	Bir hafta veya daha uzun süre evimde kimsenin bulunmayacağı durumlarda ve gerektiğinde evimle ilgilenmesi için evimin anahtarını, apartmandaki komşuma teslim edebilirim.	1	2	3	4	5
36	Komşularımın dairelerinde; kapı zorlanması, cam kırılması gibi alışılmadık sesler geldiğini duyarsam gider kontrol eder, komşumu ararım.	1	2	3	4	5
37	Evime hırsız girdiğinden şüphelenmesi durumunda, apartmandaki en az bir komşumun beni arayacağına inanırım.	1	2	3	4	5
38	Apartmanın giriş kapısının kapalı olmasına özen gösteririm.	1	2	3	4	5
39	Dış kapı zilim çalındığında kim olduğunu sormadan açmam.	1	2	3	4	5
40	Komşumun anahtarını, daire kapısı üzerinde unuttuğunu fark edersem kendisine haber veririm.	1	2	3	4	5

Görevli anketörlerimizin dolduracağı alanlar:

1-Adres: (Blok varsa belirtiniz):

2-İkamet edilen evin niteliği:

- () Apartman dairesi () Site içerisindeki apartman dairesi () Lojman dairesi
 () Kooperatif dairesi () Diğer

3-Apartman kaç katlı?

4-Her katta kaç daire var?

5-Binanın güvenlik görevlisi var mı? () Var () Yok

6-Bina dışında güvenlik kamerası var mı? () Var () Yok

7-Bina giriş kapısındaki zil paneli durumu:

- () Görüntülü
 () Sadece sesli
 () Ses veya görüntü sistemi yok (Sadece zil)

8- Daire giriş kapısının fiziki durumu

- () Çelik () Ahşap () Eski tip demir kapı

9- Görüşülen daire hırsızlığa uğramış bir apartman dairesi mi?

- () Evet () Hayır